

زنجیره‌ی ریتوین بو مندالان

ژیانی هاوه لانی

پیغمبه‌ر ﷺ بو مندالان

منتدی اقرا الثقافی
www.igra.afhamontada.com

نووسینی

نهاد جلال حبیب الله

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

ژیانی

ھاوہ لانی پیغہ مہر (ﷺ)

بۆ مندالان

نهاد جلال حبیب اللہ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ناوی کتیب: ژیاڼی هاوه لانی پیغه مبه (ﷺ) بۆ مندالان.

نوسەر: نهاد جلال حبیب الله.

زنجیره: زنجیره ی ریتوین بۆ مندالان (۳).

دیزاینی بهرگ: حکیم أبوبکر.

دیزاینی ناوه وه: نهاد جلال.

چاپخانه: ری نوی.

سال و شوین و ژماره ی چاپ: ۱۴۳۴ کۆچی، سلیمانی، چاپی دووهم.

تیراژ: ۱۰۰۰ دانه.

نرخ: ۱۷۵۰ دینار.

ژماره ی سپاردن: (۱۹۱۸) ی سالی ۲۰۱۱ ی پیدراوه.

هموو مافیککی پارتیزراوه بۆ نووسەر

Nihad.jalal@gmail.com

پیشکە شه

- * به دایک و باوکی ئازیزم و برا و خوشکە خوشە و یستە کانم.
- * به مندالە ئازیز و چاوگە شه که م سایه خان و دایکی باوه پداری.
- * به هه موو مندالێکی سه ره ئه م زه ویه.
- * به و مامۆستایانه ئی یه که م پیتی خوێندنیان فێر کردووم تا نه مرق.
- * به هاوڕێیانی ئازیزم.
- * به و که سه ئی له نزای خێردا بێیه شم ناکات.

پیشه‌کی

سوپاس و ستایش بۆ خوای گه‌وره، خواجه هه‌موو ستایشی بۆ تۆ، خواجه هه‌موو سوپاسی بۆ تۆ به‌و جوړه‌ی شیاوی شکۆ و گه‌وره‌ییته، سه‌لات و سه‌لامی خوا بۆ سه‌ر پیغه‌مبه‌ری خوښه‌ویست و ئازیزمان موحه‌مه‌د به‌ دایک و باوک‌وه به‌قوربانی بین. سه‌لات و سه‌لامی خوا له‌ ئالوبه‌یتی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و هاوه‌لانی ده‌وری.

سوپاس بۆ خوای گه‌وره له‌ په‌مه‌زانی سێ سال له‌مه‌ویه‌ردا خوای گه‌وره ویست و تواناو یارمه‌تی پێبه‌خشین تا بتوانین له‌ خزمه‌ت ژبانی پر خێرو به‌ره‌که‌تی پیغه‌مبه‌ری خوادا (ﷺ) بین و به‌ شیوه‌یه‌کی په‌روه‌رده‌یی پوخته‌یه‌کی بنووسین بۆ مندالانی ئازیزی موسلمان به‌ ناوێشان (ژیانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بۆ مندالان) که‌ برای به‌رێزمان کاک فائق له‌ کتێبخانه‌ی نارین چاپی یه‌که‌می به‌ شیوه‌یه‌کی جوان چاپکرد و ئیستاش وا پشت به‌ خوا چاپی دووه‌می ده‌کرێته‌وه، به‌وپه‌ری دلخۆشیه‌وه پێشوازیه‌کی گه‌رم و گوپی لێکراو مامۆستای ئازیز و به‌رێزیش مامۆستا فازیل هه‌ستا به‌ وه‌رگێرانی بۆ سه‌ر زمانی ئینگلیزی.

بۆ په‌مه‌زانی دووه‌م خوای گه‌وره توانای به‌م به‌نده‌ی خۆی به‌خشی تا درێژه بده‌ین به‌و پێره‌وه‌ی خوښه‌ویستانی خواو کتێبێکی ترمان نووسی سه‌باره‌ت به‌ (ژیانی خه‌لیفه‌کانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بۆ مندالان) که‌ برایانی ئازیزی کتێبخانه‌ی پۆشنبیر به‌ چاپیان گه‌یاند و چاپی یه‌که‌می ته‌واو بوو و پشت به‌ خوا به‌م زوانه‌ش چاپی دووه‌می ده‌کریت.

دوای ئه‌وه‌ش په‌مه‌زانیکی تر به‌ره‌که‌تی خۆی هێناو له‌ خزمه‌ت ژبانی هاوه‌لا دا بووین که‌ ئه‌وه‌یان وه‌رگێرانی کتێبه‌که‌ی ئیمامی کانده‌له‌وی بوو که‌ برایانی کتێبخانه‌ی پۆشنبیر له‌ سێ به‌رگدا به‌ چاپیان گه‌یاند.

ئەم پەمەزانەش بە پێویستمان زانی لە خزمەت ژيانی هاوه‌لاندای بین بۆ مندالانی
خۆشەویست تا درێژەیک بەدەین بەو زنجیره‌ی ژيانی خۆشەویستانی خوا، بەراستی
هاوه‌لانی دەوری پیغمبەر (ﷺ) خۆشەویستی خوا بوون و خوا لەوان پازی و
ئەوانیش لەخوا پازی بوون، هەر ئەوان بوون وەک پەپولە بە دەوری پیغمبەردا (ﷺ)
دەهاتن و دەچوون و خۆیان کرد بە پردی تا ئەم ئایینەى خوا بگەین بە سەرچەم
مروڤایەتى.

هەر ئەوان بوون پشتیان کردە چێژە کاتیەکان و بەرگەى سەختیەکانیان دەگرتن
لە پێناو پازی کردنی خواو پزگارکردنی مروڤایەتیدا.
بۆیە بەراستی پێویستە ئەوانە بکەینە سەرمەشق بۆ خۆمان و مندال و نەوه‌کانمان
تا پێى سەرفرازی بگڕین.

لێره‌دا ژيانی پانزە هاوه‌لی خۆشەویستمان بە نمونە هێناوه و لەشیوه‌ی
گێرپانه‌وه‌ی ژيانیان و پرسیار و وه‌لام و پەند و ئامۆژگاریدا ژيانی هەركام لەوانمان
هێناوه، دواچاریش كۆمه‌لی پرسیارمان داناون تا مندالی ئازیز بەدوای وه‌لامەکانیاندا
بگه‌پێ کە وه‌لامەکانیشیان لە خودی ئەم نووسینەدا هەن.

بەو هیوایه‌ی خۆی گه‌وره‌ ئەم کاره‌ی لیوه‌رگرتبین و پاک و پوخت تەنها لەپێناو
خۆیدا بێت. خەلكیش بە گشتی و مندالی موسلمان بە تاییه‌تى سوودی لی ببینن و ئەو
هاوه‌لانە بکەنە پێشه‌نگی ژيانیان، بە ئومیدی ئەوه‌ش هەر کەس ئەو نووسینە
دەخوینێته‌وه ئەگەر تەنها بە یەك نژاش بێت ئەم بەنده‌ی خوايه‌ له نزا ببەش نه‌کات.

﴿إِنْ أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي

إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ﴾

نهاد جلال حبيب الله

رەمەزانی ١٤٣٢ هـ.

یه‌گه‌م

سه‌لمانی فارسی

سه‌لمانی فارسی نه‌و هاوه‌له نازیز و خۆشه‌ویسته ی پیغمبهری خوایه که له ولاتی ئیرانه‌وه به‌دوای راستیدا گه‌پاو کەس و کاری خۆی به‌جیه‌یشت له پیناو په‌زنامه‌ندی خوادا تا گه‌یشت به پیغمبهر (ﷺ) و باوه‌پی پی هینا، پیغمبهریش (ﷺ) هینده‌ی خۆش ده‌ویست فهرمووی (سه‌لمان له ئیمه‌ی ئالویه‌یته) (سه‌لمان منا اهل البيت)، سه‌لمانی‌ش هینده ئیسلامی لا خۆشه‌ویست بوو ده‌یوت من کوپی ئیسلامم. سه‌لمان مندالیک بوو له ناوچه‌ی ئه‌سه‌به‌هان له گوندی که پپی ده‌وترا جه‌ی، مندالیکی خوین گهرم و ئیسک سووک بوو، باوکی سه‌لمان که‌سیکی ناودارو زۆر ناسراوی ناوچه‌که بوو زۆر سه‌لمانی خۆشده‌ویست و هیچکات له خۆی دووری نه‌ده‌خسته‌وه.

له‌و ناوچانه‌ی که سه‌لمانی تیدا ده‌ژیا خه‌لکی له‌جیاتی خوا ناگریان ده‌پهرست، سه‌لمانی‌ش له‌گه‌ل باوکیدا ده‌چوو بۆ په‌رستگای ئاگرو له‌وی وه‌ک ئه‌وان به‌ بیباوه‌پی ده‌ژیا تا ئه‌وه‌ی سه‌رقال ده‌بوو به‌ سه‌ره‌رشتی ئاگری ناو په‌رستگا که‌وه، باوکیشی زۆر دلخۆش ده‌بوو که کوپه‌که‌ی به‌وچۆره له‌سه‌ر ئه‌و ئایینه‌یه و هه‌میشه له‌گه‌ل خۆیه‌تی.

په‌ندو ئامۆژگاری

ده‌بی سوپاسی خوا بکه‌ین که ئیمه وه‌ک سه‌لمان له‌ناو بیباوه‌پاندا له‌دایک نه‌بوین و خوای گه‌وره دایک و باوک و کەس و کاری باوه‌پباری پی به‌خشیوین، ئه‌گه‌ر نا ئیمه‌ش تووشی تاوان ده‌بووین.

باوکی سەلمان سەرقالی ئیشی باخ و کشتوکالیش دەبوو و ھەموو جارێک سەلمانی لە مال دادەناو خۆی دەچوو بۆ ئیشکردن لە باخەکە، رۆژێکیان ئیشی ھەبوو بۆیە سەلمانی نارد بۆ ئیشێک، سەلمانیش چوو و لە پێگەدا دای بە پال کلتسیایەکی مەسیحیەکاندا، سەیری کرد ئەوان نوێژ دەکەن، سەلمان تۆر سەرسام بوو بەوە چونکە ئەوە یەکەمجاری بوو ئەو کەسانەو ئەو ئایینە بێینی، بۆیە چوو بۆ لایان و تا ئیوارە لە لایان مایەو.

پرسیار: ئایا ئایینی مەسیحیەت ئایینیکی راستە؟

وەلام: بەلێ ئایینی مەسیحیەت ئایینیکی راستەو خوا ناردوویەتی بۆ پێغمەبەر عیسا (علیه السلام)، بەلام کاتێ ئایینی ئیسلام ھات ئیتر نابێ هیچ کەس مەسیحی بێت و ھەموو کەس دەبێ بێنە ناو ئیسلام، ئەگەریش ھەرکەس ئەمڕۆ بێت بە مەسیحی ئەوە لە فەرمانی خوا دەرچوووە و دەچێتە دۆزەخ چونکە مەسیحیەکانی ئەمڕۆ دەلێن سێ خوا ھەیە و عیسا کوڕی خوا یە کە ئەوێش کوفرە، چونکە مەسیحیەت لە سەردەمی سەلماندا بپوای بە خوای تاک و تەنھا ھەبوو.

سەلمان پرسیاری کرد وتی لەکوێ بە چاکی دەتوانم لە مەسیحیەت تێیگەم؟

وتیان دەبێت بچیت بۆ شام.

سەلمانیش گەپایەو بە مالهو.

بەلام باوکی ترسا بوو کە کوڕەکە ی نەھاو تەووەو خەلکی ناردبوو بە شوێنیدا و خۆیشی دەستی لە ئیش ھەلگرتبوو و بەدوای سەلماندا دەگەرا.

کاتێ سەلمان چوو یەو مالهو بە باوکی وت کە ئەو خەلکی بێنیووە و وتی تا ئیوارە لای ئەوان بوو، باوکیشی وتی پۆلەکەم ئایینەکە ی ئەوان ھەلە یە ئایینەکە ی خۆت باشترە. بەلام سەلمان وتی نا بەخوا ئایینەکە ی ئەوان باشترە، باوکیشی کە ئەوێ بیست ترسا و سەلمانی لە مالهو بەند کرد تا نەچێتە دەرەو.

سەلمان بە کەسێکدا هەوالی نارد بۆ مەسیحیەکان و وتی هەركات چوون بۆ شام منیش لەگەڵتاندا دێم، ئەوانیش پێیان وت چەند پۆژیکی تر دەچن.

کاتی ویستیان بچن سەلمانیش لەمال دەرچوو و چوو بۆلایان و لە پێتتاو ناسینی خوای تاق و تەنهادا مال و ولات و کەسوکاری خۆی بەجێهێشت.

کە چوو بۆ شام وتی چاکترین و خواناسترین کەس کێیە؟

ئەوانیش وتیان فلانە کەسە، سەلمانیش چوو بۆ لای و وتی من حەز دەکەم بێم بە مەسیحی و خزمەتی تۆ دەکەم تۆیش خوام پێ بناسێتە.

پەندو ئامۆژگاری

پەزنامەندی خوای گەورەو بە گوێکەرنی خوا زۆر گەرنگترە لەکەسوکارو شوێن و ماددەو هەرشتیکی تر وەک چۆن سەلمان لە پێتتاو ناسینی خوادا وازی هێنا لە هەموو شتێک.

سەلمان لای ئەو کەسە مایەو و فێری خواپەرستی دەبوو و خزمەتی ئەو زانیایە دەکرد، کەچی سەیری کرد ئەو کەسە کاتی پارە ی خێر دێنن بۆ لای پارەکە دەبات بۆ خۆی، بۆیە رقی بوو لەو کەسە، تا ئەوەی ئەو کەسە مرد و مەسیحیەکان کۆبوونەو و تەرمەکیان ئەسپەردە کرد.

پرسیار: ئەی سەلمان چی کرد ؟

وەلام: سەلمان نەیتوانی راستیەکان بشارپێتەو و بە خەڵکەکە ی وت ئەو پیاوێ دزو خراپەکار بوو و بە خەڵکەکە ی وت پارەکە ی ئەو کەسە لە کوێدایە، بۆیە ئەوانیش چوون و پارەکیان هێناو دا بەشیانکرد بەسەر خەڵکدا.

ئینجا سه لمان له لای زانایه کی تری مه سیحی مایه وه، سهیری کرد ئه م زانایه زۆر خواناس و باوه پدارو چاکه کاره، بهرده وام له لای بوو تا کاتێ سه ره مه رگی هات، له سه ره مه رگیدا به سه لمانی وت ته نها یه ک که س ده ناسم به پاستی له سه ر ئایینی خوا مابیته وه، ئه ویش له شاری موسله برۆ بۆ لای ئه و.

ئینجا ئه و زانایه مرد و سه لمانیش چوو بۆ لای ئه و زانایه له موسل و وتی من لای زاناکه ی شام بووم ئه ویش پێش مردنی منی نارد بۆ لای تو.

په ندو ئاموژگاری

له ڕێگه ی ناسینی خوا و په زامه ندی خوادا نابێ ماندوو بین و ده بی هه رگیز وازنه هێنین، هه روه ها نابێ مردنی زانا و که سه کان بینه هۆکاری ساردبوونه وه مان له ئایینی خوا.

سه لمان لای ئه و زانایه ی موسل مایه وه و سهیری کرد که سێکی زۆر خواناس و چاکه کاره، به لام هێنده ی نه برد ئه ویش سه ره مه رگی هات و به سه لمانی وت برۆ بۆ لای فلانه زانا که له نسیبینه.

ئینجا ئه و زانایه ی موسلیش مرد و سه لمانیش چوو بۆ لای ئه و زانایه ی نسیبین و لای ئه ویش مایه وه و سهیری کرد که سێکی زۆر چاک و خواناسه، به لام ئه ویش سه ره مه رگی هات، سه لمان وتی بچم بۆ لای کی؟ ئه ویش وتی برۆ بۆ لای که سێک که له عموریه داده نیشیئت.

سه لمانیش چوو بۆ لای ئه و که سه و سهیری کرد ئه ویش زانایه کی خواناسه، لای ئه ویش مایه وه تا سه ره مه رگی هات.

ئهو کات سه لمان وتی ده بی بچم بۆ لای کی؟

ئەویش وتی کەس ناناسم بە تەواوی لەسەر ئایینی پاستی خوا مابی، بەلام بەم نزیکانە خواى گەرە کۆتا پیغه مبه‌رى خۆى دەنێرێ لە خاکی عەرەب (لە ولاتی مەككە و مەدینە) بڕۆ بۆ ئەوێ هەركات هات باوە‌پى پێ بهێنە.

پەندو ئامۆژگاری

۱- هەموو کەسێک دەبێت بمریت وەك چۆن ئەو زانایانەى سەلمان چوو بۆ لایان دەمردن، بەلام کەسى چاك ئەو‌هە بە خۆناسیە‌وه بمریت.

۲- دەبێت لەگەڵ ئەو‌ه‌ی مامۆستایە‌كمان مرد یان دوورکە‌وتە‌وه لی‌مان خێرا مامۆستایە‌كى تر پەیدا بکەین تا فی‌رى پە‌یامى خواو زانستمان بکات.

سەلمان چەند ناو‌نیشانێكى لەو زانایە وەرگرت و ب‌پاریدا. ب‌چیت بۆ مەككە و مەدینە تا چاوه‌پێى هاتنى کۆتا پیغه مبه‌رى خوا بێت، لەگەڵ کاروانێكى بازرگانیدا پێككەوت و وتی چى پارەم هە‌یه دەیدەم بە ئێ‌وه بەلام لەگەڵ خۆتاندا بمبەن بۆ مەككە و مەدینە.

ئەوانیش پازى بوون، بەلام کە بردیان بۆ ئەو‌ی سە‌میان لى کرد و وەك کۆیله فرۆشتیان بە کەسێكى جوله‌کە، سە‌لمانیش وەك کۆیله لای ئەو کابرا جوله‌کە‌یه مایە‌وه و ئیشى بۆ دە‌کرد و چاوه‌پێى بوو پیغه مبه‌رى خوا بێت.

پۆزێکیان ئامۆزایە‌كى ئەو کابرا جوله‌کە‌یه هات و سە‌لمانی لى ک‌پى و لەگەڵ خۆیدا بردى بۆ مەدینە، سە‌لمان کە مەدینە‌ی بی‌نى زانى پیغه مبه‌رى خوا لە‌وێدا دە‌بێت.

هێندە‌ی نە‌برد هە‌والتێک هات وتیان لە مەككە کەسێک بە ناوى موحە‌مەد دەرکە‌وتوو دە‌لێت پیغه مبه‌رى خوا، سە‌لمانیش لە خۆشیدا خوریک بوو بکە‌وێت و بە

په‌له‌ پرسپاری لیکرد چیت وت؟ به‌لام خاوه‌نه‌که‌ی لیتی تووپه‌ بوو و وتی بپۆ ئیشی خۆت بکه‌.

دواتر پیغمبه‌ر (ﷺ) که‌ هاتبوو بۆ قوبا سه‌لمان بری خواردنی برد و چوو بۆ لای و وتی بیسترومه‌ تۆ که‌سیکی چاکیت ئینجا نه‌و نیشانانه‌ی تاقیکرده‌وه‌ که‌ زانا مه‌سیحیه‌که‌ پیتی وتیوو، نه‌وکات زانی نه‌وه‌ پیغمبه‌ری خوایه‌، بۆیه‌ خیرا موسلمان بوو و باوه‌شی کرد به‌ پیغمبه‌ردا (ﷺ) و ده‌گریا.

ئینجا سه‌لمان به‌سه‌ره‌اتی خۆی گێڕایه‌وه‌ بۆ پیغمبه‌ر (ﷺ)، پیغمبه‌ریش (ﷺ) به‌و پووداوه‌ی سه‌رسام بوو و داوای کرد بیگێرێته‌وه‌ بۆ هاوه‌لان، نه‌وانیش گوێیان له‌ به‌سه‌ر هاته‌که‌ی گرت.

ئینجا سه‌لمان چوویه‌وه‌ بۆ لای خاوه‌نه‌که‌ی و وتی ده‌مه‌وێت خۆم بکپمه‌وه‌، کابراش داوای سامانیکی زۆری کرد، پیغمبه‌ر (ﷺ) به‌ هاوه‌لانی فهرموو یارمه‌تی براکه‌تان بده‌ن، هاوه‌لانی یارمه‌تییان دا و سه‌لمان خۆی کپیه‌وه‌ و ئازاد بوو.

په‌ندو ئامۆژگاری

۱- ده‌بی که‌ پووداویکی جوان و چاکمان هه‌بوو یان بیست بیگێرینه‌وه‌ بۆ که‌س و هاوپێ چاکه‌کانمان وه‌ک چۆن سه‌لمان به‌سه‌ره‌اتی خۆی گێڕایه‌وه‌.

۲- ده‌بی به‌ هه‌موو جۆرێک یارمه‌تی خوشک و برا موسولمانه‌کانمان بده‌ین و هه‌ول بده‌ین له‌ سه‌ختی پزگاریان بکه‌ین وه‌ک چۆن هاوه‌لان هه‌موو پێکه‌وه‌ یارمه‌تی سه‌لمانی فارسییان دا.

هاوه‌لان مشتومریان بوو له‌سه‌ر سه‌لمان و هه‌ریه‌که‌و ده‌یوت سه‌لمان له‌ ئێمه‌یه‌، به‌لام پیغمبه‌ر فهرمووی سه‌لمان له‌ ئێمه‌ی ئالوبه‌یته‌، ئێتر هه‌میشه‌ سه‌لمان له‌گه‌ل

پیغمبه (ﷺ) بوو و زانستی وهرده‌گرت و له مزگوت ده‌ژیا، زانستی له پیغمبه وهرده‌گرت و به‌شداری هه‌موو غه‌زاو جه‌نگه‌کانی ده‌کرد.

له‌ جه‌نگی خه‌نده‌قدا که بیباوه‌پان هاتن به‌ره‌و مه‌دینه تا بدن له موسلمانان و له ناویان بیهن پیغمبه (ﷺ) پاویژی کرد به موسلمانان تاکو بزانتن چی بکه‌ن، سه‌لمان وتی:

ئه‌ی پیغمبه‌ری خودا با به‌ده‌وری شاره‌که‌دا چالێکی گه‌وره هه‌لبکه‌نین ئیتر بیباوه‌پان ناتوانن بیته ناو شاره‌که‌وه.

پیغمبه‌ریش (ﷺ) قسه‌که‌ی وهرگرت، به‌وه بیباوه‌په‌کان نه‌یانتوانی بیته ناو شاره‌که‌و خوا بیباوه‌په‌کانی شکاند.

پۆژێکیان سه‌لمان و بیلال و سوه‌یب تووپه‌ بوون له‌ ئه‌بوو سوفیان که ئه‌وکات هیشتا موسلمان نه‌بوو بوو، ئیمامی ئه‌بووبه‌کر پیتی وتن چۆن وا ده‌لێن به‌ گه‌وره‌ی قوربه‌یش؟ دواتر ئه‌بووبه‌کر هات بۆ لای پیغمبه‌ر (ﷺ) و به‌سه‌رهاته‌که‌ی بۆ گێرایه‌وه، پیغمبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی (ئه‌ی ئه‌بووبه‌کر له‌وانه‌یه‌ ئه‌و سیانه‌ت تووپه‌ کردبن، ئه‌گه‌ر تووپه‌ت کردبن ئه‌وا په‌روه‌ردگارت تووپه‌ کردوه‌)

خیرا ئه‌بووبه‌کر چوویه‌وه بۆ لایان و وتی برا ئازیزه‌کانم ئایا من ئیوه‌م تووپه‌ کردوه‌؟ وتیان نا ئه‌ی ئه‌بووبه‌کر خوا لیت خوش بێت.

سه‌لمانی فارسی هه‌میشه‌ هاوه‌لانی بێدار ده‌کرده‌وه له‌وه‌ی ستم نه‌که‌ن و له‌ نێو خه‌لکدا دادپه‌روه‌ر بن، زۆر له‌خواترس بوو نوێژو په‌رستش و گریانێ له‌به‌ر خۆای گه‌وره‌ زۆربوو، به‌لام له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شدا زۆربه‌ی کات به‌ قسه‌و هه‌لسوکه‌وته‌ جوانه‌کانی دلی هاوه‌لانی خوشده‌کرد و ده‌یخستنه‌ پێکه‌نین.

هه‌روه‌ها سه‌لمان زۆر خاکی بوو، زۆر جار به‌ ته‌نها له‌ ژێر سیبه‌ری دره‌خه‌یکدا ده‌خه‌وت و نانی ساده‌ی ده‌خوارد و زۆر پێزی خه‌لکی ده‌گرت.

سه‌لمان به‌وجۆره ده‌ژیا تا ئه‌و کاته‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) کۆچی دوا‌یی کرد، سه‌لمان زۆر د‌ل‌گران و بیتاقه‌ت بوو و هه‌رگیز ئه‌وه‌ی له‌بیر نه‌ده‌چوو، به‌لام به‌رده‌وام له‌سه‌ر ئایینی ئیسلام به‌رده‌وام بوو و به‌شداری غه‌زای ده‌کرد و له‌ ئازادکردنی ولاتی فارس و گه‌یاندنی ئیسلام به‌ ئێراندا به‌شداری کردو به‌رده‌وام خزمه‌تی ده‌کرد به‌ ئایینی خوا تا ئه‌وه‌ی سه‌ره‌مه‌رگ هات و له‌دوا‌ی ته‌مه‌نیکی زۆر له‌ سه‌رده‌می خیلافه‌تی ئیمامی عوسمانی کورپی عه‌ففاندا کۆچی دوا‌یی کرد.

په‌ندو ئامۆژگاری

نابی‌م‌ردنی که‌سه‌ گه‌وره‌و زانا‌کان بینه‌ هۆکاری ساردبوونه‌وه‌مان له‌ خزمه‌ت‌کردن به‌ ئایینی خوا، به‌ل‌کو ده‌بی‌ت هه‌تا دوا ساتی ژیا‌ن‌مان خزمه‌ت بکه‌ین به‌ ئایینی خوا.

پرسیاره‌کان:

- ۱- سه‌لمان له‌کۆی ده‌ژیا و باوکی سه‌رقالی چی بوو؟
- ۲- ئایینی مه‌سیخیه‌ت چییه‌؟ ئایا دروسته‌ ئیمه‌ بیه‌ن به‌ مه‌سیحی؟
- ۳- سه‌لمان تا گه‌یشت به‌ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پیشت‌ر بو‌ چه‌ند شوین چوو؟
- ۴- سه‌لمان چۆن خۆی ئازاد کرد؟
- ۵- نه‌خشه‌که‌ی سه‌لمان له‌ جه‌نگی خه‌نده‌قدا چی بوو؟
- ۶- به‌ سه‌ره‌اته‌که‌ی سه‌لمان له‌ گه‌ل ئیمامی ئه‌بو‌به‌کر باس بکه‌؟
- ۷- ئه‌گه‌ر ئیستا سه‌لمانی فارسی له‌ لاتدا بوا‌یه‌ چیت پێ‌ ده‌وت؟

دووووم

ئەبوو ھورەیرە

یەکیکی تر لە هاوه‌لانی خۆشەویستی پیغمبەر (ﷺ) ئەبوو ھورەیرە بوو کە پیغمبەریش (ﷺ) زۆر ئەوی خۆشدەویست و نزای بۆ خۆی و دایکیشی کرد. ئەبوو ھورەیرە یەمانی بوو، لە سەردەمی نەزانی و بیباوەریدا ناویان نابوو عەبد شەمس واتە بەندە ی خۆر، ئەو ناوەشی ھەر مایەوێ تا موسڵمان بوو، ئەوکات پیغمبەر (ﷺ) ناوەکە ی گۆپی و ناوی نا عەبدولاً و بە (ئەبوو ھورەیرە) یش بانگی دەکرد.

ئەبوو ھورەیرە لە یەمەن لە گەڵ دایک و باوکیدا بوو و لەوێ ھەر لە مندالیەوێ کە سێکی گورج و گۆل بوو و ئیشی دەکرد.

ھێندە ی نەبرد باوکی کۆچی دوا یی کرد، ئیتر ھێندە ی تر ژبانیان سەخت بوو و بە ھەژاری و نەداری لە گەڵ دایکیدا دەژیان.

ئەبوو ھورەیرە ئیشی شوانە یی دەکرد و دەچوو مەری دەلەوێراند بۆ خەلک تا بتوانی بەوێ بژێوی خۆی و دایکی دابین بکات.

پرسیار: بۆچی پێی دەوتریت ئەبوو ھورەیرە (باوکی پشیلە بچووکە کە)؟

وەلام: چونکە کاتی کە ئەبوو ھورەیرە لە ناو ھۆزە کە ی خۆیدا شوانی دەکرد پشیلە یەکی بچووکێ ھەبوو دە یبرد لە گەڵ خۆیداو یاری لە گەڵ دەکرد و ھەمیشە ئەو پشیلە یە ی لە لای خۆی دە پاراست و لای خۆیشیدا دە یخە واند.

بە وجۆرە ئەبوو ھورەیرە لە گەڵ دایکی ژبانی بە سەر دەبرد تا لە خزمەت پیغمبەردا (ﷺ) موسڵمان بوو و باوەری پێ ھێنا، ئەمەش کاتی لە گەڵ دایکیدا کۆچی کرد بۆ مەدینە، بە لام دایکی ھەر بە بیباوەری مابوو یەوێ.

ئەبووھورەیرە ھەمیشە ئوواتی ئەو ھەبوو دایکی موسلمان بێت و نزای بۆ دەکرد، ھەرچەندە دایکی لەسەر موسلمان بوونی لێی توپە دەبوو بەلام ئەبوو ھورەیرە لەگەڵدا نەرم و نیاں بوو و چاکەیی لەگەڵ دەکردو نزای خێری بۆ دەکرد.

پەندو ئامۆژگاری

- ۱- دەبێت ناوی جوان بنیین لە منال، ئەگەریش ناوی ناشرین و خراپ بوو خێرا ناوھەکی بگۆڕین وەك چۆن پیغه‌مبەر (ﷺ) ناوی ئەبووھورەیرە گۆڕی.
- ۲- نابێ لە بەردەم سەختیەکانی ژياندا چۆك دابەھەن وەك چۆن ئەبو ھورەیرە لەگەڵ ھەژاری و مردنی باوکیشیدا دەستبەردار نەبوو و کاری شوانی دەکرد.
- ۳- ھەرچەندە دایک و باوکمان لەگەڵماندا توندین نابێت بەرامبەرمان خراپە بکەن و دەبێت لەگەڵیاندا چاک بین و پێزیان بگڕین و ھەمیشە نزای خێریان بۆ بکەین.

ئەبووھورەیرە زیاتر لە مزگەوتدا دەژیاو زۆریەکی کاتەکانیشی لە خزمەت پیغه‌مبەردا (ﷺ) بوو و فەرموودەیی لێ وەرەگرت و لەبەری دەکردن، ھەرچەندە توانای نووسینی نەبوو بەلام بە چاکی فەرموودەکانی لەبەر دەکردن و بۆ خەڵکی دەگێڕانەو.

جاریکیان ئەبووھورەیرە ھەستی کرد ھەندێ جار فەرموودەیی بێر دەچیتەو، بۆیە چوویە خزمەت پیغه‌مبەر (ﷺ) و وتی: ئەی پیغه‌مبەری خوا من فەرموودەیی زۆرت لێ دەبیستم و ھەندیکیانم بێر دەچیتەو.

پیغه‌مبەر (ﷺ) فەرمووی: عەباکەت بلۆ بکەرەو، ئەویش عەباکەیی پراخست، پیغه‌مبەر (ﷺ) دەستی بەسەردا ھێناو دواتر فەرمووی: ھەلیگرەو، ئەویش ھەلی گرت، ئیتەر دواي ئەو ھەرگیز فەرموودەیی لەبەر نەدەچوو.

ئه‌بوهوره‌یره له هه‌موو هاوه‌لان زیاتر فهرمووده‌ی له پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌گیراپه‌وه هه‌رچه‌نده زۆر که‌م له‌گه‌ڵ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ژیا، چونکه ته‌نها چوار سال له‌گه‌ڵیدا ژیا. ئه‌وه‌بوو دوا‌ی چوار ساله‌که پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) کۆچی دوا‌یی کرد، به‌لام له‌و ماوه‌دا ئه‌بوهوره‌یره هیچ درفه‌تی له‌ده‌ست نه‌ده‌دا و هه‌میشه له‌گه‌ڵ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بوو و له‌و پێناوه‌شدا هه‌موو ناره‌حه‌تی‌ه‌کی ده‌بینی.

رۆژێکیان ئه‌بوهوره‌یره زۆر برسی بوو، له‌ برساندا له‌ سه‌ره‌په‌نگه‌دا راکشایوو، ئیمامی ئه‌بووبه‌کر هات و دا‌ی به‌لایدا، ئه‌بوهوره‌یره پرسیارێکی لێ‌کرد به‌و هیوا‌یه‌ی ئیمامی ئه‌بووبه‌کر پێ‌ی بلێ وهره‌ با برۆینه‌وه‌ بۆ ما‌له‌وه‌. به‌لام ئیمامی ئه‌بووبه‌کر نه‌یزانی مه‌به‌ستی ئه‌وه‌یه، بۆ‌یه‌ وه‌لامی پرسیاره‌که‌ی دایه‌وه‌ و چوو.

ئینجا ئیمامی عومه‌ر هات و دا‌ی به‌لایدا به‌هه‌مان شێوه‌ ئه‌ویش چوو. دواتر پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هات و دا‌ی به‌لایدا، که‌ ئه‌بوهوره‌یره‌ی بینی زانی زۆر برسیه‌تی، بۆ‌یه‌ هه‌لێسانده‌ سه‌ر پێ و برديه‌وه‌ بۆ ما‌له‌وه‌ی خۆیان، سه‌یری کرد قاپی شیر له‌ ما‌لیاندا هه‌یه، به‌ ئه‌بوهوره‌یره‌ی فهرموو برۆ هاوه‌لانی صوفه‌ بانگ بکه‌. پرسیار: هاوه‌لانی صوفه‌ کێ بوون؟

وه‌لام: ئه‌وانه‌ بوون که‌ هه‌زار بوون و له‌ناو مژگه‌وتدا ده‌ژیان و به‌رده‌وام زانستیان وهرده‌گرت و خواردنیان له‌لایه‌ن موس‌لمانانی تره‌وه‌ دابین ده‌کرا.

ئه‌بوهوره‌یره‌ چوو بۆ مژگه‌وت و ئه‌و هاوه‌لانه‌ی بانگ کردن، ئه‌وانیش چوون بۆ ما‌لی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌وێ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) یه‌ک یه‌ک تێر شیرێ پێ‌دان، ئینجا هه‌موویان چوونه‌وه‌.

پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فهرمووی ئه‌ی ئه‌بوهوره‌یره‌ ئیستا من و تۆ ما‌وینه‌ته‌وه‌، وتی به‌لێ، پیغه‌مبه‌ری (ﷺ) بزه‌یه‌کی کرد و فهرمووی بخۆره‌وه‌، ئینجا شیره‌که‌ی پێ‌دا

.....
 ئەبوهورهیره‌ش خواردیه‌وه، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هه‌متری پێدا، ئەویش خواردیه‌وه،
 پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) به‌رده‌وام شیرێ پێده‌دا تا ئەبو هورهیره‌ تێر بوو و وتی ئەو
 پیغه‌مبه‌ری وخوا (ﷺ) ئێتر ناتوانم. ئینجا پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) خۆشی له‌ شیر‌ه‌که‌ی
 خواردیه‌وه.

په‌ندو ئامۆژگاری

۱- له‌ پێناو وه‌رگرتنی زانست و په‌زنامه‌ندی خوادا ده‌بێ هه‌موو سه‌ختیه‌ك قبوڵ
 بکه‌ین وه‌ك چۆن ئەبوهورهیره‌ به‌رگه‌ی هه‌زاری و برسێتی ده‌گرت له‌ پێناو وه‌رگرتنی
 فهرمووده‌ی زیاتردا.

۲- ده‌بێ به‌رده‌وام له‌ خزمه‌ت فهرمووده‌کانی پیغه‌مبه‌ردا (ﷺ) بین و لێیان
 تێبگه‌ین و له‌به‌ریان بکه‌ین.

۳- ده‌بێ له‌گه‌ڵ ده‌ورو به‌رمان چاك بین و خاکی بین و هه‌زار و برسی تێر بکه‌ین
 وه‌ك چۆن پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) وایکرد.

.....
 جارێکیان ئەبوهورهیره‌ له‌گه‌ڵ ئیمامی عومه‌ردا بوو، زۆر برسی بوو، فهرمووده‌ی
 ده‌گێڕایه‌وه بۆ ئیمامی عومه‌ر و له‌گه‌ڵیدا پێی ده‌بپی تا گه‌یشه‌وه ماله‌وه، به‌لام که
 گه‌یشه‌نه‌وه ماله‌وه ئیمامی عومه‌ر سه‌یری کرد هه‌یچان نه‌بوو تا پێکه‌وه به‌یخۆین.
 ئەبو هورهیره‌ هه‌میشه‌ پرسیاوی ده‌کرد له‌ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)، پۆژێکیان پرسیاوی
 لێکرد ئەو پیغه‌مبه‌ری خوا چ خه‌لکی له‌ پۆژی دوایدا باشت‌ترین شه‌فاعه‌تی تۆیان
 به‌رده‌که‌وی؟

پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فهرمووی: ئەو ئەبو هورهیره‌ دڵنیا‌بووم پێش تو هه‌یج که‌س نه‌و
 پرسیا‌هه‌م لێناکات چونکه‌ ده‌بینم زۆر سووریت له‌سه‌ر وه‌رگرتنی فهرمووده‌، ئەوه‌ی له‌

پۆژی دوایدا زیاتر شه فاعه تی منی بهرده که وی که سیکه به پاک و پوختی له دلیه وه
یان له دهرونیه وه بلی (لا اله الا الله)

په ندو ئامۆژگاری

پرسیارکردن له شته چاکه کان به تایبته سه بارهت به هۆکاره کانی پزگار بوونمان
له پۆژی دوایدا کاریکی زۆر چاکه و هیچ عهیب نیه له و باره وه هه رچه ند پرسیار بکهین
له کهسی زاناو شارهزا.

ئه بهوه رهیره حهزی ده کرد دایکی موسلمان بێت، بۆیه زۆرجار داوای له دایکی
ده کرد موسلمان بێ.

پۆژتیکیان داوای کرد موسلمان بێ که چی دایکی توو په بوو و قسهی ناشیرینی
به رامبه به پیغمبه (ﷺ) کرد، ئه بهوه رهیره ش به گریان وه هات بۆ لای پیغمبه
(ﷺ) و وتی ئه ی پیغمبه (ﷺ) من دایکم بانگ ده که م تا موسلمان بێ که چی پازی
نابی، ئه مپۆش که پینموت قسهی ناشیرینی به رامبه به تو کرد.

ئه ی پیغمبه (ﷺ) خوا (ﷺ) نزا بکه بۆ دایکم به لکو خوا پینمونی بکات،
پیغمبه ریش (ﷺ) نزای بۆ کرد و فهرمووی (خوا به دایکی ئه بهوه رهیره پینمونی
بکه) ئه بهوه رهیره ش به خۆشیه وه چوویه وه بۆ ماله وه تا به دایکی بلی، که چوویه وه
ته قه ی دا له ده رگا به لام دایکی ده رگای بۆ نه کرده وه.

پرسیار: بۆچی دایکی ده رگای بۆ نه کرده وه؟

وه لام: چونکه دایکی موسلمان بوو بوو و خۆی ده شۆرد تا له تاوانه کانی پاک
ببێته وه و به پاکی بچێته ناو ئایینی خوا وه.

دایکی له خۆشۆردن بوویه وه هات و ده رگا که ی کرده وه و شایه تومانی هینا،
ئه بهوه رهیره ش له تاو خۆشیدا به گریان وه چوویه وه بۆ لای پیغمبه (ﷺ) و هه والی
موسلمان بوونی دایکی دا به پیغمبه (ﷺ).

پیغمبه‌ریش (ﷺ) سوپاس و ستایشی خوای کرد، ئینجا ئه‌بو هوره‌یره وتی ئه‌ی پیغمبه‌ری خوا نزا بکه بۆ خۆم و دایکم تا له به‌نده باوه‌پداره‌کانی خوا بین و باوه‌پدارانمان لا خۆشه‌ویست بکات. پیغمبه‌ریش (ﷺ) نزای بۆ کردن و فەرمووی: (خوایه ئه‌م به‌نده‌ی خۆت - واته ئه‌بو هوره‌یره - و دایکی ئه‌و لای به‌نده‌کانت خۆشه‌ویست و ئه‌و باوه‌پدارانه‌ش لای ئه‌وان خۆشه‌ویست بکه)

ئیتیر هه‌ر باوه‌پداری باس و ناوی ئه‌بو هوره‌یره‌ی بییستایه‌ خۆشی ده‌ویست.

په‌ندو ئامۆژگاری:

۱- داوای نزای خیر بکه‌ین له‌ که‌سانی خواناس و چاکه‌کاری زیندوو نه‌که‌سانی مردوو.

۲- ده‌بی ئه‌بو هوره‌یره‌مان خۆش بوی، ئه‌وانه‌ش ئه‌ویان خۆش نه‌وی ئه‌وه‌ پێگه‌ی هه‌له‌یان گرتۆته‌به‌ر.

به‌وجۆره ئه‌بو هوره‌یره له‌سه‌ر خواپه‌رستی و هاو‌ده‌می پیغمبه‌ر (ﷺ) به‌رده‌وام بوو تا کاتی کۆچی دوابی پیغمبه‌ر (ﷺ)، ئیتیر ئه‌بو هوره‌یره ته‌واو دلگران و خه‌مبار بوو و دای ئه‌وه هه‌رکات فەرمووده‌ی ده‌گێڕایه‌وه ناوی پیغمبه‌ر (ﷺ) ده‌برا له‌تاو خۆشه‌ویستی بۆ پیغمبه‌ر ده‌ستی ده‌کرد به‌ گریان.

ئه‌بو هوره‌یره که‌سیکی نه‌رم و نیاو و له‌سه‌رخۆو خاکی و دنیا نه‌ویست بوو، هه‌زی به‌ ده‌سه‌لات نه‌ده‌کرد، هه‌میشه سه‌رقالی گه‌یاندنی فەرمووده‌کانی پیغمبه‌ر (ﷺ) بوو، تا ئه‌وه‌ی له‌ ته‌مه‌نی په‌نجاو نۆ سالی‌دا کۆچی دوابی کرد.

له‌ نزای سه‌ره‌مه‌رگیدا ده‌یوت خوایه من هه‌زم به‌ دیداری تۆیه ده‌ی تۆش دیداری منت پێ خۆش بی.

پرسیارەکان

- ۱- ژبانی مندالی ئەبووھورەیرە چۆن بوو؟
- ۲- بۆچی پێی دەوترا ئەبووھورەیرە؟
- ۳- هاوہ لانی صوففە کێ بوون؟
- ۴- دایکی ئەبووھورەیرە چۆن موسڵمان بوو؟
- ۵- ئەبووھورەیرە زیاتر خۆی سەرقاتی چی دەکرد؟
- ۶- بە سەرھاتە کە ی ئەبووھورەیرە و ئیمامی عومەر چۆن بوو؟
- ۷- ئایا ئەبووھورەیرە ت چەندە خوش دەوی؟

پىغەم

موھازى كوپى چەپەن

يەككە لە ھاۋەلانى ئازىز و خۆشەيىستى تىرى پىغەمبەر (ﷺ) موھازى كوپى جەبەل بوو، موھاز ئەر ھاۋەلە گەۋرەيە بوو كە زۆر زوۋ مۇسلمان بوو و پىغەمبەرىش (ﷺ) سۆيىندى خوارى ئەي موھاز سۆيىند بە خوا من تۆم خۆشەدەۋىت، موھازىش تەۋاۋ پىغەمبەرى خۋاى لا خۆشەۋىست بوو و ھەردەم لە خىزمەتيدا بوو. موھازى كوپى جەبەل لە مەدىنە دەژيا دورۇ لە شارى لە دايكبوۋنى رىپىغەمبەر (ﷺ).

موھاز بالابەرز و ھەلگەۋتە و جوان و بۆن خۆش بوو، پەنگى سېي و چاۋەكانى گەۋرە بوۋن، كوپكى زۆر نەرم و نىيان بوو.

لە مەدىنەدا سەرقالى ئىش و كار بوو تا ئەۋەي جارىكيان ھەۋالى پىغەمبەرى (ﷺ) بىيىست، بۆيە كاتى لەگەل خەلگدا چوۋن بۇ مەككە بۇ حەج، لەۋى لە مەككە لە شاخى عەقەبەدا پىغەمبەرى خۋاى (ﷺ) بىيى و لەگەل ھاۋپىكانىدا مۇسلمان بوۋن و بەيەتياڭ دا بە پىغەمبەر (ﷺ).

دواتر گەۋرە پەنەۋە بۇ مەدىنە، ئىتر لەۋى موھاز بەردەۋام بانگەۋازى دەكرى بۇ ئىسلام و ھەۋلى دەدا خەلگى لە بىباۋەپىەۋە بەرەۋلاى خوا پاكىشىت.

پىاۋىك ھەبوو كە گەۋرەيە ھۆزەكەي موھاز بوو ناۋى ەمەر بوو، كوپى ئەم پىاۋەش ناۋى موھاز بوو، ئەۋىش لەگەل موھازدا مۇسلمان بوو بوو.

ەمەر لە مالەكەي خۇيدا بىتكى دانا بوو و دەپپەرىست و زۆر خىزمەتى ئەۋ بىتەي دەكرى و پۇژانە دەيشۆرد و بۇنى خۇشى لىدەدا و دەپپەرىست، ناۋى ئەۋ بىتەي نابوو (مەنات).

موغازی کوپی جه‌به‌ل له‌گه‌ل موغازی هاوپی و چه‌ند گه‌نجیکی تری موسلماندا شه‌و چوون و بته‌که‌یان برد و فریاندایه‌ ناو شه‌خه‌له‌وه تا عه‌مر بزانی‌ ئه‌و بته‌ هیچی به‌ده‌ست نیه‌ و ئیتیر ئه‌و بته‌ نه‌په‌رستی.

به‌یانی که‌ پۆژ بوویه‌وه عه‌مر هات سه‌یری کرد بته‌که‌ی دیار نه‌ماوه، بۆیه‌ خیرا چو تا بگه‌رئ به‌دوای بته‌که‌دا.

سه‌یری کرد له‌ناو شه‌خه‌له‌دا فری دراوه، خیرا هه‌لیگرت و شو‌ردی و بۆنی خوشی به‌سه‌ردا کرد و چو له‌ناو خه‌لکه‌که‌دا تووپه‌ بوو و وتی کئ هی‌رشى بردۆته‌ سه‌ر خواکه‌مان.

بۆ سبه‌ی شه‌و هه‌مان شت پوویداویه‌ و به‌یانی سه‌یری کرد له‌ناو پی‌ساییداویه‌ و هه‌متر شو‌ردی و بۆنی خوشی پی‌ادا کرد و پیتی وت من نازانم کئ وات لی‌ده‌کات ده‌ی ئه‌گه‌ر راسته‌ تۆ خوایت و سوودت هه‌یه‌ خۆت بی‌اریزه‌.

شه‌و موغاز و هاو‌پیکانی چوون بته‌که‌یان بردو به‌ستیا‌نه‌وه به‌ سه‌گیکی تۆپی‌وه‌وه و فری‌یان دایه‌ ناو شه‌خه‌ل.

پرسیار: ئه‌ی ئه‌مجار عه‌مر چی کرد؟

وه‌لام: به‌یانی عه‌مر سه‌یری کرد بته‌که‌ نه‌ماوه، بۆیه‌ خیرا چو به‌دوایدا گه‌را تا دۆزی‌یه‌وه، که‌ سه‌یری کرد و پی‌س کراوه و نه‌یتوانی‌وه خۆی بی‌اری‌ئ وازی له‌ بته‌که‌ هینا‌زانی ئه‌و بته‌ خوا نیه‌ و ئایینی ئی‌سلام راسته‌، بۆیه‌ چو موسولمان بوو.

ئینجا که‌وته‌ قسه‌ کردن بۆ هۆزه‌که‌ی و پیتی وتن ئه‌و موسولمان بووه‌ و داوای کرد ئه‌وانیش موسلمان بن، هۆزه‌که‌شی هه‌مویان موسلمان بوون.

په‌ندو ئاموژگاری:

۱- ژیری و زانایی به‌گه‌ورده‌یی و بچوکی نییه، ئه‌وه‌تا ئه‌و گه‌نجان به‌ ژیری و لی‌زانی توانییان بینه ه‌وی به‌ه‌وش هاتنه‌وه‌و موسلمان بوونی عه‌مر که له‌وان زۆر به‌ته‌مه‌نتر بوو.

۲- پێویسته به‌رده‌وام بانگه‌واز بکه‌ین بۆ پێی خواو بۆ ئه‌وه‌ش به‌لگه‌ی جوان و ژیرانه به‌کار به‌ئین، هه‌روه‌ها هه‌ول بده‌ین له‌ بانگه‌واز و هه‌ر کارێکی چاکدا سوود وه‌ریگرین له‌ هاو‌پێ چاکه‌کانمان وه‌ک موعاز و هاو‌پێکانی.

موعاز به‌رده‌وام به‌وجۆره بانگه‌وازی ده‌کرد بۆ ئایینی خواو چاوه‌پێ بوو پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) بێت بۆ مه‌دینه، کاتی پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) هات بۆ مه‌دینه موعاز زۆر دلخۆش بوو و به‌رده‌وام له‌گه‌ڵ پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) بوو و زانستی لی وه‌رده‌گرت تا ئه‌وه‌ی بوو به‌ زانایه‌کی ناو‌داری ناو هاوه‌لان.

ته‌نانه‌ت هێنده جوان فیری قورئانی پێرۆز بوو بوو پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌یفه‌رموو (قورئان له‌ چوار که‌سه‌وه وه‌ریگر، ئیبن مه‌سعودو موعازی کوپی جه‌به‌ل و ئوبه‌ی و سالمی مه‌ولای ئه‌بو حزه‌یفه‌) هه‌روه‌ها هێنده شاره‌زای شه‌ریعه‌تی ئیسلام بوو بوو پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌یفه‌رموو (له‌ ناو ئومه‌ته‌که‌مدا شاره‌زاترین که‌س به‌ جه‌لال و جه‌رام موعازه‌)

پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) زۆر پێزی موعازی ده‌گرت و هه‌میشه له‌ خۆی نزیک ده‌کرده‌وه، ته‌نانه‌ت جاری وا هه‌بوو پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) که‌ سواری گوێدریژ ده‌بوو له‌ دوا‌ی خۆیه‌وه موعازی سوار ده‌کرد و قسه‌ی بۆ ده‌کرد.

جاریکیان پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌ ناو هاوه‌لانییدا بوو وه‌سفی موعازی ده‌کرد و فه‌رموی (به‌ پاستی موعاز پیاوێکی زۆر چاکه‌).

ئیتەر خوْشه‌ویستی نیوان موعاز و پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ناسراو و به‌رچاو بوو.

موعاز که‌سیکی زۆر خواناس و له‌خواترس بوو، زۆر به‌چاکی ئەمانەت و سپاردە‌ی ده‌پاراست. هه‌روه‌ها زۆر شه‌رمی ده‌کرد له‌ په‌روه‌ردگاری، ته‌نانه‌ت له‌ کاتی موسلمان بوونی‌وه تا مردنی بۆ یه‌کجاریش له‌لای راستیدا تفی نه‌ده‌کرد، هه‌میشه‌ زیکی خوی ده‌کرد و دەم به‌ زیکر بوو.

کاتی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بپیری دا که‌سیک بنی‌ریت بۆ یه‌مەن تا فیری ئیسلامیان بکات موعازی کوپی جه‌به‌لی هه‌لبژارد، چونکه‌ زۆر زاناو شاره‌زا بوو، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) موعازی پاسپارد تا بجی و سواری و لاهیکێ کرد و خویشی به‌ پی له‌گه‌لیدا چوو تا ده‌ره‌وه‌ی مه‌دینه تا مالتاوی له‌گه‌ل بکات.

موعاز ده‌یزانی تا ئەو بیته‌وه پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) کوچی دوا‌ی ده‌کات بۆیه زۆر دلگران بوو، چونکه‌ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پیی فهرموو (ئە‌ی موعاز له‌وانه‌یه‌ سالتیکی تر دوا‌ی ئە‌مه به‌ من نه‌گه‌یت‌وه و له‌وانه‌یه‌ بده‌یت به‌ پال ئە‌م مزگه‌وته‌م و گۆرپه‌که‌مدا)

ئیتەر موعاز ته‌واو دلگران و خه‌فه‌تبار بوو.

له‌سه‌رده‌می ئیمامی عومه‌ردا کاتی موعاز له‌ مه‌دینه ده‌ژیا ئیمامی عومه‌ر چوار سه‌د دیناری ئارد بۆ موعازی کوپی جه‌به‌ل، موعازیش هه‌مووی دابه‌شکرد به‌سه‌ر خه‌لکی هه‌ژاردا و ته‌نها دوو دیناری بۆ خو‌ی هیشته‌وه.

دوا‌ی ئە‌وه موعاز له‌ هه‌موو جه‌نگ و غه‌زاکاندا به‌شداری ده‌کرد و به‌رامبه‌ر به‌ بیباوه‌پان ده‌جه‌نگا به‌تایبه‌ت دژ به‌ پۆمه‌کان له‌ پۆژی جه‌نگی یه‌رمووکدا موعاز سه‌رکرده‌ی لای راستی سوپای ئیسلام بوو و به‌سه‌ختی دژ به‌ پۆمه‌کان جه‌نگاو خو‌پاگرانه به‌رامبه‌ریان وه‌ستا.

دواتر موعاز کۆچی کرد بۆ شام و که‌وته بلاوکردنه‌وه‌ی زانست و گه‌یاندنی ئیسلام به‌خه‌لک، خه‌لیفه‌ عومه‌ر بریاریدا موعاز بکات به‌ ئه‌میری شام تا کاروباری ئه‌وی به‌پۆوه‌ ببات، به‌لام هه‌نده‌ی نه‌برد تووشی نه‌خۆشی تاعوون بوو و خۆپاگرو سوپاس گوزار بوو له‌سه‌ری تا ئه‌وه‌ی شه‌ویکیان ته‌واو ناره‌حه‌ت بوو و کۆچی دوایی کرد و بۆ به‌یانیه‌که‌ی ته‌رمه‌که‌ی ئه‌سپه‌رده‌ کرا.

په‌ندو ئامۆژگاری:

- ۱- سامان ته‌نها به‌شی خۆمان نییه‌ و ده‌بێ به‌شی پێویست هه‌لگرین و به‌وی تریشی یارمه‌تی خوشک و براکانمان بده‌ین.
- ۲- هه‌رنه‌خۆشی و ناره‌حه‌تیه‌ک دێت ده‌بێت سوپاسی خۆی له‌سه‌ر بکه‌ین.

پرسیاره‌کان:

- ۱- موعازی که‌ی موسلمان بوو؟
- ۲- موعاز چی کرد تا عه‌مر موسلمان بێت؟
- ۳- پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) به‌رامبه‌ر به‌ موعاز چی ده‌فه‌رموو؟
- ۴- تا ئێستا پێشتر ژبانی موعازت خۆیندوه‌ته‌وه‌؟
- ۵- بۆچی موعاز کۆچی کرد بۆ شام؟
- ۶- چۆن موعاز ده‌یزانی که‌ چوو بۆ یه‌مه‌ن ئیتر پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) نابینی؟
- ۷- ده‌توانیت چیرۆکی موعاز بگێڕینه‌وه‌ بۆ که‌سێکی خۆشه‌ویستی خۆت؟

چۆنچە

سۆھبەتچى پۇمى

يەككىكى ترلە ھاوہ‌لانی خۆشە‌وېستى پېغەمبەر (ﷺ) ناوى سۆھەيب بوو كە پىي دەوترا سۆھەيبى پۇمى، ئەمە ئو ھاوہ‌لە بوو لە پېناو خوادا وازى ھېتا لە ھەموو سامانى خۆى تا خۆى بگەيەنیت بە پېغەمبەرى خوا، پېغەمبەرىش (ﷺ) پىي دەفەرموو سۆھەيب براوہ بوو، سۆھەيب براوہ بوو.

سۆھەيب كوپى يەككىك لەو دەسەلاتدارانە بوو كە لە عىرقدا دەژيا و دەسەلاتىكى زۆرى ھەبوو و كاربەدەستى كېسراى فارس بوو، باوكى سۆھەيب لە ناوچەى ئوبلە دەسەلاتدار بوو، ئيتەر بەو ھۆيەوہ سۆھەيب بەردەوام لە خۆشيدا دەژياو سەختى و ناپەھەتى نەھاتە پىي.

پرسىار: ئەگەر سۆھەيب لە عىراقدا ژياوہ ئەى بۆچى پىي دەلەين پۇمى؟
وہ‌لام: چونكە ھەرچەندە سۆھەيب لە عىراقدا لە دايك بوو بەلام دواتر ماوہ‌يەكى زۆر لە ناو پۇمىەكاندا ژيانى بردەسەر.

پۆژىكەيان سۆھەيب لەگەل دايكيدا ھاودەم بە چەند پاسەوان و چەند خزمەتگوزارىك لە ناوچەى خۆيان چوونە دەرەوہ و چوون بۆ ناوچەيەكى تر، كەچى لەو كاتەدا پۇمەكان ھېرشيان بردە سەر ئو ناوچەو ھەرچى پاسەوان و پياوہ‌كان ھەبوون كوژدان و ژن و مندالەكانىش بە كۆيلە گيران.

سۆھەيبىش يەككىك بوو لەو مندالانەى كە پۇمەكان گرتيان و برديان بۆ بازارو وہك كۆيلە فرۆشتيان، ئيتەر ھەرچارەو سۆھەيب لای كەسىك كۆيلە بوو و خزمەتى دەكرد و دواتر دەفرۆشرا بە كەسىكى تر، بەوجۆرە ژيانىكى ناخۆشى كۆيلايەتى بەشى ئو مندالە ھەژارە بوو.

جاریکیان صوه‌ییب ته‌واو له ده‌ست سته‌می یه‌کێک له گه‌وره‌کانی بێزار بوو و بریاری دا خۆی پزگار بکات، بۆیه پای کردو چوو بۆ شاری مه‌ککه‌و له‌وێ له‌گه‌ڵ که‌سێکدا پێک که‌وت و که‌وته ئیش کردن و دا‌بین‌کردنی بژێوی ژیا‌نی خۆی و له‌ مه‌ککه‌دا به‌ره‌به‌ره گه‌وره ده‌بوو.

جاریکیان صوه‌ییب له‌ده‌می یه‌کێک له زانا مه‌سیحیه‌کانه‌وه بیستبووی کاتی ئه‌وه‌یه له‌ناو عه‌ره‌بدا له مه‌ککه‌ پیغه‌مبه‌ری کۆتا زه‌مان ده‌ره‌که‌وێ، بۆیه صوه‌ییب به‌ تامه‌زێویییه‌وه چاوه‌پێی بوو ئه‌و پیغه‌مبه‌ره ده‌ریکه‌وێت تا خێرا باوه‌پێ پێ به‌ئێت. هێنده‌ی نه‌برد هه‌والی هاتنی پیغه‌مبه‌ری خ‌وای بیست، بیستی ده‌یان‌وت مه‌مه‌دی کو‌پی عه‌بدول‌ا بانگه‌واز ده‌کات بۆ ئایینیکی نوێ و بر‌وای نیه به‌ بته‌کان و ده‌لێت ده‌بی‌ت ته‌نها یه‌ک خوا بیه‌رستیت. بۆیه به‌یانی زوو پێش ئه‌وه‌ی خه‌لکی بێنه‌ ده‌ر صوه‌ییب که‌وته پێ به‌ره‌و ما‌لی ئه‌رقه‌م.

پرسیار: ما‌لی ئه‌رقه‌م چی بوو؟

وه‌لام: ئه‌و ما‌له‌ بوو که له مه‌ککه‌دا تیا‌یدا هاوه‌لان به نه‌هینی کۆده‌بوونه‌وه و پیغه‌مبه‌ری خ‌وایان ده‌بینی و له‌وێ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) باسی ئایینی خ‌وای بۆ ده‌کردن. صوه‌ییب به نه‌هینی چوو بۆ ما‌لی ئه‌رقه‌م و سه‌یری کرد عه‌مما‌ری کو‌پی یاسر له به‌رده‌رگایه، که‌می وه‌ستاو دواتر لێی نزیک بوویه‌وه و وتی

ئه‌ی عه‌مما‌ر لێره چی ده‌که‌یت؟

ئه‌ویش وتی ئه‌ی تۆ چی ده‌که‌یت؟

صوه‌ییب وتی ده‌مه‌وێ بچم بۆ لای موحه‌مه‌د و ته‌کانی ببیستم بزانم چی ده‌لێت.

عه‌مما‌ریش وتی منیش بۆ هه‌مان شت هاتووم

بۆیه پێکه‌وه چوونه ژووره‌وه، له‌وێ گو‌ییان گرت له پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و تامه‌ز‌زۆی ئیسلام بوون و خێرا له‌وێ موس‌لمان بوون و وازیانه‌یتنا له‌و بته‌رستیه‌ی له مه‌ککه‌دا باو

بوو، هه‌موو پۆژه‌که لای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) مانه‌وه تا شه‌و داهاات، ئه‌و کات به نه‌یانی
چوونه‌وه بۆ مالی خۆیان.

په‌ندو ئامۆژگاری:

* ده‌بێ به چاکی بچین به دوا‌ی راستی و وه‌رگرتنی زانستدا وه‌ك چۆن صوه‌ه‌ی
چو بۆ مالی ئه‌رقه‌م.

دوا‌ی ئه‌وه صوه‌ه‌ی زۆر به‌خۆشی و به‌خته‌وه‌ریه‌وه ژیا‌نی ده‌برده سه‌ر و وا
هه‌ستی ده‌کرد به‌و مو‌سلما‌ن بوونه‌ی تازه له‌دا‌یک بووه.

هه‌نده‌ی نه‌برد بیا‌وه‌ره‌كان زانیان صوه‌ه‌ی مو‌سلما‌ن بووه، ئیتر كه‌وتنه گالته
پێ‌کردن وقسه پێ‌وتن و سزادانی، ئیتر له گه‌رمای ناو مه‌كه‌كه‌دا به‌سه‌ر به‌ردو خا‌كه‌دا
پایانده‌كیشاو به قامچی لێیان ده‌داو به‌ردی گه‌وره‌یان له سه‌ر سکی داده‌ناو هه‌ر
سزایه‌کی سه‌ختیان بۆ به‌كار ده‌هێنا، به‌لام صوه‌ه‌ی ئاماده نه‌بوو به هه‌یج جو‌ری
ده‌سته‌بردار‌ی ئایینه‌که‌ی بپێت.

پاش ماوه‌یه‌ك پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بریاریدا مو‌سلما‌نان کۆچ بکه‌ن بۆ مه‌دینه، به‌لام
صوه‌ه‌ی پێی لێگه‌را کۆچ بکات، بیا‌وه‌ره‌كان پێیان وت ده‌بێ هه‌موو پاره‌و
سامانه‌که‌ت دا‌بنی‌ت ئینجا بچیت بۆ مه‌دینه.

پرسیار: ئایا ئه‌و کات پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌کۆی بوو؟

وه‌لام: ئه‌و کات پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) کۆچی کردبوو بۆ مه‌دینه.

صوه‌ه‌ی بیه‌ش بریاریدا چی سامان و پاره‌ی هه‌یه بیدا‌ت به‌وان تا پێی بده‌ن
خۆی بگه‌یه‌نێته پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)، کاتی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ئه‌مه‌ی بیست فەرمو‌وی
ئه‌بویه‌حیا (صوه‌ه‌ی) بر‌دی‌ه‌وه، ئه‌بویه‌حیا بر‌دی‌ه‌وه.

ببیاوه‌په‌کان به‌وه‌شه‌وه وازیان نه‌هینا له صوه‌ه‌یب و که‌وتنه شوینی، صوه‌ه‌یبیش تیرو که‌وانه‌که‌ی ده‌رکردو پیتی وتن به‌خوا ناهیلّم بگه‌نه لام تا به‌م چل تیره‌ی پیمه چل که‌ستان نه‌کوژم، دوی نه‌وه‌ش به شمشیر لیّتان نه‌ده‌م.

ناچار نه‌وانیش ترسان و که‌پانه‌وه وازیان لی هینا، ئیتیر صوه‌ه‌یب که‌وته پیتی تا گه‌یشته مه‌دینه و به دیداری پیغمبه‌ری خوا (ﷺ) شادبوویه‌وه.

صوه‌ه‌یب که‌سیکی زۆر به‌خشنده‌و ده‌ست کراوه بوو، هه‌روه‌ها که‌سیکی زۆر خاکی و نه‌رم و نیان و رووخۆش و قسه خۆش بوو، به قسه خۆشه‌کانی دلی هاوه‌لانی خۆش ده‌کرد. هه‌رگیز که‌سی توو‌په نه‌ده‌کرد.

صوه‌ه‌یب به‌رده‌وام له‌گه‌ل پیغمبه‌ردا (ﷺ) بوو و به‌شداری غه‌زاکانی ده‌کرد و له‌ جه‌نگی به‌دردا به‌شداری کرد، ئیتیر تا کۆچی دواپی پیغمبه‌ر (ﷺ) هه‌میشه له‌گه‌ل پیغمبه‌ر (ﷺ) بوو و له‌یه‌ک جه‌نگه دوا نه‌ده‌که‌وت.

پیغمبه‌ر (ﷺ) که کۆچی دواپی کرد زۆر له صوه‌ه‌یب پازی بوو و هاوه‌لانیش صوه‌ه‌یبیان زۆر خۆش ده‌ویست.

ئیمامی نه‌بو به‌کرو ئیمامی عومه‌ریش له کاتی ده‌سه‌لاتیاندا پاویژیان پیتی ده‌کرد، ته‌نانه‌ت کاتی ئیمامی عومه‌ر له‌لایه‌ن دوژمنیکی ئیسلامه‌وه بریندار کرا فه‌رمانی کرد صوه‌ه‌یب به‌رنوژی بکات بۆ خه‌لک، له کاتی نه‌سپه‌رده‌کردنی ته‌رمی ئیمامی عومه‌ریشدا صوه‌ه‌یب له‌گه‌ل ئیمامی عوسماندا چوونه ناو گۆڤه‌که‌و ته‌رمی ئیمامی عومه‌ریان داگرت و دانا.

ئیمامی عوسمانیش به هه‌مان شتیه له سه‌رده‌می ده‌سه‌لاتی خۆیدا زۆر پیزی صوه‌ه‌یبی ده‌گرت، به‌لام هینده‌ی نه‌برد ئیمامی عوسمانیش کۆچی دواپی کرد.

صوه‌یب له سه‌رده‌می ئیمامی عه‌لیشدا به هه‌مان شیوه‌ ژیا، تا ئه‌وه‌ی دوا‌ی ته‌مه‌نیکی زۆری هه‌ول و خزمه‌ت کردن به ئیسلام له سالی (۳۸) ی کۆچیدا له شاری مه‌دینه‌دا کۆچی دوا‌یی کردو له‌ویش تهرمه‌که‌ی نه‌سه‌رده‌ کرا.

په‌ندو ئامۆژگاری:

باوه‌ر و ئیمان له هه‌موو شتی‌ک به بایه‌خ و گرانبه‌هاتره وه‌ک چۆن بینیمان صوه‌یب له پێناو پاراستنی ئیمان‌ه‌که‌یدا ئاماده‌بوو ده‌ستبه‌رداری هه‌موو سامانی خۆی ببیت.

پرسیاره‌کان:

- ۱- بۆچی به صوه‌یب ده‌وترا پۆمی؟
- ۲- صوه‌یب چۆن کرا به کۆیله‌و چۆن خۆی له کۆیلایه‌تی پرزگار کرد؟
- ۳- باسی موس‌لمان بوونی صوه‌یب بکه‌؟
- ۴- پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) چی فه‌رموو به صوه‌یب؟
- ۵- ژایانی صوه‌یب دوا‌ی وه‌فاتی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) چۆن بوو؟
- ۶- کاتی بی‌باوه‌ران پێیان گرت به صوه‌یب بۆ کۆچکردن صوه‌یب چی کرد؟
- ۷- بزانه‌ دایک و باوکت یان برا و خوشکه‌کانت وه‌ک تو چی‌پۆکی صوه‌یب ده‌زانن؟

پىنچەم

عەبدوللاي كۆرى عەبباس

عەبدوللاي كۆرى عەباس ھاۋەلىكى ئازىزو خۇشەۋىستى پىغەمبەرى خوا و ئامۇزاي پىغەمبەرى خوا بوو، لەگەل ئەۋەى تەمەنى كەم بوو بەلام ھىندەى زانايان زياتر زانستى پى بوو، پىغەمبەر (ﷺ) نزاى زانستى بۇ دەکرد و ھەمىشە ئامۇزگارى دەکرد، ئەۋىش زۆر پىغەمبەرى خواى خۇشەۋىست.

عەبدوللاي كۆرى عەبباس بوو، عەبباسىش مامى پىغەمبەرى خوا (ﷺ) بوو، ئەۋان لە مەككە دەڭيان و لاى خەلكى بەرپىزبون.

پىغەمبەر (ﷺ) عەباسى مامى خۇى زۆر خۇشەۋىست، عەبباسىش بەھەمان شىۋە، ھەروھە عەبباس پىش فەتحى مەككە مۇسلمان بوو بوو، بەلام كۆچى نەکرد بۇ مەدىنە و لە مەككە ماپەۋە و نەپەشت كەس بە مۇسلمان بوونى بزانى.

پرسىار: بۆچى عەبباس كۆچى نەکرد بۇ مەدىنە؟

ۋەلام: تا ھەۋالى بىباۋەپەكان بزانى و بىگەنەنەت بە پىغەمبەر (ﷺ).

پۇرۇتكيان پىغەمبەر (ﷺ) ژەكەى عەبباسى بىنى و پىتى وت تۇ سكت دەبىت و لەو سكەش مىندالىكى زىرەك و ژىرت دەبى، ھەركات ئەۋ مىندالەت بوو خىرا بىھىتن بۇ لام، ئەۋە بوو پاش ماۋەيەك ئەۋ ئافرەتە مىندالىكى بوو و مىندالەكەيان برد بۇ لاى پىغەمبەرى خوا (ﷺ)، پىغەمبەرىش (ﷺ) ناۋى نا عەبدوللا و شىرىنى دا لە لىۋى و بە دايكى عەبدوللاى فەرمو: بىبە دەبىنەت ئەم مىندالەت ژىرو زىرەك دەرەچىت.

ئافرەتەكەش خىرا چۈۋەۋە بۇ لاى عەبباسى مىردى و بەسەرھاتەكەى بۇ

باسكرد.

ئێین عەبباس لە گەڵ دایکیدا دەژیاو بەرە بەرە گەورە دەبوو و ئەویش لە گەڵ دایک و باوکیدا موسڵمان بوو بوو، بەلام هەموویان موسڵمان بوونە کە ی خۆیان شار دەبوو و هەتا بێباوەرەکان پێیان نەزانن.

دواتر کاتێ سەر دەمی فەتحی مەککە هات و پیغه مبه‌ر (ﷺ) مەککە ی ئازاد کرد ئێین عەبباس بەر دەوام لە گەڵ پیغه مبه‌ر (ﷺ) بوو و زانستی لێوە رده گرت، پیغه مبه‌ری خواش (ﷺ) زۆر عەبدولای خۆش دەوێست و نزای خێرو دانایی و زیرەکی و زانستی بۆ دەکرد.

شەویکیان پیغه مبه‌ر (ﷺ) لە مائی یەکی لە خێزانه‌کانی خۆی بوو، عەبدولای لەوێ لە لای پیغه مبه‌ر (ﷺ) بوو، عەبدولای تەشتی ئاوی بۆ دەستنوێژی پیغه مبه‌ر (ﷺ) دانا بوو چونکە دەیزانی پیغه مبه‌ر (ﷺ) شەو هەڵدەستیت بۆ شەو نوێژکردن.

کاتێ پیغه مبه‌ر (ﷺ) هەستا سەیری کرد ئاوی دەستنوێژی بۆ داناو، خێزانه‌کە ی پێی وت ئەو پیغه مبه‌ری خوا ئەو ئاوه عەبدولای بۆی داناویت پیغه مبه‌ریش (ﷺ) نزای کرد بۆ عەبدولای و فرموی

(خواهه‌ شاره‌زای ئایینی بکه‌ و فیری لێکدانه‌ وه‌شی بکه‌).

شەویکیان عەبدولای لە مائی پیغه مبه‌ر (ﷺ) بوو، شەو پیغه مبه‌ر (ﷺ) هەستا بۆ شەو نوێژ، عەبدولایش هەستا و لە گەڵیدا بوو، پیغه مبه‌ر (ﷺ) ویستی نوێژ بکات و عەبدولای لە پال خۆیە و هەتا دانا تا لە گەڵیدا نوێژ بکات.

بەلام کاتێ پیغه مبه‌ر (ﷺ) دەستی کرد بە نوێژ عەبدولای لە بەر زۆر شەرم کردنی لە پیغه مبه‌ر (ﷺ) گەپایە و دواوه‌، کاتێ پیغه مبه‌ر لە نوێژه‌کە ی بوو و هەتی پرسێ بۆچی واتکرد؟ وتی ئەو پیغه مبه‌ری خوا چۆن دەکرێ من لە پال تۆوه‌ نوێژ بکه‌م لە کاتی کدا تۆ پیغه مبه‌ری خوایت؟ پیغه مبه‌ر (ﷺ) بەو قسە ی سەرسام بوو و نزای خێرو

زانستی بۆ کرد، ئینجا پیغمبەر (ﷺ) پاکشاو خەوت، بەلام عەبدولاهەر سەیری پیغمبەری خۆی دەکرد و نەخەوت تا بانگی بەیانی.

*پەندو ئامۆژگاری:

۱- دەبێت هەول بدەین زۆر لە خزمەت زانایان و خواناساندا بین وەك چۆن دەبینین عەبباس زۆرجار بەشەو دەچوو بۆ لای پیغمبەر (ﷺ).

۲- هەول بدەین لەگەڵ دایک و باوکماندا هەستین بۆ شەونۆیژ با تەنها دوو پکاتیش بێ ئەوه لای خوا زۆر گەورەیه.

۳- پێویستە زۆر پێزی زاناو کەسە خواناسەکان بگڕین و بە پێژەوه سەریان بکەین.

عەبدولاه زۆر گۆی دەگرت لە ئامۆژگاریەکانی پیغمبەر (ﷺ) و لە بیری نەدەکردن، جارێکیان پیغمبەر (ﷺ) ئامۆژگاری دەکرد پێی فرموو:

(ئەي مندال من چەند وشەيەكت فير دەكەم، سنوری خوا بپاریژە خواش تۆ دەپاریژیت، سنوری خوا بپاریژە دەبینیت خوات لەگەڵ دەبیت، ئەگەر داوای شتیكت کرد لە خوا داوا بکە، ئەگەر ویستت پشت و پەنا بگريت تەنها پشت بە خوا ببەستە، ئەوێش بزانە ئەگەر هەموو خەلك كۆبينەوه و بیانەویت سوديكت پێ بگەيەنن هەرگیز ناتوانن هیچ سوديكت پێ بگەيەنن مەگەر خوا خۆی بۆی داینايیت، ئەگەریش هەموو خەلك كۆبينەوه تا زیانت پێ بگەيەنن ناتوانن هیچ زیانت پێ بگەيەنن مەگەر خوا لە سەری نوسیيیت، بزانە ئەگەر لەسەر شتە سەخت و ناخۆشەکان خۆپاگرييت خێرو چاکەي زۆری تيايه بۆت، سەرکەوتن بە خۆپاگريهوه دەبێ، لەگەڵ ناپەهەتیدا دەروکردنەوه هەيه، لەگەڵ سەختیدا ئاسانی دی).

په‌ندو ئاموژگاری:

- ۱- ده‌بی له‌وه دلتیابین هه‌موو شتی به‌ده‌ست خواجه‌و به‌نده‌کان به‌بی ویستی خوا هیچیان پی ناکری.
- ۲- ئه‌گه‌ر سه‌ختی و ناخوشیه‌کمان هاته‌پێ خۆپاگر و سوپاسگوزار بین، چونکه به دلتیاییه‌وه به‌دوایدا خۆشی دی.

ته‌نانه‌ت عه‌بیاس جبه‌ئیلی فریشته‌ی خواجه‌ی بینی، جارێکیان له‌گه‌ل باوکیدا چون بۆ لای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)، به‌لام پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پشتی تیکردبوون و سه‌رقال بوو، عه‌بیاس وتی ئه‌وه بۆ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) وایکرد؟

عه‌بدولا وتی باوکه‌ گیان ده‌ی که‌ سێکی تری له‌ لا بوو سه‌رقال بوو، عه‌بیاس ووتی کوپم من که‌سم نه‌دی له‌ لای بی.

هه‌ردووکیان چونه‌وه بۆ لای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و به‌سه‌رهاته‌که‌یان بۆ گێراپه‌وه، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) به‌ عه‌بدولای فه‌رموو

ئه‌و که‌سه‌ت بینی؟

وتی به‌لی.

فه‌رموی ده‌ی ئه‌وه جویرئیل بوو له‌ به‌ر ئه‌وه سه‌رقال بووم و نه‌هاتم بۆ لای ئێوه.

به‌وجۆره عه‌بدولا هه‌میشه له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ردا (ﷺ) بوو و زانستی لێوه‌رده‌گرت تا ئه‌وه‌ی کاتی وه‌فاتی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هات و پیغه‌مبه‌ری خوا دنیای به‌جیه‌شت.

عه‌بدولا ته‌واو دلگران و بیتاقت بوو، ئه‌وکات ته‌مه‌نی سیانزه سال بوو، که‌چی هینده‌ی که‌سه به‌ته‌مه‌نه‌کان زیاتر زانستی له‌ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) وه‌رگرتبوو.

ئین عه‌بباس دوی ئه‌وه به‌رده‌وام له‌گه‌ل هاوه‌له گه‌وره‌و به‌پێژه‌کانی پیغمبه‌ردا (ﷺ) ده‌ژیا تا زانست له‌وانیش وه‌ریگری، هه‌روه‌ها زانستیشی فیری خه‌لکی ده‌کرد. ئیتر زیره‌کی و زانایی عه‌بدولا له‌ناو خه‌لکدا دیار بوو.

له‌سه‌رده‌می ئیمامی عومه‌رو ئیمامی عوسماندا ئه‌و ئیمامه گه‌وره‌و به‌پێژانه هه‌میشه بو مه‌سه‌له‌کان پاوێژیان ده‌کرد به‌ عه‌بدولا و قسه‌ی ئه‌ویان لا گرنه‌گ بوو، ئه‌ویش راستترینی شته‌کانی پێ ده‌وتن.

عه‌بدولا زۆر له‌خواترس و خواناس بوو، په‌رستشی زۆری ده‌کرد، که‌سێکی نه‌رم و نیاو و پوو‌خۆش و ساده‌ بوو، له‌گه‌ل خه‌لکی چواره‌ده‌وریدا زۆر چاک بوو، ته‌نانه‌ت جارێکیان که‌سێک به‌ توندی قسه‌ی ناشزینی وت به‌ ئین عه‌بباس که‌چی ئه‌و زۆر به‌ نه‌رم و نیاو و هه‌لامێکی جوانی دایه‌وه‌ و له‌بری توپه‌ بوون لێ شتی له‌ زانستی فیر کرد.

به‌لام له‌و شتانه‌دا که‌ به‌زاندنی سنوری خوا بوايه زۆر توند بوو و به‌ سه‌ختی پێی لێ ده‌گرتن.

پێژانه خه‌لکی ده‌هاتن بو لای و په‌رسیاریان لێده‌کرد و ئه‌ویش وه‌لامی ده‌دانه‌وه‌، هاوه‌لانی‌ش پێژ به‌ پێژ زیاتر ئه‌ویان خۆشه‌ده‌ویست.

به‌و جۆره ژیا تا دوا‌جار ئه‌ویش ژیاوێ دنیای به‌جیه‌شت و گه‌پایه‌وه‌ بو لای په‌روه‌ردگاری خۆی.

په‌ندو ئامۆژگاری:

۱- ده‌بێ له‌سه‌رخۆو نه‌رم و نیاو بین، ئه‌گه‌ریش که‌سێ خراپه‌ی به‌رامبه‌رمان هه‌بوو ئیمه له‌گه‌لیدا چاک بین.

۲- پاوێژکردن شتیکی زۆر پێویسته‌ وه‌ک چۆن هاوه‌لان له‌نیو خۆیاندا له‌سه‌ر مه‌سه‌له‌کان پاوێژیان ده‌کرد.

پرسیاره کان:

- ۱- عه بدولا چ خزمايه تیه کی له گه ل پیغه مبه ر هه بوو؟
- ۲- عه بدولا که ی موسلمان بوو؟
- ۳- ده وتوانیت ئامۆزگاریه که ی پیغه مبه ر (ﷺ) بۆ عه بدولا باس بکه ییت؟
- ۴- پیغه مبه ر (ﷺ) زیاتر چ نزایه کی ده کرد بۆ عه بدولا؟
- ۵- بۆچی عه بباس کۆچی نه کرد بۆ مه دینه ؟
- ۶- ئه م چیرۆکه باس بکه بۆ که سێکی زۆر خوشه ویستی خۆت.

شەشم

فاتیمە کچی موحه‌مه‌د (ﷺ)

فاتیمە کچی پیغه‌مبه‌ری خوا و گه‌وره‌ی ژنانی به‌ه‌شت و خوشه‌ویستی خوا و پیغه‌مبه‌ری خوا و موسلمانان، فاتیمە ژنی عەلی کوپری ئەبوتالیبی خەلیفە‌ی چواره‌می موسلمانان و ئامۆزای پیغه‌مبه‌ری خوا، فاتیمە دایکی دوو خوشه‌ویستی پیغه‌مبه‌ری خوا حەسەن و حوسەینە، ئافره‌تێک که پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ئاماژه‌ی پێدا یە که م‌ که‌سیه‌تی دوا‌ی مردنی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) به‌ دیداری پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) شاد ده‌بێته‌وه‌.

فاتیمە کچی موحه‌مه‌دی پیغه‌مبه‌ری خوا له‌ مه‌ککه‌ له‌ دایک بوو و کچه‌ بچکۆله‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا بوو، دایکی فاتیمەش خه‌دیجه‌ی کچی خوه‌یلید بوو، واته‌ دایکی باوه‌رداران دایکی فاتیمە بوو، ئیتیر فاتیمە له‌ کۆشی گه‌وره‌ترین و چاکترین دایک و باوکدا په‌روه‌رده‌ بوو، باوکی پیغه‌مبه‌رو دایکیشی دایکی باوه‌رداران و ئافره‌تێک بوو که موژده‌ی به‌ه‌شتی پێدرا بوو، براکانیشی به‌ مندالی کۆچی دوا‌ییان کرد بوو، خوشکه‌کانیشی بریتی بوون له‌ زه‌ینه‌ب و پوقیه‌.

فاتیمە کاتێ زانی موحه‌مه‌دی باوکی بووه‌ به‌ پیغه‌مبه‌ر خێرا موسلمان بوو و ئیتیر به‌رده‌وام هه‌موو زانیاریه‌کی ئایینی ئیسلامی له‌ باوکی وه‌رده‌گرت و له‌گه‌ڵ باوکیدا نوێژی ده‌کرد و به‌رده‌وام په‌رستشی خوای ده‌کرد.

فاتیمە هه‌میشه‌ هه‌ستی ده‌کرد که پیغه‌مبه‌ری خوا له‌ پێناو گه‌یاندنی په‌یامی خوادا زۆر ماندوو ده‌بێت، بۆیه‌ هه‌میشه‌ هه‌ولی ده‌دا یارمه‌تیده‌ری باوکی بێ و به‌ ده‌میه‌وه‌ بوو و ده‌یویست ئەگه‌ر به‌ قسه‌ یان به‌ پێکه‌نین و بزه‌یه‌کیش بێت ئازاری سه‌رشانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) نه‌ه‌یت.

هه‌روه‌ها پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) وه‌ک یارمه‌تیدانی ئەبوتالیبی مامی که پیر بوو بوو عەلی ئامۆزای خوێ هێنا بۆ مالی خوێان و خوێ په‌روه‌رده‌ی ده‌کرد، ئیتیر عه‌لیش تا ته‌واو

گه وره بوو له گه ل فاطیمه دا له مائی پیغه مبه ری خوا دا ده ژیا به بی ئه وه ی هیچ مه له یه کی بچو وکیش پو ویدات، به لکو ئه ویش خیرا موسلمان بوو و له خزمه تی پیغه مبه ری خوا دا (ﷺ) بوو.

پوژنکیان فاطیمه چوویه دهره وه، باوکیشی له مزگوتی که عبه دا نوژی ده کرد، بیباوه پانیش گالته یان پیده کردو ئازاریان ددها، ئه وه بوو پیسایي ناو سکی وشتریان هینا و کاتئ پیغه مبه ر (ﷺ) چوو به سوجه دا بیباوه په کان ئه و ناوسکه یان کرد به سهر پیغه مبه ری خوا دا، فاطیمه که ئه وه ی بیني ته واو توپه بوو و خیرا پیسیه که ی له سهر شان و سهر ی پیغه مبه ر (ﷺ) لا برد و له گه ل باوکیدا به ره و ماله وه که پایه وه.

به و جوړه فاطیمه ژور بیتاقت ده بوو که ده بیینی به و شیوه یه باوکی له لایه ن که سه پیس و خراپه کاره کانه وه ئازار ده دریت، به لام ده یزانی گه یاندنی په یامی خوا به بی ئازار و نارپه حه تی ناگاته ئه نجام.

ئه وه بوو دواچار پیغه مبه ر (ﷺ) بریاریدا هه موو موسلمانان کوچ بکه ن بؤ مه دینه تا له ده ست ئه و ستمه ژوره پرگاریان بی و بتوان خیرا تر له مه دینه دا بانگه وازی خوا بگه یه نن و ده وله تی ئیسلام دابمه زړتن.

کاتئ پیغه مبه ر (ﷺ) و موسلمانان چوون بؤ مه دینه و به هیزبون له گه ل بیباوه پاندا جه نگان و هه ردوو جه نگی به در و ئو خودیش پوویاندا، هه روه ها له مه دینه دا فاطیمه ی کچی پیغه مبه ر (ﷺ) شووی کرد.

پرسیار: فاطیمه شووی به کی کرد؟

وه لام: فاطیمه شووی کرد به علی کوپی ئه بوتالیب که ئاموزای پیغه مبه ر (ﷺ) بوو.

ئیمامی علی خوی پووی نه بوو بچیته داوای فاطیمه، بویه که سیکي تری نارد بؤ داوای فاطیمه و پیغه مبه ریش (ﷺ) رازی بوو و ئیمامی علی بانگ کرد و فاطیمه ی ئی ماره کرد، به وهش خیزانیکی نوئی باوه پداریان پیکهینا.

بہ لām لہ پووی ئابووریہ وہ زور ہه ژار بوون و زور جار نان و خواردنیان نہ بوو تا نان بخون و بہ برسیتی دہ خہ وتن، جاریکیان چہ ند پوژیک نانی وایان نہ خواردبوو، ئہ وہ بوو بری گۆشت هات بو فاتیمة، ئہ ویش ئامادہی کردو هه لیگرت تا پیغمبہر (ﷺ) هات بو مالیان تا کو له گه ل باوکیشیدا پیکه وه بیخون، چونکه ده یزانی باوکیشی وه ئه وان زوری ی جار هکان برسیه و نانیکی وایه بیخوات، چونکه له و ماوه دا موسلمانان هه ژار و که مده ست بوون.

له و ماوه شدا خوای گه وره مندالیکی جوان و نازداری پی به خشین که ئه ویش حه سه ن بوو، پیغمبہر (ﷺ) خوی ناوی ئه و مندالهی نا (حہ سه ن) و بانگی فہرموو بہ گویندا و خورمای دا له لیوی و نزای بو کرد، هه روه ها مه پیکی بو کرد به خیر.

پاش حه سه نیش خوای گه وره مندالیکی تری پیبه خشین که ئه ویش حوسهین بوو، ئه م دوانه دوو په یحانه که ی پیغمبہر (ﷺ) بوون، پیغمبہر (ﷺ) ده یفہرموو حه سه ن و حوسهین گه وره ی گه نجانی به هه شتن، پیغمبہر (ﷺ) زور خوشی ده ویستن و زور جار ده یگرتنه باوهش و ده یبردنه وه بو مالہ وه و دواتریش ده یبردنه وه بو لای دایکیان.

ئیتیر پیغمبہر (ﷺ) پوژانه سہردانی مالی فاتیمة ی ده کرد و سہردانی عہ لی و فاتیمة و حه سه ن و حوسهینی ده کرد و هه ندی جاریش به یه که وه نانیاں ده خوارد، له و ماوه دا یه کیک له خوشکه نازیزه کانی فاتیمة که ژنی ئیمامی عوسمان بوو به نه خوشی کوچی دواپی کرد.

په ندو ئاموژ گاری:

۱- هه ول بدهین بازار و ناپه حه تی سہر شانی که سانی چوارده ورمان نه هیلین به تایبہ ت بازار و ناپه حه تی دایک و باوکمان چونکه زور ماندوو بوون بو ئیمه و هه رچاکه یه کیان له گه ل بکهین هیشتا که مه.

۲- ده بی له پیناوا ئیسلامدا بهرگه‌ی هه‌ر سه‌ختیه‌ک بگرین وه‌ک چۆن پیغه مبه‌ر (ﷺ) بهرگه‌ی سه‌ختیه‌کانی ده‌گرت.

۳- پیویسته فاتیمه و عه‌لی و حه‌سه‌ن و حوسه‌ینمان خو‌ش بو‌ین چونکه پیغه مبه‌ری خوا خو‌شی ویستون و نژای بۆ کردون.

جاریکیان هه‌ریه‌ک له فاتیمه و عه‌لی له‌تاو زۆر ماندوو بوونیان چوون تا لای پیغه مبه‌ر (ﷺ) سکا‌لا بکه‌ن له‌سه‌ر ناره‌حه‌تی ماندوو بوونیان، به‌لام پیغه مبه‌ر (ﷺ) له‌بری ئه‌وه‌ی خزمه‌تکاریان بۆ دابنێ نژای خیری فی‌رکردن، ئه‌وه‌ بوو له‌دوای ئه‌وه‌ ئیتر سه‌ختی و نا‌په‌حه‌تیان له‌سه‌ر نه‌ما چونکه به‌رده‌وام ئه‌و نژایه‌یان ده‌کرد.

به‌وجۆره فاتیمه له‌ناو ده‌وله‌تی ئیسلامی ناو مه‌دینه‌دا ژیا‌نی ده‌برده سه‌رو نزیک بوو له‌ باوکی و به‌رده‌وام سه‌ردانی به‌کتریان ده‌کرد تا ئه‌وه‌ی دوا‌جار پۆژی ناخو‌شی بووی کرده فاتیمه، ئه‌ویش ماوه‌ی نه‌خو‌شی و پۆژی کۆچی دوایی پیغه مبه‌ر (ﷺ) بوو.

ئه‌وه‌ بوو پیغه مبه‌ر (ﷺ) نه‌خو‌ش که‌وت، ئیتر فاتیمه به‌رده‌وام له‌لای بوو و خزمه‌تی ده‌کرد و خه‌فه‌تی بۆ ده‌خوارد، له‌ پۆژی وه‌فاتی پیغه مبه‌ر (ﷺ) دا فاتیمه که‌ نزیک بوو له‌ پیغه مبه‌ره‌وه (ﷺ) کاتی ده‌گریا پیغه مبه‌ر (ﷺ) چه‌یه‌کی بۆ کردو پیتی فره‌موو که‌ ده‌مریت، ئیتر فاتیمه ته‌واو ده‌ستی کرد به‌ گریان، ئینجا پیغه مبه‌ر (ﷺ) چه‌یه‌کی تری بۆ کرد و پیتی فره‌موو له‌ که‌سوکارمدا تۆ به‌که‌م که‌سیت پیمده‌گه‌یه‌وه، فاتیمه‌ش بزه‌یه‌کی کرد و پیکه‌نی، ئه‌وه‌ بوو دوای وه‌فاتی پیغه مبه‌ر (ﷺ) هینده‌ی نه‌برد دوای شه‌ش مانگ له‌ وه‌فاتی باوکی فاتیمه‌ش نه‌خو‌ش که‌وت.

ئیمامی عه‌لی خزمه‌تی فاتیمه‌ی ده‌کرد، هه‌روه‌ها ئیمامی ئه‌بو‌به‌کریش ژنه‌که‌ی خۆی نارد بۆ لای فاتیمه تا له‌و ماوه‌یه‌دا خزمه‌تی فاتیمه بکات و ئاگای لیتی بیت،

.....
ئیمامی ئه‌بووبه‌کر که خه‌لیفه بوو خۆیشی ده‌چوو بۆ لای و سه‌ردانی ده‌کرد،
موسلمانانیش سه‌ردانیان ده‌کرد، به‌لام دواي چهند پۆژیک له نه‌خۆشیه‌که‌ی فاتیمه
کوچی دوايی کرد و گه‌رایه‌وه بۆ لای په‌روه‌ردگاری.

په‌ند و ئامۆژگاری

- ۱- هه‌رچهنده‌ که سه‌ نزیکه‌کانمان بمرن و به‌جیمان بهێڵن به‌لام ئه‌گه‌ر کرده‌وه‌مان
چاک بێت له پۆژی دوايیدا پشت به‌ خوا پێیان ده‌گه‌ینه‌وه.
 - ۲- مردن راستیه‌که هه‌یج که‌س ناتوانیت له ده‌ستی پابکات.
-

پرسیاره‌کان:

- ۱- دایک و باوک و خوشک و برای فاتیمه کێ بون؟
- ۲- فاتیمه چۆن موسلمان بوو؟
- ۳- ناوی منداله‌کانی فاتیمه چی بوون؟
- ۴- پۆژی ناره‌حه‌تیه‌که‌ی فاتیمه که‌ی بوو؟
- ۵- باسی مردنی فاتیمه بکه.
- ۶- ئه‌گه‌ر ئێستا لای فاتیمه بوویتایه چیت پێ ده‌وت؟

جه‌وتهم: نه‌نه‌سی کورپی مالیک

نه‌نه‌سی کورپی مالیک نه‌هاوه‌له‌ خو‌شه‌ویسته‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) بوو که ماوه‌یه‌کی زۆر خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوای ده‌کرد، پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) نزای بو کرد خوایه‌ سامان و مندالی زیاد بکه‌و به‌ره‌که‌تی تی‌بخه‌ بۆی، ئیتر یه‌کپارچه‌ شاره‌زای چرکه‌ ساته‌کانی ژپانی بوو و به‌ تاسه‌وه‌ سوننه‌ته‌کانی وهرده‌گرت.

نه‌نه‌س مندالکی بچوک بوو، باوکی ناوی مالیک بوو، مالیک که‌سیکی بی‌باوه‌پو خوانه‌ناس بوو، زۆر په‌ق و توند بوو و له‌گه‌ل ئیسلامدا نه‌ده‌گونجا.

دایکی نه‌نه‌سیش ناوی ئوم سوله‌یم بوو، نه‌م ئافره‌ته‌ موسلمان بوو بوو، به‌لام مالیکی می‌ردی زۆری لیده‌کرد تا واز به‌یئتی له‌ ئیسلام، به‌لام نه‌و ئافره‌ته‌ له‌سه‌ر ئایینی ئیسلام به‌رده‌وام بوو و ئاماده‌ نه‌بوو وازی‌به‌یئتی.

پۆزیکیان مالیک تووپه‌ بوو بوو و له‌خۆیه‌وه‌ به‌ ژن و مندالدا هه‌لده‌شاخا، به‌و تووپه‌یی‌یه‌وه‌ چوویه‌ ده‌ره‌وه‌، له‌ پێگه‌یدا تووشی بوو به‌ تووشی یه‌کێ له‌ دوژمنه‌کانیه‌وه‌ له‌گه‌لیدا بووی به‌ شه‌پو‌ئه‌و دوژمنه‌ش مالیکی کوشت، به‌وه‌ش نه‌نه‌س هه‌تیو که‌وت.

به‌لام دایکی له‌به‌رنه‌وه‌ی ژیر و باوه‌پدار و خواناس بوو هینده‌ ئاگای له‌ نه‌نه‌س بوو نه‌یده‌هیشته‌ بۆ ساتیکیش نه‌نه‌س هه‌ست به‌ بی‌باوکی بکات، به‌لکو به‌رده‌وام فی‌ری ئیسلامی ده‌کرد و خو‌شه‌ویستی خوا و پیغه‌مبه‌ری خوای له‌ دلیدا ده‌چاند.

ئیت نه‌نه‌س ته‌واو تامه‌ زۆری دیداری پیغه‌مبه‌ری خوا بوو، به‌لکو خوازیار بوو که‌مێک گه‌وره‌ بی‌ت و بچیت بۆ لای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و به‌رده‌وام له‌ خزمه‌تیدا بی‌ت.

هینده‌ی نه‌برد هه‌وال گه‌یشته‌ مه‌دینه‌ که‌ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمانی داوه‌ به‌ هاوه‌لان کۆچ بکه‌ن بۆ مه‌دینه‌، ئیت نه‌نه‌س له‌ خو‌شیدا نه‌یده‌زانی چی بکات، چونکه‌ ده‌یزانی ئیت پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) دیت بۆ مه‌دینه‌.

پۆژانه ئه‌نه‌س له‌گه‌ڵ خه‌لگه‌که‌دا ده‌چوویه ده‌ره‌وه‌ی مه‌دینه و چاوه‌پێی هاتنی پیغه‌مبه‌ری خوای ده‌کرد، تا ئه‌وه‌ی پۆژی هاتنی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هات، ئیتر هه‌موان به‌ تاسه‌وه‌ چاویان له‌پێ بوو، ئه‌وه‌ بوو پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هات و خه‌لکی به‌ جوانی پیشوازیان لێکرد.

دوای ئه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌ مه‌دینه نیشته‌جێ بوو ئوم سوله‌یم ده‌ستی ئه‌نه‌سی گرت و هات بۆ لای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و سه‌لامی کرد و وتی ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا ئه‌م کوپه‌مم هه‌تاوه‌ تا خزمه‌ت بکات ده‌ی نزای خێریشی بۆ بکه‌، پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) نزای بۆ کرد و فهرمووی (خوایه‌ سامان و مندالی زیاده‌ بکه‌) ئه‌وکات ئه‌نه‌س ته‌مه‌نی بیست ساڵ بوو.

ئیتر به‌رده‌وام ئه‌نه‌س له‌ خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا بوو و هه‌ر ئه‌رك و کاریکی پیغه‌مبه‌ری خوا هه‌بوایه‌ ئه‌و پایدیه‌ پێاند.

ئه‌نه‌س زۆر سه‌رسامی بۆن و په‌نگ و کردار و گوشتاری پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بوو، جار هه‌بوو پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌گه‌ڵ ئه‌نه‌س ده‌چوو بۆ مالی دایکی ئه‌نه‌س و سه‌ردانیان ده‌کرد.

پۆژێکیان پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ئه‌نه‌سی نارد بۆ ئیشیک، ئه‌نه‌س چوو و ئیشه‌که‌ی کرد، دواتر چووویه‌وه‌ بۆ لای دایکی، دایکی پرسیا‌ری لێکرد بۆچی دواکه‌وتی؟ وتی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ئیشی پێم هه‌بوو، وتی ئیشه‌که‌ی چی بوو؟ وتی ئه‌وه‌ نه‌یتنی پیغه‌مبه‌ری خوایه‌ و باسی ناکه‌م، دایکی وتی ئافه‌رین کوپم هه‌رگیز نه‌یتنی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) باس نه‌که‌یت.

ئه‌نه‌س باسی ژبانی خو‌ی له‌گه‌ڵ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌کرد و ده‌یوت ده‌ ساڵ له‌ خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا ژبام ته‌نها یه‌ك جاریش لێم توو‌په‌ نه‌بوو، به‌ لکو هه‌میشه‌ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) به‌ پووی خو‌ش و به‌ نه‌رم و نیانی قسه‌ی له‌گه‌ڵ ئه‌نه‌س کردووه‌،

ئەگەریش ئەنەس هەلەبەکی هەبوايە پیغه مبه‌ر (ﷺ) تەریقی نەدە کردەو بە لکو بە نەرمونیانی تێدەگە یاند.

پەند و ئامۆژگاری:

۱- پێویستە بە خۆشحالیەو خەزەتی زانا و خواناسان بکەین و زانستیان لێوە رگرین.

۲- پێویستە هەمیشە نەهینی و شتە تاییبەتیەکانی دەورووبەرمان بپارێزین بە تاییبەت نەهینی زانا و مامۆستاگانمان وەک چۆن ئەنەس بە چاکی نەهینی پیغه مبه‌ری (ﷺ) دەپاراست.

بەوجۆرە ئەنەس بەردەوام لە مال و لە دەرەو و لە سەردان و شوێناندا لە گەڵ پیغه مبه‌ر (ﷺ) دا بوو تا ئەو کاتەی پیغه مبه‌ر (ﷺ) کۆچی دواوی کرد، ئێتر ئەو پۆژە سەختترین پۆژی ژبانی ئەنەس بوو.

دواوی وەفاتی پیغه مبه‌ر (ﷺ) ئەنەسی کۆپی مالیک هەشتاو ئەوەندە سال ژیا، چونکە پیغه مبه‌ر (ﷺ) نزای تەمەن درێژی بۆ کردبوو، ئەمەش بۆ موسڵمانان سوودی نۆر بوو، چونکە هەركات موسڵمانان کێشەبەکیان هەبوايە یان پرسیارێکیان بەهاتایەتە پێ خێرا دەچوون و پرسیاریان دەکرد لە ئەنەس.

لەو ماوەی ژیاویدا هەركات باسی هاتنی پیغه مبه‌ر (ﷺ) بۆ مەدینە بکرایە ئەنەس دلخۆش دەبوو، بەلام کاتی باسی کۆچی دواوی پیغه مبه‌ر (ﷺ) دەکرا دەستی دەکرد بە گریان و تەواو دلگران دەبوو.

نۆزبە ی کات و ژبانی ئەنەس بریتی بوو لە پەرستش و یادی خوا، نۆزجار هیندە نۆزبە ی دەکرد تا قاچەکانی دەئاوسان، بەردەوام خەتمی قورئانی دەکرد و ژن و مەناله‌کە ی خۆی کۆدە کردنەو و نزای بۆ دەکردن.

(3)

۳- ده‌بیت نۆر پیزی بچووکتەر له خۆمان بگرین، ئه‌وه‌تا پیغه مبه‌ر (ﷺ) که گه‌وره‌ی مرقایه‌تیه له گه‌ڵ مندالاندا وه‌ستاوه و سه‌لامی بۆ کردون و هه‌والی پرسییون و قسه‌ی بۆ کردون.

پرسیاره‌کان

- ۱- باوکی ئه‌نه‌س چۆن بوو؟ ئه‌ی چۆن مرد؟
- ۲- ئه‌نه‌س چۆن چوویه خزمه‌ت پیغه مبه‌ر (ﷺ)؟
- ۳- نزاکه‌ی پیغه مبه‌ر (ﷺ) بۆ ئه‌نه‌س چی بوو؟
- ۴- نه‌ینی پاراستنه‌که‌ی پیغه مبه‌ر (ﷺ) له‌لایه‌ن ئه‌نه‌سه‌وه باس بکه‌.
- ۵- ئه‌نه‌س چه‌ند ساڵ له‌گه‌ڵ پیغه مبه‌ر (ﷺ) بوو؟
- ۶- ئه‌نه‌س دوا‌ی وه‌فاتی پیغه مبه‌ر (ﷺ) چۆن ده‌ژیا؟
- ۷- ئه‌گه‌ر ئه‌نه‌س ئیستا لای تۆ بوا‌یه پرسیا‌ری چیت لێ‌ده‌کرد؟

هه‌شتم: خه‌پیاپی گۆری ئه‌ره‌ت

هاوه‌لێکی به‌رز و به‌پێزی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) خه‌ببایی کوپی ئه‌ره‌ت بوو، ئه‌و هاوه‌له‌ به‌پێزه‌ی که له پێناو ئایینی خوادا چه‌ندین ناره‌حه‌تی و سزای چه‌شت و به‌ ئاسنی گه‌رم داخ ده‌کرا.

خه‌باب مندالێکی جوان و پۆخ سوک بوو، له‌ نێو که‌سوکاریدا ژیا‌نی ده‌برده‌ سه‌رو ده‌هات و ده‌چوو، له‌ نێو هۆزی به‌نی ته‌مبیدا ده‌ژیا، له‌ گه‌ڵ مندالان ده‌چوو به‌ ده‌رو یاری ده‌کرد، له‌ گه‌ڵ باوکی ده‌هات و ده‌چوو، لای دایک و باوکی خۆشه‌ویسته‌کی زۆری هه‌بوو.

پۆژێکیان خه‌باب چوو به‌ ده‌روه‌ و له‌ گه‌ڵ هاوڕێکانیدا یاری ده‌کرد، که‌چی له‌ ناکاودا نه‌گه‌ته‌ پووی کرده‌ ناوچه‌که‌یان و دوژمنان هێرشیان بۆ هێنان و ژن و مندال و ئاژه‌له‌کانیان بردن، خه‌بابیش به‌کۆی بوو له‌و مندالانه‌ی که‌ دوژمنان بردنیان و وه‌ک کۆیله‌ له‌ بازاری کۆیله‌ فرۆشاندا هه‌رزان فرۆشیان کردن.

ئێتر خه‌باب هه‌ر جاره‌و کۆیله‌ی که‌سێک بوو و خزمه‌تی به‌ که‌سێک ده‌کرد و زۆر ماندوو ده‌کرا، جارێکیان گه‌وره‌که‌ی خه‌باب به‌یاری دا بیبات بۆ مه‌ککه‌ و بیفرۆشیت، خه‌بابیش ته‌نها ده‌بوو ملکه‌چی فه‌رمانی بی‌ت، ئه‌وه‌ بوو خه‌بابی برد و له‌ مه‌ککه‌دا هه‌رزان فرۆشی کرد.

پرسیار: کۆی خه‌بابی کۆی؟

وه‌لام/ ئافه‌ره‌تی هه‌بوو ناوی ئوم ئه‌نمار بوو چوو بوو ده‌یویست کۆیله‌یه‌ک بکڕیت، کاتێ خه‌بابی بینی سه‌یری کرد له‌شی ساغه‌ و ژیر دیاره‌، بۆیه‌ کۆی و برده‌یه‌وه‌ بۆ ماله‌وه‌ و بۆ کار و خزمه‌تی خۆی به‌کاری ده‌هێنا.

ئوم ئەنمار ئافره‌تیکی خوانه‌ناسی بته‌رستی ژۆر خراپ بوو، ئیشی سه‌ختی ده‌کرد به‌ خه‌باب، کاتی که‌من خه‌باب گه‌وره‌ بوو ئەو ئافره‌ته‌ چوو بۆ لای ئاسنگه‌ریک و داوای لی‌کرد خه‌باب وه‌ك شاگرد وه‌ریگریت، ئەویش پازنی بوو.

ئێتر خه‌باب پۆژانه‌ ده‌چوو بۆ لای ئەو ئاسنگه‌ره‌و لای ئەو فی‌ری دروست کردنی شمشیر بوو، هێنده‌ به‌ جوانی فی‌ر بوو که‌ دروست کردنی شمشیری خه‌باب له‌ناو خه‌لکیدا باس ده‌کرا، ئەمه‌ وای‌کرد ئوم ئەنمار بیر له‌وه‌ بکاته‌وه‌ دووکانیکی تایبه‌ت بۆ خه‌باب دابنێ تا پاره‌ی زیاتری بۆ په‌یدا بکات، ئەمه‌ش هێنده‌ی تر ئیشه‌که‌ی ئەو کو‌په‌ی قورستر کرد.

هه‌ر له‌ سه‌ره‌تای ده‌رکه‌وتنیه‌وه‌ خه‌لکی ژۆر سه‌رسام بوون به‌ ئاکاری جوان و ژیری و قسه‌ جوانی خه‌باب و ژۆر متمانه‌یان پێی هه‌بوو، به‌وه‌ش ژۆبه‌ی خه‌لک بۆ پی‌ویسته‌یه‌کانیان ده‌چوون بۆ لای ئەو.

کاتی پیغمه‌مبه‌ر (ﷺ) هات ده‌نگ و باس له‌ناو خه‌لکدا بلایبوویه‌وه‌ که‌ گه‌نجی ده‌رکه‌وتوو به‌ ناوی موحه‌مه‌د و ده‌لیت پیغمه‌مبه‌رم، خه‌باب که‌ ئەمه‌ی بیست ته‌زوو هات به‌ له‌شیدا و هه‌ستی کرد ئەمه‌ قسه‌یه‌کی گالته‌ نیه‌.

ئیمامی ئەبویه‌کر بوو به‌ پێنیشاندهری خه‌باب، خه‌بابیش خێرا چوو بۆ لای پیغمه‌مبه‌ر (ﷺ) و له‌ خزمه‌تیدا دانیشت، که‌ پیغمه‌مبه‌ری خوای بی‌نی و گو‌نی لی‌گرت چاوه‌کانی پر بوون له‌ فرمیسک و ده‌ستی خسته‌ ده‌ستی پیغمه‌مبه‌ر (ﷺ) و موس‌لمان بوونی خۆی پا‌گه‌یاند، به‌وه‌ش خه‌باب بوو به‌ شه‌شهم موس‌لمانی سه‌ر زه‌وی خوا.

په‌ند و ئامۆژگاری:

۱- ده‌بی‌ به‌ ته‌مه‌لی دانه‌نیشین و چالا‌کانه‌ ئیش بکه‌ین و یارمه‌تی دایک و باوک و که‌سه‌کانمان بده‌ین.

۲- ده‌بی هیئنده ئاکار و په‌وشتمان جوان بی ه‌موان تامه‌زروی ئه‌وه بن ه‌ئسوک‌ه‌وتمان له‌گه‌ل بکه‌ن و لایان خو‌شه‌ویست بین.

به‌ره‌به‌ره ه‌ه‌والی موسلمان بوونی خه‌باب بل‌او‌بوویه‌وه، ه‌هر که ئوم ئه‌نمار ئه‌وه‌ی بیست خیرا چوو بۆ لای سیب‌اعی برای، ئه‌ویش به‌ کۆمه‌لی گه‌نجه‌وه له‌گه‌ل ئوم ئه‌نماردا که‌وته پئی و ه‌اتن بۆ لای خه‌باب، به‌ توندی لییان ده‌دا و سزایان ده‌دا، جلی ئاسنینیان له‌به‌ر ده‌کرد و له‌به‌ر خۆردا دایانده‌نا، ئاویان پینه‌ده‌داو زۆر سزایان ده‌دا و داویان لی ده‌کرد قسه‌ بلی به‌ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)، به‌لام خه‌باب ئاماده‌ نه‌بوو به‌ گوینان بکات.

هیئنده به‌ سه‌ختی سزای خه‌بابیان ده‌دا تا جارێکیان خه‌باب له‌ پئی ئیشه‌که‌یه‌وه چوو بۆ لای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و وتی ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا ئایا نزای سه‌رکه‌وتنمان بۆ ناکه‌یت؟ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پئی فهرموو (پیش ئیوه که‌س ه‌ه‌بووه چالی بۆ ه‌لکه‌نراوه و خراوه‌ته‌ ناوی و دواتر مشار هیئراوه و به‌ مشار له‌سه‌ره‌وه تا خوار له‌تیا‌ن کردووه، به‌خوا‌خوا‌ی گه‌وره ئه‌م ئایینه‌ سه‌رده‌خات... به‌لام ئیوه په‌له‌ ده‌که‌ن) بۆیه خه‌باب گه‌پ‌پایه‌وه و برپاری دا دووباره‌ خۆپاگر بی تا‌خوا‌ی گه‌وره سه‌ریان ده‌خات.

جارێکیان خه‌باب شمشیریکی دروست کرد بۆ کابرایه‌کی بی‌باوه‌پ که‌ ناوی عاسی کوپی وائیل بوو، کاتی عاس ه‌اته‌وه و شمشیره‌که‌ی برد خه‌باب داوی پاره‌که‌ی کرد، عاص وتی پارته‌ پئی ناده‌م تا وازنه‌هینی له‌ ئایینه‌که‌ی موحه‌مه‌د، خه‌بابیش وتی تا مردنیش به‌ ته‌مای ئه‌وه بیت من ه‌هرگیز واز ناهینم له‌ ئایینی موحه‌مه‌د.

هیئنده‌ی نه‌برد خوا‌ی گه‌وره سزای خۆی نارد بۆ ئوم ئه‌نمارو حه‌قی خه‌بابی سه‌نده‌وه، ئه‌وه بوو ئوم ئه‌نمار تووشی ژانه‌ سه‌رێک بوو که‌ نمونه‌ی وا له‌ که‌سدا نه‌بینرا بوو، ده‌بوو بۆ که‌ مک‌ردنه‌وه‌ی ئازاری سه‌ری ئاسن داخ بکرایه‌و بدرایه‌ له‌سه‌ری،

کور و کهسه‌کانی به‌رده‌وام بؤ پزیشک ده‌گه‌پان، به‌لام هه‌موو پزیشکه‌کان ده‌یانوت ته‌نها چاره‌سهری ئه‌وه‌یه به‌ئاسنی گهرم سهری داخ بکه‌ن، به‌وه‌ش خوای گه‌وره تۆله‌ی خه‌بابی له‌و ئافره‌ته سه‌نده‌وه.

په‌ند و ئامۆژگاری:

۱- ده‌بئی له‌پیناو خوادا به‌رگه‌ی هه‌موو سه‌ختی و ئازاریک بگرین و له‌وه‌شدا منه‌ت نه‌که‌ین به‌لکو ئه‌وه ئه‌رکی ئیتمه‌یه، وه‌ک چۆن پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پێی راگه‌یانندین پێش ئیتمه‌ خه‌لکی زۆر به‌ سه‌ختی له‌سه‌ر پێبازی خوا سزا دراوین.

۲- خوای گه‌وره تۆله‌ له‌ سه‌تمکار ده‌کاته‌وه و مافی سه‌تم‌لێکراو وه‌رده‌گرێته‌وه، به‌لام ده‌بئی په‌له‌ نه‌که‌ین.

پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) که‌ بینی هاوه‌لانی زۆر سزا ده‌درین بپاریدا هاوه‌لان کۆچ بکه‌ن بؤ مه‌دینه، خه‌بابیش ویستی کۆچ بکات به‌لام له‌به‌ر نه‌خۆشی ئوم ئه‌نمار ناچار مایه‌وه و ده‌بوو پۆژانه ئاسن گهرم بکات و سهری ئه‌و ئافره‌ته داخ بکات.

به‌لام دواى ماوه‌یه‌کی که‌م کۆچی کرد بؤ مه‌دینه و له‌ ده‌ست ئه‌و که‌سه خراپ و ناپاکانه‌ پزگاری بوو، ئیتر به‌رده‌وام له‌ خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا ده‌بوو و زانستی لیوه‌رده‌گرت و به‌ بینینی پوختساری پیرۆزی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ئازاره‌کانی بیر نه‌ده‌مان.

له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا به‌شداری غه‌زاکانی ده‌کرد، له‌ جه‌نگی به‌درو ئو خودیشدا به‌شداری کرد، له‌ جه‌نگی ئو خوددا بینی سیبایى برای ئوم ئه‌نمار که‌ سزای ئه‌وی ده‌دا له‌سه‌ر ده‌ستی پالّه‌وانی ئیسلام هه‌مه‌ی مامی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) کوژا.

به‌جۆره خه‌باب هه‌موو ماوه‌ی ژیا‌نی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌ مه‌دینه‌دا له‌ خزمه‌تیدا بوو، چ له‌ غه‌زاکان چ له‌ مزگه‌وت و کاتی نوێژ و جه‌ژنه‌کان و کاته‌کانی تریشدا، تا ئه‌و

کاته‌ی پۆزی وه‌فاتی پیغه مبه (ﷺ) هات ئیتر به‌کپارچه‌ ئازار و دلگرانی خه‌بابی داگرت، به‌لام خۆپاگرانه‌ برۆای به‌وه‌ هه‌بوو ده‌بی هه‌موومان بگه‌پینه‌وه‌ بو لای خوا. خه‌باب له‌ سه‌رده‌می خه‌لیفه‌کانی پیغه مبه (ﷺ) دا ژیا و خه‌لیفه‌کان و هاوه‌لانیش ندر پزیزان ده‌گرت، جارێکیان چوو بو لای عومهری کورپی خه‌تتاب، باسی به‌سه‌ره‌اتی خۆی بو کرد که‌ بی‌هاوه‌پان ئاگرێکیان بو کردۆته‌وه‌و خستوویانه‌ ته‌ سه‌ر ئاگره‌که‌ و بی‌هاوه‌پێک قاچی له‌سه‌ر سنگی داناوه‌ تا به‌ ته‌واوی پشستی بسووتی، دواتر پشستی خۆی نیشانی ئیمامی عومه‌ردا و ئیمامی عومه‌ریش ده‌ستی کرد به‌ گریان. دوا‌ی ته‌مه‌نێکی زۆری پر له‌ خزمه‌تکردن به‌ ئایینی خوا خه‌باب به‌ نه‌خۆشی له‌ ته‌مه‌نی هه‌فتا و سێ سالییدا له‌ کووفه‌ مرد و ئیمامی عه‌لی نوێژی له‌سه‌ر کرد و له‌ کووفه‌ ته‌رمه‌که‌ی ئه‌سه‌په‌رده‌ کرا.

په‌ند و ئامۆژگاری:

- ۱- خوا ناهێڵێت سته‌مکار بی‌ تۆله‌ له‌ ژيان ده‌رچێت وه‌ك چۆن به‌ به‌رچاوی خه‌بابه‌وه‌ سزای ئه‌بن سيباعی دا.
- ۲- گه‌وزه‌ترین خه‌فه‌ت و ئازاری هه‌ر موسلمانێ ده‌بی مردنی پیغه مبه (ﷺ) بی.

پرسیارەکان:

- ۱- خەباب چۆن کرا بە کۆیلە؟
- ۲- ئوم ئەنمار کێ بوو؟
- ۳- خەباب چۆن موسڵمان بوو؟
- ۴- چۆن خوا مافی خەبابی سەندەوه؟
- ۵- باسی سزای خوا بۆ سەر ئوم ئەنمار بکە.
- ۶- چیرۆکەکەی خەباب بۆ عومەر چی بوو؟
- ۷- دەتوانیت وەک خەباب خۆراگر بیت؟

فۆیه‌م

حه‌مزه‌ی کۆری عه‌بدولموته‌لیب

حه‌مزه‌ مامی پیغه‌مبه‌ری خوا و گه‌وره‌ هاوه‌لی خۆشه‌ویست و برای شیرى پیغه‌مبه‌ری خوا و شیرى خواو پیغه‌مبه‌ره‌کەى و گه‌وره‌ی شه‌هیدانه، ئەو که‌سایه‌تیه‌ خۆشه‌ویستی پیغه‌مبه‌ری خوايه (ﷺ).

حه‌مزه‌ کۆری عه‌بدولموته‌لیب و برای عه‌بدولاً بوو، عه‌بدولاش باوکی پیغه‌مبه‌ری خوا بوو، واته‌ هه‌مزه‌ مامی پیغه‌مبه‌ری خوا بوو، هه‌روه‌ها يه‌ک ئافره‌ت شیرى داوه‌ به‌ هه‌مزه‌ و پیغه‌مبه‌ری خواش که‌ ناوی ئەو ئافره‌ته‌ سه‌ویه‌ بوو، به‌و پییه‌ هه‌مزه‌ و پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) برای يه‌کترن، هه‌روه‌ها ته‌مه‌نى هه‌مزه‌ له‌ گه‌ل ته‌مه‌نى پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌ يه‌که‌وه‌ نزیک بوو.

پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) زۆر هه‌مزه‌ی خۆشه‌ویست و به‌ چاوی پێز و گه‌وره‌یه‌وه‌ سه‌یری ده‌کرد، هه‌مزه‌ش به‌ هه‌مان شیوه‌ زۆر پیغه‌مبه‌ری خواى خۆش ده‌ویست.

حه‌مزه‌ له‌ ناو شارى مه‌که‌که‌دا که‌سیکی ناودار بوو و زۆر ئازا و دلێر بوو، هه‌ر که‌ ناوی هه‌مزه‌ به‌هاتايه‌ که‌س نه‌یده‌وێرا به‌رامبه‌ری بوه‌ستیت، هه‌روه‌ها زۆر پێزی لێده‌گیرا و قسه‌ی لای هه‌موان گرنگ بوو، ئیتر وه‌ک سه‌رکرده‌یه‌کی دیاری ناو ئەو شاره‌ وابوو.

هه‌روه‌ها هه‌مزه‌ له‌ تیرهاویشته‌ندا ناوبانگی هه‌بوو و زۆر هه‌زی له‌ پاوکردن بوو، زۆریه‌ی پۆژه‌کان ده‌چوو بۆ ده‌ره‌وه‌ی شار بۆ پاوکردن و تا ئێواره‌ له‌وێ سه‌رقالی پاوکردن ده‌بوو ئینجا ئێواره‌ ده‌گه‌رايه‌وه‌.

پۆژان ده‌چوون و ژيان له‌ مه‌که‌که‌دا به‌و شیوه‌ به‌رده‌وام بوو تا پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) که‌وته‌ گه‌ياندنێ پهیامی خوا به‌ خه‌لک و بێباوه‌پانیش به‌ سه‌ختی دژایه‌تییان ده‌کرد، هه‌مزه‌ش ئاگاداری بوو نه‌ک زیانیکی پێ بگه‌یه‌نن، به‌لام هێشتا موسلمان نه‌بوو بوو،

به لām خوای گه وره دواچار هۆکارێکی په خساند تا هه مزه موسلمان بێ، پۆژێکیان هه مزه وهك جاران خۆی ئاماده كرد و چهكي هه لگرت و چوو به ده ره وه بۆ پاو كردن.

په رسیار: چه كه كه ی هه مزه چی بوو؟

وه لām / هه مزه تیرۆكه وانی پێ بوو چونكه بۆ پاو ده چوو نهك بۆ جهنگ.

هه مزه چوو بۆ پاو و تا درهنگانی سه رقائی پاو كردن بوو، له و كاته دا پیغه مبه (ﷺ) له شوینێك بوو كه پێی دهوتری (هه فا)، ئه بو جههل هات و دای به لای پیغه مبه‌ری خواداو قسه‌ی ناشیرینی پێ وت و به قسه‌ی نابه‌جێ پیغه مبه‌ری خوای ئازاردا، به لām پیغه مبه‌ر (ﷺ) هیچ وه لāmی نه دایه وه به دلگرانی به ره و ماله وه چوو به وه.

له و كاته دا ئافره‌تێکی كۆیله هه بوو گویی له و قسانه بوو، كاتی هه مزه گه‌پایه وه وهك جاری جاران چوو بۆ لای كه‌عه تا ته‌وافی كه‌عه بكات، له پێگه‌یدا سه‌ردانی كۆپی دانیشتنی خه‌لكی قورپه‌یشی كرد، له وێ له لایه‌كه وه ئه و ئافره‌ته‌ی بیینی، ئافره‌ته‌كه وتی ئه‌ی هه مزه ئه‌گه‌ر ئه‌تبیینی چۆن ئه‌بو جههل له هه فا دا موچه ممه‌دی ئازار ده‌دا و قسه‌ی پێ ده‌وت و موچه ممه‌دیش وه لāmی نه دایه وه و چوو به وه بۆ ماله وه.

هه مزه توورپه‌ بوو و زۆر به‌ توورپه‌یی چوو به‌ ده‌ر تا خۆی گه‌یانده‌ لای كه‌عه و سه‌یری كرد له دووره وه ئه‌بوو جههل دانیشتووه، هه مزه به‌ره و پووی چوو و به‌ كه‌وانه‌كه‌ی به‌توندی دای به‌سه‌ری ئه‌بوو جه‌هلدا و دواتر وتی قسه به موچه ممه‌د ده‌لێیت؟ مه‌گه‌ر نازانیت من له‌سه‌ر ئایینی ئه‌وم و ئه‌و چی ده‌لێت من وا ده‌لێم؟ ده‌ی ئه‌گه‌ر بپاویت و هیچت پێ ده‌كرێ شتی بكه‌.

به‌وجۆره هه مزه له‌به‌رچاوی هه‌ماندا موسلمان بوونی خۆی پاگه‌یاندا و خوای گه‌وره‌ش هه‌نده‌ی تر به‌هۆی هه‌مزه وه ئایینی ئیسلامی سه‌رخست و بێباوه‌پانیش نه‌یان توانی به‌رامبه‌ر به هه مزه هیچ شتی بكه‌ن.

په‌ند و ئاموژگاری:

۱- ده‌بی هه‌ول بده‌ین ئازا و دلیر و نه‌ترس بین تا بتوانین ئه‌وه بۆ خزمه‌تی ئیسلام به‌کار بهێنین وه‌ک چۆن حه‌مه‌ به‌رامبه‌ر بی‌باوه‌پان دلیری نواند و موسلمانانی سه‌رخست.

۲- نابێ به‌ هیچ جووری پێ بده‌ین که‌س به‌ خراپه‌ ناوی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بهێنێ و هه‌ر که‌س وایکرد ده‌بی تێی بگه‌یه‌نین ئه‌گه‌ر به‌رده‌وام بوو ده‌بی به‌ توندی پێی لێگیرین.

پاش ماوه‌یه‌کی زۆر مانه‌وه‌یان له‌ مه‌ککه‌ به‌هۆی ئه‌وه‌ی بی‌باوه‌پان وازیان نه‌ده‌هێنا له‌ ئازاردانی موسلمانان بۆیه پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بریاریدا موسلمانان کۆچ بکه‌ن بۆ مه‌دینه تا بتوانن له‌وێ به‌بی ئازاردان بژین و ده‌سه‌لاتیک دروست بکه‌ن و له‌وێهه بانگه‌وازی ئیسلامی ب‌لاوبکه‌نه‌وه‌.

له‌نیۆ ئه‌و موسلمانانه‌شدا که‌ کۆچیان کرد حه‌مه‌ش کۆچی کردو هاتن له‌ مه‌دینه نیشه‌جێ بوون و چاوه‌پێی هاتنی پیغه‌مبه‌ری خویان ده‌کرد، کاتی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هات به‌ گه‌رموگوری و خوشحالیه‌وه‌ پیشوازییان لێکرد.

پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) خه‌لکه‌ موسلمانه‌که‌ی مه‌ککه‌ و مه‌دینه‌ی کردن به‌ برای یه‌کتر، به‌وجۆره‌ حه‌مه‌ و زه‌یدی کوپی حارسه‌ بوون به‌ برای یه‌کتر و هه‌موو شتیکیان بۆ یه‌کتر ده‌بوو، پێکه‌وه‌ ئیشیان ده‌کرد و پێکه‌وه‌ به‌ره‌مه‌یان دا به‌ش ده‌کرد.

دوای ماوه‌یه‌ک پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بریاریدا تۆله‌ بکاته‌وه‌ له‌ قوربه‌یش و هیزیان لاواز بکات، ئه‌وه‌ بوو کاروانیکی قوربه‌یشه‌کان له‌ شامه‌وه‌ ده‌گه‌پایه‌وه‌ و ئه‌بووجه‌ ه‌لیش له‌ناو ئه‌و کاروانه‌دا بوو، بی‌باوه‌په‌کان سێ سه‌د که‌س بوون، کاتی گه‌یشته‌ ناوچه‌یه‌ک

که پیتی دهوترا سه یفولبه حر پیغه مبه (ﷺ) چه مزه‌ی کوپی عه بدولموته لیبی له گه‌ل
کومه‌لئی موسلماندا نارد تا پئی نه‌دهن بیباوه‌په‌کان بگه‌رینه‌وه بۆ مه‌ککه.

پرسیار: ئه‌مه له چ کاتی‌کدا بوو؟

وه‌لام: ئه‌مه له مانگه‌ په‌مه‌زانی یه‌که‌م سالی کوچ کردنی پیغه مبه (ﷺ) دا بوو.
چه‌مزه و موسلمان‌ه‌کان پریان گرت به‌ ئه‌بووجه‌هل و بیباوه‌په‌کانی قوپه‌یش، به‌لام
که‌سێک به‌ ناوی مه‌جدی هات و که‌وته‌ نێوانیان و نه‌یه‌شت جه‌نگ بکه‌ن، بۆیه‌ هه‌ر
کامپان به‌ پیتی خۆیاندا چوون.

به‌لام چه‌مزه داخی دلئی به‌رامبه‌ر بیباوه‌پان زۆر بوو و چاوه‌پیتی ده‌رفه‌تی بوو تا
تۆله‌ی ئه‌و سه‌مه‌یان لی بکاته‌وه، ئه‌وه‌بوو جه‌نگی به‌دره‌اته‌ پئی و پیغه مبه (ﷺ)
له‌گه‌ل ژماره‌یه‌که‌ له‌ هاوه‌لاندا له‌ به‌دردا به‌رامبه‌ر به‌ بیباوه‌پان وه‌ستانه‌وه، ئه‌وه‌ش
یه‌که‌م جه‌نگی راسته‌وخۆی نێوان موسلمانان و بیباوه‌پان بوو.

پیغه مبه (ﷺ) سوپای موسلمانانی به‌ چاکی ئاماده‌ کرد و نزای خیری بۆ کردن،
بیباوه‌پانیش ژماره‌یان سێ به‌رامبه‌ری موسلمان‌ه‌کان بوو، بیباوه‌په‌کان داویان کرد
سه‌ره‌تا سێ موسلمان به‌رامبه‌ر به‌ سێ بیباوه‌په‌ بجه‌نگن، ئه‌وه‌ بوو پیغه مبه (ﷺ)
چه‌مزه و عوبه‌یده‌ی کوپی حارس و عه‌لی کوپی ئه‌بو تالیبی نارد، بیباوه‌په‌کانیش
بریتی بوون له‌ عوتبه‌ و شه‌یبه‌ و وه‌لید.

خیرا چه‌مزه هه‌لمه‌تی برد و شه‌یبه‌ی گوشت، ئه‌مه‌ش یه‌که‌م سه‌رکه‌وتنی
موسلمانان بوو، ئینجا عه‌لیش هه‌لمه‌تی برد و وه‌لیدی گوشت، ئه‌مه‌ش بوو به‌ دووه‌م
سه‌رکه‌وتنی موسلمانان، ئینجا ئه‌بووعوبه‌ده‌ و عوتبه‌ یه‌کتریان بریندار کرد، خیرا
چه‌مزه و عه‌لی دایان له‌ عوتبه‌، به‌مه‌ش موسلمانان سه‌رکه‌وتن، ئینجا جه‌نگ پوویدا و
تیایدا چه‌مزه دلیرییه‌کی بیۆینه‌ی نواند و له‌ئه‌نجامدا موسلمانان سه‌رکه‌وتن و
بیباوه‌پان شکان.

په‌ند و ئامۆژگاری:

۱- دروست کردنی ده‌سه‌لاتی ئیسلامی بۆ په‌یره‌وکردنی فه‌رمانی خوا ئه‌رکی هه‌موانه وه‌ك چۆن هاوه‌لان و پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) كۆچیان كرد بۆ مه‌دینه تا له‌ویوه فه‌رمانی خوا بچه‌سپێنن.

۲- موسڵمان ویستی جه‌نگ و سته‌می نیه، به‌لام ئه‌گه‌ر سته‌می لێكراو لێیدرا ده‌بێ زۆر به‌هیزانه‌ دوژمن تێك‌بشكێنی وه‌ك چۆن پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و هاوه‌لان له‌ به‌دردا وایانكرد.

بیباه‌پان ئه‌م شكسته‌یان له‌بیر نه‌چوو، بۆیه خۆیان كۆكرده‌وه و هه‌م‌تر هاتنه‌وه بۆ جه‌نگ، ئه‌وه بوو جه‌نگی ئوحد له‌نیوان موسڵمانان و بیباه‌پاندا پوویدا. ئافره‌تی كه‌سیكی به‌ناوی وه‌حشی دانا‌بوو تا هه‌مزه بكوژیت، هه‌مزه له‌ سه‌ره‌تاوه زۆر دلێرانه جه‌نگاو ژماره‌یه‌ك بیباه‌ه‌پی كوشت و گورزی سه‌ختی وه‌شاند له‌ بیباه‌ه‌پان. به‌لام وه‌حشی پرمێکی وه‌شاند و دای له‌سه‌ر سنگی هه‌مزه و شه‌هیدی كرد، ئینجا دوا‌ی جه‌نگه‌كه ئافره‌ته‌كه‌ چوو و سکی هه‌مزه‌ی هه‌لدپی و جگه‌ر و دلی ده‌ركرد و ته‌رمه‌كه‌ی شیواند، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) زۆر به‌وه‌ دلگران و بی‌تاقه‌ت بوو و هه‌مزه‌ی به‌ گه‌وره‌ی شه‌هیدان دانا.

په‌ند و ئامۆژگاری:

ده‌بێ له‌پێناو ئیسلامدا هه‌موو شتی‌كمان بکه‌ین به‌ قوربانی ته‌ئانه‌ت ئه‌گه‌ر شه‌هید بوونیشتمان بێ له‌پێناو خوادا.

پرسیاره کان

- ۱- خزمایه تی هه مزه و پیغه مبه (ﷺ) چی بوو؟
- ۲- هه مزه چۆن موسلمان بوو؟
- ۳- موسلمانان یوچی کۆچیان کرد یو مه دینه؟
- ۴- باسی پۆلی هه مزه بکه له جهنگی به دردا.
- ۵- هه مزه چۆن شهید کرا؟
- ۶- ده توانیت به سه رهاتی هه مزه یو که سێک باس بکه یت؟

ده‌په‌م: نه‌سمای کچی نه‌پروویدگر

ئه‌سما ئه‌و ئافره‌ته‌ هاوه‌له‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا و ژنه‌ خواناسه‌ بوو که کچی خۆشه‌ویستی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و خوشکی دایکی باوه‌رداران و ژنی یه‌کێ له‌ گه‌وره‌ هاوه‌لان و دایکی یه‌کێ له‌ گه‌وره‌ هاوه‌له‌ خواناسه‌کان بوو، ئه‌و ئافره‌ته‌ بوو که لای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) زۆر به‌ریز بوو و پیغه‌مبه‌ری خوا موژده‌ی به‌هه‌شتی پێدا کاتی فرموی له‌بری ئه‌و دوو پشتینه‌ت له‌ به‌هه‌شتدا خوا پاداشتت ده‌داته‌وه‌.

ئه‌سما کچی ئه‌بووبه‌کری صدیق بوو، ئه‌بووبه‌کری صدیقش هاوڕێی نزیك و خۆشه‌ویستی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و دواتریش خه‌لیفه‌ی یه‌که‌می موسلمانان بوو، ئه‌و ئه‌بووبه‌کری که له‌ قورئاندا باسی کراوه‌ و پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) موژده‌ی به‌هه‌شتی پێداوه‌وه‌موو هاوه‌لانی‌ش به‌ گه‌وره‌ی خۆیان سه‌ریان ده‌کرد.

کاتی ئه‌بووبه‌کری صدیق هه‌والی بیست پیغه‌مبه‌ری خوا بووه‌ به‌ پیغه‌مبه‌ر به‌ی دوودلی و پارایی باوه‌ری پته‌ینا و بوو به‌ یه‌کێ له‌ گه‌وره‌ترین بانگه‌وازه‌کان بۆ ئایینه‌که‌ی خوا، ئیتر چه‌ندین که‌س له‌سه‌ر ده‌ستی ئیمامی ئه‌بووبه‌کر موسلمان ده‌بوون، یه‌کێ له‌و که‌سانه‌ش که موسلمان بوو ئه‌سمای کچی بوو.

ئه‌بووبه‌کر ده‌ستی ئه‌سمای گرت و بردی بۆ لای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و وتی ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا ئه‌مه‌ ئه‌سمای کچه‌ هه‌تاومه‌ ده‌یه‌وێت موسلمان بێت، ئه‌سماش له‌ خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا موسلمان بوو و به‌وپه‌ڕی خۆشحاله‌یه‌وه‌ بوو به‌ یه‌کێ له‌ به‌رگریکارانی ئیسلام.

ئیمامی ئه‌بووبه‌کر که‌سیکی ناودارو ناسراوی ناو مه‌ککه‌ بوو و سامانی زۆریشی هه‌بوو، بۆیه‌ ئه‌سماو خوشک و مال و منالیشیان له‌ خۆشیدا ده‌ژییان، هاوکات باوکی ئه‌بووبه‌کر هه‌شتا مابوو و نه‌مردبوو، ئه‌سمایش زۆر به‌ چاکی خزمه‌تی ده‌کرد چونکه‌ باپیری بوو، ده‌یزانی پۆژی دێ ئه‌ویش ده‌چی به‌ته‌مه‌ندا و به‌ ئه‌رکیکی ئایینی ده‌زانی تا خزمه‌تی باپیری بکات هه‌رچه‌نده‌ باپیری موسلمان نه‌بووبوو.

پیغمه‌مبه (ﷺ) پۆژانه جارێ یا دووجار ده‌چوو بۆ مالى ئىمامى ئەبووبه‌كر تا ببينى، به‌وه‌ش ئەسما پۆژانه پیغمه‌مبه‌رى خوى ده‌بينى، ئىتر ئەسما هه‌ميشه نزيك بوو له‌ دوو كه‌سى زۆر گه‌وره و خواناسه‌وه، به‌كه‌میان پیغمه‌مبه‌رى خوا (ﷺ)، دووه‌ميشيان ئەبووبه‌كرى باوكى.

به‌مجۆره پۆژان ده‌هاتن و ده‌چوون تا ئەو كاته‌ى پیغمه‌مبه‌ر (ﷺ) مۆله‌تى دا به‌ موسلمانان كۆچ بکه‌ن بۆ مه‌دينه، دواتر پیغمه‌مبه‌ر (ﷺ) و ئىمامى ئەبووبه‌كر بريارياندا كۆچ بکه‌ن، له‌و كاته‌دا ئەسما كه‌وته ئاماده‌کردنى توێشوو و كه‌لوپه‌ل بۆيان، دواى ويستى كه‌لوپه‌له‌كه‌يان بۆ بپنجيته‌وه هيجى بۆ ئەوه شك نه‌برد، بۆيه پشتوينه‌كه‌ى خۆى لێكرده‌وه و كردى به‌ دوو له‌ته‌وه و هه‌ردوو توێشووه‌كه‌ى پىچايه‌وه، ئىتر ئەسما به‌ خاوه‌ن دوو پشتوينه‌كه‌ ناسرا چونكه‌ پیغمه‌مبه‌ر (ﷺ) مۆژده‌ى پيدا له‌برى ئەوه‌دا خوى گه‌وره له‌ به‌هه‌شتدا دوو پشتوينى پى ده‌به‌خشى.

كاتى پیغمه‌مبه‌ر (ﷺ) و ئىمامى ئەبووبه‌كر كۆچيان كرد، بيباوه‌پان ده‌گه‌پان به‌ شوينياندا تا بيانگرن، به‌لام ئەوان تازه له‌ شار ده‌رچوويون، ئەبووجه‌هل و بيباوه‌ره‌كان هاتنه‌ به‌رده‌رگاى مالى ئەبووبه‌كر و ته‌قه‌يان دا له‌ ده‌رگا، ئەسما هاته‌ده‌ر و وتى چيتان ده‌وى؟ وتيان كوا باوكت؟ وتى من چووزانم؟ خيرا ئەبووجه‌هلى گومرا زلله‌يه‌كى توندى ليدا، ئەمه له‌ كاتێكدا ئەوكات ئەسما سكى پى بوو به‌ عه‌بدولاى منداليه‌وه.

پرسیار: ئايا ئەوكات ئەسما شوى كردبوو؟

وه‌لام/ به‌ئى ئەسما پيشتر شوى كرد بوو به‌ يه‌كێ له‌ هاوه‌له‌ به‌رێزه‌كان كه‌ زوبه‌يرى كوپى عه‌وام بوو، له‌و مي‌رده‌ى سكى كرد به‌ عه‌بدولاه كه‌ دواتر عه‌بدولاه بوو به‌ هاوه‌لێكى زۆر گه‌وره و خواناس و دواى خه‌ليفه‌كان بوو به‌ سه‌ركرده‌ى موسلمانان.

دواى ئەوه ئەسما له‌ مال باوكى بوو، باپيرى كه‌ هيشتا موسلمان نه‌بووبو و تى ئەسما ئەبووبه‌كر كه‌ چوه هيج پارهى بۆ به‌جيه‌شتووين، ئەسما ده‌يزانى ئەبووبه‌كر هيجى به‌جيه‌نه‌شتووه به‌لام بۆ ئەوه‌ى باپيرى بيتاقت نه‌بى و قسه به‌ باوكى نه‌لى

وتی به لئی، بری ورده به ردی کرده ناو تووره که یه ک و وتی ئه وه پاره یه بوئی به جیهیشتووین، باپیریشی له به ره ئه وه ی کویر بوو بیده نگ بوو و وتی باشه .
ئه سما پاش ماوه یه ک بریاری کوچی داو به سکی پره وه کوچی کرد بو مه دینه، له مه دینه عه بدولای کوپی له دایک بوو، ئه وه ش یه که م مندالی کوچه ران بوو که له مه دینه له دایک بوو.

پرسیار: ئه سما دوا ی چه ند که س موسلمان بوو؟
وه لام/ ئه سما حه قده هم که س بوو که موسلمان بوو بوو.
به وجۆره ئه سما له مه دینه شدا به باوه پو خواناسیه وه ژیا نی ده برده سه ر و هه رده م خزمه تی ده کرد به ئایینی خوا و ترسی نه بوو له سه ختیه کانی ژیا ن، به لکو هه ر سه ختیه کی ژیا نی قبول ده کرد ته نها له پیتنا و ئه وه ی په زامه ندی خوا به ده ست بیتی.
هه ره ها ئه سما خوشکی دایکی باوه پداران عایشه بوو، عایشه ژنی پیغه مبه (ﷺ) و دایکی باوه پداران و خوشکی ئه سما و کچی ئیما می ئه بوبه کر بوو، نه مه ش گه وره ییه کی تر بوو بو ئه سما که خوشکیکی وای هه بئ.

ئه سما ژۆر به جوانی عه بدولای په ره رده کرد و قیری بنه ماکانی ئیما ن و خواناسی ده کرد، راستیه کانی ژیا ن و گه وره یی ئیسلامی فێرده کرد، قورئانی پیرۆزی پی ده خویند و پی له به رده کرد، عه بدولای ده برده خزمه ت پیغه مبه (ﷺ) و به هه موو شیوه یه ک هه ولیده دا به جۆری ئه و کوپه ی په ره رده بکات که که سیکی خواناس و چاک و گه وره ی لی ده ریجیت.

ئه سما به وجۆره ژیا تا پیغه مبه ری خواش (ﷺ) کوچی دوا یی کرد.
له سه رده می خه لیفه ئه بوبه کری باوکیشیدا ژیا و هه ولی ده دا یارمه تیده ری باوکی بئ، دواتر باوکیشی کوچی دوا یی کرد، له سه رده می ئیما می عومه ر و ئیما می عوسمان و ئیما می عه لی و ئیما می حه سه نیشدا به هه مان شیوه ژیا.

نیت‌ر به‌ره‌به‌ره که‌سه ئازیز و به‌پیزه‌کانی به‌جیان ده‌هیش و ئه‌ویش به‌ره‌و پیری ده‌چوو، عه‌بدولای کورپشی بوو به‌ پیاویکی نمونه‌یی و خواناس و له‌پیناو خوادا هه‌ولای دهدا، عه‌بدولای بوو به‌ سه‌رکرده‌ی موسلمانان له‌ مه‌ککه و مه‌دینه‌دا. به‌لام دواچار له‌ جه‌نگینکا عه‌بدولای کورپی شه‌هید بوو، دایکیشی ته‌واو دلگران بوو، چاوه‌کانیشی له‌ده‌ستدا بوون و کویر بوو بوو، ئه‌وه‌بوو دوا‌ی ده‌ شه‌و له‌ کوژرانی کورپه‌که‌ی ئه‌ویش له‌ ته‌مه‌نیکی دوور و دریزی سه‌د سالی‌دا کۆچی دوا‌یی کرد.

په‌ند و ئامۆژگاری:

- ۱- ده‌بێ له‌پیناو ئیسلامدا به‌رگه‌ی هه‌موو سه‌ختی و ناره‌حه‌تیه‌کان بگرین.
- ۲- ده‌بێ به‌ چاکی و جوانی خزمه‌تی دایک و باوک و باپیر و دایه‌گه‌وره‌مان بکه‌ین چونکه‌ ئه‌وه‌ فه‌رمانی خوایه‌.
- ۳- پێویسته‌ کاتی که‌سه ئازیزه‌کانمان ده‌مرن خۆراگر و سوپاسگوزار بین وه‌ک چۆن ئه‌سما وای ده‌کرد.

پرسیاره‌کان:

- ۱- ئه‌سما کچی کئی بوو؟
- ۲- ئه‌سما که‌ی و چۆن موسلمان بوو؟
- ۳- ناوی مێرده‌که‌ی ئه‌سما چی بوو؟
- ۴- کۆچکردنی ئه‌سما بۆ مه‌دینه‌ باس بکه‌.
- ۵- باسی مردنی ئه‌سما بکه‌.
- ۶- ئایا خه‌ز ده‌که‌یت هێنده‌ی ئه‌سما ته‌مه‌نت درێژ بێ؟

پاڤزه ههم. ئه پوزره ری غیفاری

یه کئی له گه‌وره هاوه لانی خۆشه‌ویستی پیغه مبه‌ر (ﷺ) ئه پوزره ری غیفاری بوو، هینده له‌خوا ترس و دنیا نه‌ویست بوو پیغه مبه‌ر (ﷺ) ده‌یفه‌رموو کئی ده‌یه‌وئی سه‌یری خاکیبونی عیسا بکات با سه‌یری ئه پوزره بکات، ئه پوزره‌ریش هه‌رده‌م له‌خزمه‌ت پیغه مبه‌ر (ﷺ) دا بوو و پشتی کردبوویه دنیا و له‌وپه‌ری خواپه‌رستیدا بوو. ئه پوزره له‌ناو هۆزی غیفاردا ده‌ژیا، ئه هۆزه له‌ناو خه‌لکا ناوبانگیان باش نه‌بوو و زۆربه‌ی خه‌لک له‌ هۆزه‌ بێزار بوون و به‌ چاوی خراپه‌وه سه‌یریان ده‌کردن.

پرسیار: بۆچی هۆزی غیفار ناوبانگیان باش نه‌بوو؟

وه‌لام/ چونکه ئه هۆزه ناسرا بوون به‌ پئی بر و جه‌رده، له‌سه‌ر پێدا ده‌وه‌ستان و هه‌ر کاروانێک به‌تایه‌ پێیان لیده‌گرت و شتیکیان لێ ده‌سه‌ندن، ئه‌گه‌رنا هه‌رچییان پێبووایه‌ لێیان ده‌بردن.

به‌لام ئه پوزره وه‌ک هۆزه‌که‌ی نه‌بوو و ئه‌و کاته‌ش له‌سه‌ر ئایینی جاران خواپه‌رستی ده‌کرد و به‌ ته‌نها داده‌نیشت و سه‌رقاڵی بیرکردنه‌وه بوو، هه‌ولێ ده‌دا به‌دوای جیهانیکی تردا بگه‌پێ، جیهانی پێر له‌ ئاسایش و ئاشتی و خۆشه‌ویستی و بریه‌تی، جیهانی تیایدا خۆشه‌یه‌کان جێی ئازاره‌کان بگرنه‌وه، بریه‌تی جێی پێگری بگرتنه‌وه.

هینده‌ی نه‌برد ئه پوزره هه‌والی بیست که‌سێک به‌ ناوی موحه‌مه‌د له‌ مه‌که‌که بانگه‌شه‌ی پیغه مبه‌رایه‌تی ده‌کات، ئه پوزره‌ریش د‌ل‌خۆش بوو و هه‌ستی کرد ئه‌مه ئه‌و جیهانه‌یه که ئه‌و ئاواتی بۆ ده‌خوازێت، خێرا ئه پوزره براکه‌ی خۆی نارد بۆ مه‌که‌که تا له‌گه‌ڵ پیغه مبه‌ر (ﷺ) قسه‌ بکات. ئه‌ویش چوو بۆ لای و قسه‌ی له‌گه‌ڵ کرد و دواتر گه‌رایه‌وه بۆ لای ئه پوزره.

ئه پوزره وتی براکه‌م چیت بینی؟ پیاویکی چۆن بوو؟ چی ده‌وت؟

براکه‌شی وتی به‌خوا پیاویکی زۆر باش بوو، فه‌رمانی ده‌کرد به‌ خه‌لک تا چاکه بکه‌ن و خراپه نه‌که‌ن.

به‌لام ئه‌بوزه‌ر به‌وه دلی نه‌حه‌سایه‌وه و بپێ ئاو و گۆچانیکی گرتنه ده‌ست و به‌ره‌و مه‌که‌که‌ که‌وته پێ تا گه‌یشه‌ مه‌که‌که‌، له‌وێ حه‌زی نه‌کرد لای هه‌ر که‌سێ پرسیار له‌باره‌ی پیغه‌مبه‌ره‌وه (ﷺ) بکات.

بۆیه له‌ که‌عبه‌ مایه‌وه‌و له‌ ئاوی زه‌مه‌می ده‌خواردوه‌وه، له‌وێ مایه‌وه‌ تا ئه‌وه‌ی عه‌لی کوپی ئه‌ببوتالیب هات بۆ ئه‌وێ و ئه‌بوزه‌ری بیینی، وتی ئه‌مه‌ که‌سیکی بیگانه‌یه‌، پرسیا‌ری کرد وتی تو خه‌لکی ئێره‌ نیت؟

وتی نا خه‌لکی ئێره‌ نیم،

ئیمامی عه‌لی برديه‌وه‌ بۆ مائی خۆیان و خزمه‌تی ده‌کرد بێ ئه‌وه‌ی پرسیا‌ری لێبکات.

بۆ به‌یانی به‌ هه‌مان شێوه‌ چوویه‌وه‌ بۆ که‌عبه‌ و پرسیا‌ریشی له‌ که‌س نه‌ده‌کرد، دووباره‌ ئیمامی عه‌لی دای به‌لایدا، پرسیا‌ری لێکرد بۆچی نه‌گه‌راویته‌ته‌وه‌، ئایا لێره‌ ئیشت هه‌یه‌؟

ئه‌بوزه‌ر وتی ئه‌گه‌ر ئاشکرام نه‌که‌یت پێت ده‌لێم ئیشم چیه‌، عه‌لی وتی باشه‌،

ئه‌بوزه‌ریش وتی بیستومه‌ لێره‌ پیغه‌مبه‌ری ده‌رکه‌وتوه‌وه‌، ده‌مه‌وێ هه‌والی بزانه‌م، ئیمامی عه‌لی وتی زۆر باش بوو له‌منت پرسی، ده‌ی به‌دوای مدا وه‌ره‌ ئه‌گه‌ر بینیم مه‌ترسیه‌ک هه‌یه‌ و خه‌لکێ چاوی لێمانه‌ من ده‌وه‌ستم به‌ بیانووی چاککردنی نه‌عه‌که‌م و تۆیش بپۆ تا پێمان نه‌زانن، ئه‌بوزه‌ریش وتی باشه‌.

پێکه‌وه‌ به‌دوای به‌کتردا که‌وته‌ پێ تا چوونه‌ خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)، ئه‌بوزه‌ر وتی ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا باسی ئیسلامم بۆ بکه‌، پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) بۆی باسکرد، ئه‌بوزه‌ر هێنده‌ شه‌یداو سه‌رسامی فه‌رمووده‌کانی بوو به‌که‌سه‌ر له‌وێدا موسلمان بوو.

پیغه مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی ئه‌ی ئه‌بوزه‌ر موس‌لمان بوونت ئاشکرا مه‌که‌ و بگه‌ پیره‌وه‌ بۆ ناو هۆزه‌که‌ت هه‌رکات بیست ئیمه‌ ده‌رکه‌وتوین وه‌ره‌، ئه‌بوزه‌ر هینده‌ شه‌یدای ئایینه‌که‌ی بوو وتی ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا سویند به‌خوا له‌ناو ئه‌و بیباوه‌پانه‌دا هاوار ده‌که‌م که‌ موس‌لمان بووم، ئه‌بوزه‌ر چوویه‌ که‌عه‌و له‌ناو هه‌موو بیباوه‌پانه‌دا هاواری کرد و وتی ئه‌ی قوربه‌یشیه‌کان بزانی من موس‌لامانم، ئه‌وانیش که‌وتنه‌ لیدانی و هینده‌ ئازاریاندا خه‌ریک بوو بیکوژن تا ئه‌وه‌ی خپراعه‌باسی مامی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) چوو فریای که‌وت و خۆی دا به‌سه‌ر ئه‌بوزه‌ردا و به‌ قوربه‌یشیه‌کانی وت قورپان به‌سه‌ر ئه‌تانه‌وئێ که‌سێ له‌ هۆزی غیفار بکوژن؟ مه‌گه‌ر نازانی هه‌رچی کاروانی ئیوه‌یه‌ به‌ناو هۆزی غیفاردا دیته‌وه‌؟ ئه‌وانیش ئه‌وه‌یان بیست یه‌کسه‌ر وازیان لیه‌یتنا.

ئه‌بوزه‌ر شه‌و له‌ مه‌که‌که‌ مایه‌وه‌ و به‌یانیش دووباره‌ هه‌مان شتی کرد، بیباوه‌ره‌کانیش که‌وتنه‌وه‌ لیدانی، به‌لام دووباره‌عه‌باسی مامی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هاته‌وه‌و پزگاری کرد.

ئه‌بوزه‌ر چوو و خۆینه‌که‌ی سه‌ر له‌شی خۆی لا‌برد و ده‌ست و ده‌موچاری شۆرد و تیر له‌ ئاوی زه‌مزه‌می خواره‌وه‌، له‌و کاته‌دا پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هات و ته‌وافی که‌عه‌بی کردو نویژی کرد، دواتر ئه‌بوزه‌ر سه‌لامی کرد له‌ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)، پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) وه‌لامی دایه‌وه‌، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی چه‌ندیکه‌ لی‌ره‌یت؟

وتی سێ شه‌وو پۆژه‌ لی‌ره‌م و ته‌نها له‌م ئاره‌ ده‌خۆمه‌وه‌، ئیمامی ئه‌بویه‌که‌ر وتی ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا پێم ده‌ من ئه‌مشه‌و نانی بۆ ئاماده‌ بکه‌م، ئه‌وه‌ بوو ئه‌بویه‌که‌ر و پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و ئه‌بوزه‌ر چوون و نانیان خوارد.

په‌ند و ئامۆزگاری:

۱- ده‌بێ ئه‌گه‌ر له‌ ناو که‌سانی خراپیشدا بین ئێفه‌ وانه‌ که‌ین به‌ لکو ده‌بێ هه‌ول بدیه‌ین ئه‌وان چاک بکه‌ین وه‌ك چۆن ئه‌بوزه‌ری غیفاری هه‌ولیدا دووربێ له‌ خراپه‌کاری ناو هۆزه‌که‌ی.

۲- هه‌رده‌م هه‌ول بدیه‌ین به‌ دوا‌ی چاکه‌ و راستیدا بگه‌ڕێین وه‌ك چۆن ئه‌بوزه‌ر هه‌ر له‌ گه‌ڵ ئه‌وه‌ی هه‌والی پیغمه‌ مبه‌ر (ﷺ) ی بیست چوو بۆ لای و له‌و پێناوه‌شدا برسیتی و ئازار و لێدانی چه‌شت و خۆپاگه‌رانه‌ وه‌ستا.

۳- برسیتی ده‌روون و دلی مرقۆ زۆر سه‌خت‌تره‌ له‌ برسیتی جه‌سته‌، بۆیه‌ ده‌بێ به‌ یادی خوا برسیتی دڵ و ده‌روومان نه‌هێلین وه‌ك چۆن ئه‌بوزه‌ر سی پۆژ نانی نه‌خوارد تا بتوانی برسیتی دڵ و ده‌روونی به‌ ئیسلام نه‌هێلی.

۴- ده‌بێ موسڵمان دلێر و نه‌ترس بێ و له‌ پێناو خوادا به‌رگه‌ی هه‌ر ئازار و نا‌په‌حه‌تیه‌ك بگه‌ڕێت.

ئه‌بوزه‌ر گه‌راپه‌وه‌ بۆ ناو هۆزه‌که‌ی و له‌ گه‌ڵ براکه‌یدا که‌وتنه‌ بانگه‌وازکردن بۆ ئیسلام تا ئه‌وه‌ی نیوه‌ی هۆزه‌که‌یان موسڵمان بوون، نیوه‌ی تریشیان وه‌ستان تا پیغمه‌ مبه‌ر (ﷺ) چوو بۆ مه‌دینه‌ ئه‌وکات هه‌موویان موسڵمان بوون.

ئه‌بوزه‌ر به‌ خواپه‌رستی و دنیا نه‌ویسته‌یه‌وه‌ ژیا و له‌ گه‌ڵ پیغمه‌ مبه‌ر (ﷺ) دا به‌ شداری غه‌زاکانی به‌ در و ئوحو دو خه‌نده‌قی کرد.

ئه‌بوزه‌ر هه‌میشه‌ له‌ خزمه‌ت پیغمه‌ مبه‌ر (ﷺ) دا بوو و پیغمه‌ مبه‌ری خواش ته‌واو ئه‌بوزه‌ری خۆش ده‌ویست، هه‌میشه‌ ئه‌بوزه‌ری ده‌چواند به‌ پیغمه‌ مبه‌ر عیسا، وه‌سیه‌تی کاری چاکی ده‌کرد بۆ ئه‌بوزه‌ر و فه‌رمانی پێده‌کرد هه‌ژارانی خۆشبویت و چاوی له‌

کهسانی له خۆی هه‌ژارتر بۆ و داوای هیچ له کهس نه‌کات و په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی هه‌بێ و قسه‌ی حه‌ق بکات و له‌به‌ر خوا گوێی له‌سه‌رکۆنه‌ی خه‌لک نه‌بێ.

له‌غه‌زای ته‌بووکدا پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و هاوه‌لان به‌گه‌رمه‌وه‌ چوون بۆ جیهاد، به‌لام ئه‌بووزه‌ر دواکه‌وتبوو، به‌ته‌نها و به‌پێ که‌وته‌ پێ، که‌سی له‌ دووره‌وه‌ بینی وتی ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا واکه‌سیک به‌پێ دیت، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی به‌لکو ئه‌بوژه‌ر بێت، که‌سه‌یریان کرد وتیان ئه‌بوژه‌ره‌، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی (په‌حمه‌تی خوا له‌ ئه‌بوژه‌ر به‌ته‌نها ده‌چێ و به‌ته‌نها ده‌مرێ و به‌ته‌نهاش زیندوو ده‌بێته‌وه‌).

کاتی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) وه‌فاتی کرد ئه‌بوژه‌ر ته‌واو دلگران و بیتاقه‌ت بوو، به‌لام به‌رده‌وام بوو له‌ خواپه‌رستی و دنیا نه‌ویستی، به‌وشیوه‌ش له‌ سه‌رده‌می ئیمامی ئه‌بووبه‌کر و عومه‌ردا ژیا.

له‌ سه‌رده‌می ئیمامی عوسماندا چوو بۆ ناوچه‌یه‌ک که‌ پێی ده‌وترا (ره‌به‌زه‌)، له‌وێ به‌ته‌نها مایه‌وه‌ و سه‌رقالی خواپه‌رستی بوو تا ئه‌وه‌ی له‌وێ کۆچی دوا‌یی کرد، له‌کاتی مردنیدا ته‌نها ژنه‌که‌ی و منداله‌کانی له‌گه‌لیدا بوون.

له‌وکاته‌دا عه‌بدولای کورێ مه‌سه‌وود له‌ عێراقه‌وه‌ له‌گه‌ل کۆمه‌له‌ی هاوه‌له‌وه‌ ده‌هاته‌وه‌، نوێژیان له‌سه‌ر کرد و ته‌رمه‌که‌یان ئه‌سه‌په‌رده‌ کرد، ئیمامی عوسمانیش ژن و مناله‌کانی برد بۆ لای خۆی و سه‌ره‌پرشتی ده‌کردن، ئه‌مه‌ش واتای ئه‌وه‌یه‌ خۆشه‌ویستی له‌نیوان ئیمامی عوسمان و ئه‌بوژه‌ردا زۆر-بووه‌ و هه‌ستی به‌پر‌سیار‌یت‌ییان به‌رامبه‌ر به‌یه‌کتر هه‌بووه‌، به‌پاستی ئه‌وانیش گه‌وره‌ترین سه‌رمه‌شقن بۆ ئێمه‌ تا هه‌رده‌م به‌ده‌م یه‌ک‌تری‌وه‌ بین و له‌ خۆشی و سه‌ختیه‌کانیشدا پێکه‌وه‌ بین.

پرسىيارەكان:

- ۱- ھۆزى غىفار بە چى ناسرا بوون؟
- ۲- ئەبووزەر چۆن موسلمان بوو؟
- ۳- ھۆزى غىفار چۆن موسلمان بوون؟
- ۴- باسى خۇپاگرى ئەبووزەر لە پىتاو ئىسلامدا بکە.
- ۵- ئامۇزگار يەكانى پىغەمبەر (ﷺ) بۇ ئەبووزەر چى بوون؟
- ۶- باسى مردنى ئەبووزەر بکە.
- ۷- گرنگترين ئەو شتانەى لەم چىرۆکەو ھە فىريان بوويت چىن؟

دوا نزهه هم زه پیدی کوری سابت

زه پیدی کوری سابت منداالیکې بچووک و ژیر بوو که له گه ل دایک و باوکیدا له شاری مه دینه ده ژیا، زهید ژور زیره ک بوو و زوو هه سستی به شته کان ده کرد و له بهرکردنی ژور باش بوو، دایکې زهیدیش ئافره تیکې ژیر و تیگه یشتوو بوو، باوکیدشی پوژانه ده چوو بو ئیش و بژتوی ژیا نی دابین ده کرد، باوکی زهید له هژی به نی نه جار بوو، بویه زهیدیش ده بوو به که سیک له به نی نه جار.

پوژتیکیان باوکی زهید چوویه دهره وه و له مه دینه جهنگی پوویدا، جهنگه که هینده گه وړه بوو لای هه موان ناسراو بوو و پتی دوترا جهنگی بو عاس.

له و جهنگه دا باوکی زهید کوژرا، به و هه زهید هه تیوو و بی باوک که وت و له گه ل دایکیدا به ته نها ژیا نیان به سه ر ده برد، به لام دایکې زهید هینده ژیر و تیگه یشتوو بوو نهیده هیش زهید هه ست به ته نیایی بکات.

پرسنار: نهی زهید که ی موسلمان بوو؟

وه لام / کاتی پیغه مبه (ﷺ) کوچی کرد بو مه دینه نه وکات زهید ته مه نی یانزه سال بوو، خویشی و دایکیدشی موسلمان بوون و پوویان کرده ئایینی خوا.

زه پیدی منداال و ژیر خیرا ده که وته له بهرکردنی هه ر ئایه تیکې قورئان که ده بییست، به مجوره زهید ماوه یه ک له مه دینه دا هه ولی زانستی ده دا.

کاتی جهنگی به در هاته پئی دایکې زهید جلوه رگ و پیویستی بو زهید ئاماده کرد و وتی کوره که م برؤ له پیناو ئایینی خوا دا جهاد بکه، زهیدیش خوی ژور تامه زوی جهادی پئی خوا بوو، چوو و تکای کرد له پیغه مبه ری خوا (ﷺ) تا پئی پییدات به شداری نه و جهنگه بی، به لام پیغه مبه (ﷺ) که سهیری کرد ته مه نی که مه دلی نه هات و پئی نه دا به شداری جهنگ بکات و نارویه وه بو مال ه وه، زهیدیش به

پەندو ئامۇزگارى:

۳- دہبی گوپرایہ لی فہرمان و ئاموژگاری زاناو کہ سہ گہ ورہ خواناسہ کان بین وہک حوٰن زہد گوپرایہ لی فہرمانی پیغہ مہر (ﷺ) بوو.

پرسپیار: پیغہ مہر (ﷺ) چ ئه رکیکی به زهید راسپارد؟

وله‌لام / پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) داوای له زهید کرد تا فی‌ری زمانی جوله‌که‌کان بیت چونکه دلتیا نه‌بوو له جووله‌که.

زه‌یدیش چوو ده‌ستی کرد به فی‌ریوونی نه‌و زمانه و له ماوه‌ی نیو مانگدا به چاکی فی‌ری زمانه‌که‌یان بوو، زه‌ید ده‌لایت پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پی‌ی فهرمووم نایا به چاکی زمانی سریانی ده‌زانیت؟ وتم نا، فهرمووی ده‌ی برۆ فی‌ریه، نه‌ویش چوو و به ماوه‌ی هه‌فده برۆ به چاکی فی‌ری زمانی سریانییش بوو.

به‌مجۆره زه‌ید له فی‌ریوونی زمانه‌کاندا زۆر ئازا و خیرا و زیره‌ک بوو، ئیتر هه‌رچی نامه‌یه‌کی جووله‌که بهاتایه بو پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) یان پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بو‌ی بناردنایه نه‌وا زه‌ید ده‌یخوینده‌وه‌و ده‌ینووسی، به‌و جۆره گه‌وره‌ترین خزمه‌تی ده‌کرد به پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و موسلمانان.

په‌ند و ئامۆژگاری:

۱- ده‌بی زۆر خۆمان سه‌رقال بکه‌ین به‌ خویندنه‌وه‌و له‌به‌رکردنی قورئانی پیرۆز و لیتینگه‌یشتنی وه‌ک چۆن زه‌ید توانی له‌ ماوه‌یه‌کی که‌مدا هه‌فده سوره‌تی قورئانی پیرۆز له‌به‌ر بکات.

۲- پێویسته هه‌ول بده‌ین تا ده‌توانین خۆمان فی‌ری زمانه‌کانی تر بکه‌ین وه‌ک زمانی عه‌ره‌بی و ئینگلیزی و چه‌ندین زمانی تری پێویست وه‌ک چۆن زه‌ید توانی به‌ ماوه‌یه‌کی که‌م خۆی فی‌ری زمانی جووله‌که بکات.

ه‌ینده‌ی نه‌برد تا پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌به‌ر پازی بوونی له‌ زیره‌کی و ژیری و پاستگویی زه‌ید کاریکی به‌ زه‌ید پاسپارد که‌ نه‌ویش بریتی بوو له‌ نووسینه‌وه‌ی قورئانی پیرۆز، واته‌ کاتێ خوای گه‌وره ئایه‌تیکێ نوێی داده‌به‌زاند بو سه‌ر

پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) زهیدی کوپی سابت دهینوسیوه بو پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)، ئەمەش گەورەترین و گرتگترین ئەرکی بۆو که زهید به جوانی ئەنجامی دەدا.

بە‌وجۆره بە‌رده‌وام زهید لە خزمەتی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا بوو و فەرمانەکانی جێبە‌جێ دە‌کرد و هەر ئایەتیکی نوێی دابە‌زیایە خێرا لە‌سەر پێستە دە‌ینوسیوه، تا ئە‌وکاتە‌ی پۆژی کۆچی دوابی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هات، ئێتر زهید تە‌واو د‌ل‌گران بوو چونکە خۆشە‌یست‌ترین کە‌سی بە‌جێ ه‌یشت کە ئە‌ویش پیغه‌مبه‌ری خوا بوو.

دوابی کۆچی دوابی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ب‌ریاردرا خە‌لیفە‌ی یە‌کە‌می پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دیاری ب‌ک‌رئ، کۆچە‌ران حە‌زیان دە‌کرد خە‌لیفە‌ی یە‌کە‌م لە‌وان ب‌ی‌ت، پ‌شتی‌وانانیش حە‌زیان دە‌کرد خە‌لیفە‌ی یە‌کە‌م لە‌خۆیان ب‌ی‌ت.

زهید لە‌و‌یدا هە‌ل‌و‌یستی د‌ل‌یرانە و پ‌است‌گ‌ویانە‌ی ن‌ی‌شان‌دا و هەرچە‌ندە‌ خۆی لە‌ پ‌شتی‌وانان بوو بە‌لام وتی دە‌ب‌ی خە‌لیفە‌ی یە‌کە‌م لە‌ کۆچە‌ران ب‌ئ، چونکە پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) لە‌ کۆچە‌ران بوو، ئێمە‌ش دە‌بینە پ‌شتی‌وان و پ‌ال‌پ‌شتی، بە‌مە‌ش ک‌یشە‌کە‌ی یە‌ک‌لا‌کرده‌وه.

دواتر خە‌لیفە‌ی یە‌کە‌م کە ئێمامی ئە‌ب‌وبە‌کر بوو ویستی هە‌موو قورئانی پ‌ی‌رۆز کۆب‌کاتە‌وه و ب‌ین‌وس‌یتە‌وه.

پ‌رس‌یار: ئێمامی ئە‌ب‌وبە‌کر بۆچی ویستی هە‌موو قورئان کۆب‌کاتە‌وه؟

و‌ه‌لام / چونکە خە‌ریک بوو ئە‌و هاوه‌لانە‌ی هە‌موو قورئانیان لە‌بەر بوو یە‌کە‌ یە‌کە‌ شە‌ه‌ید دە‌بوون یان کۆچی دوابیان دە‌کرد، بۆیە ویستی هە‌موو قورئان کۆب‌ک‌رتە‌وه و ب‌ن‌وس‌رتە‌وه تا بە‌ئێنی خوا ب‌ی‌تە‌ دی و قورئان پ‌ار‌یز‌راو ب‌ی‌ت، ئە‌مە‌ش کار‌ی‌کی زۆر گە‌وره و گرت‌گ بوو.

ئێمامی ئە‌ب‌وبە‌کر و ئێمامی ع‌ومەر زۆر ب‌یریان ک‌رده‌وه ب‌زانن ک‌ئ بۆ ئە‌م کارە شیاوه، دوابی پ‌ا‌وی‌ژ و ب‌ی‌ر‌کردنە‌وه یە‌کی زۆر بۆیان دە‌رکە‌وت چاک‌ترین و شیا‌وت‌ترین کە‌س

بۆ ئەم کارە زەيدى كۆپى سابتە، چونكە ئەو لە سەردەمى پىڭەمبەرىشدا (ﷺ) نووسەرەوەى قورئانى پىرۆز بوو و پىڭەمبەرىش (ﷺ) زۆر لىتى دۇنيا بوو.

كاتى ئەمەيان بە زەيد وت زەيد زۆر بىتاقەتى داىگرت چونكە ئىشىكى زۆر زۆر سەخت بوو و وتى ئەگەر هەلگرتنى هەموو شاخەكانيان بەسەر شاندا بدامايە ھىندەى ئەمە لەلام سەخت نەدەبوو، بەلام كاتى زانى ئەو كارە پىويستە جىبەجى بگرى زۆر بە دلسۆزانە دەستى پىكرىد و بە جوانى هەموو قورئانى پىرۆزى كۆكرەدەو و هەمووى نووسىيەو لە يەك بەرگى تەواودا دايە دەستى ئىمامى ئەبوبەكرى ئەركەكەى خۆى تەواو كرد، ئىتر لەو كاتەو هەر كەسك قورئان بخوینى بەردەوام خىرىش بۆ زەيد دەنووسرىت چونكە ئەو نووسىيەتەو.

دواى تەمەنىكى پىر لە خزمەتكردن بە ئىسلام و مۇسلمانان پۆزى مردنى زەيد ھات و ژيانى دىناى بە جىھىشت و گەراپەو بە بۆ لای پەرەردىگارى، هەموو مۇسلمانانىش تەواو دلگران بوون بە مردنى.

پەند و ئامۆزگارى:

۱- دەبى بەردەوام لە خزمەتى قورئانى پىرۆزدا بىن چونكە ئەو گەرەتەرىن چاكەيە.

۲- ئەگەر ئەركىكى دروست و چاكان پى سپىردا دەبى لىتى نەترسىن و دلپرانە لىنەوين و بە چاكى ئەنجامى بدەين.

پرسیاره‌کان

- ۱- ژبانی پیش موسلمان بوونی زهید چۆن بوو؟
- ۲- بۆچی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) نه‌یه‌تشت زهید به‌شداری جه‌نگی به‌در بکات؟
- ۳- گرنگ‌ترین ئه‌رکه‌کانی زهید که پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پیی پاسپارد چی بوون؟
- ۴- زهید له‌ سه‌رده‌می ئیمامی ئه‌بویه‌کدا چ ئه‌رکیکی به‌جیگه‌یاند؟
- ۵- پۆزانه‌ چه‌ندی قورئان له‌به‌ر ده‌که‌یت؟
- ۶- ئایا ئاماده‌یت وه‌ک زهید ده‌ست بکه‌یت به‌ له‌به‌رکردنی قورئانی پیرو؟

سپانزه‌همم گه‌عبی کورپی مالیک

ئەمجارەیان لە خزمەت هاوه‌لانیکی خوشەوێستی پیغه‌مبه‌ری خوادا (ﷺ) دەژین کە ئەویش کەعبی کورپی مالیک بوو، کەعب پیاویک بوو لە پشتیوانان و شاعیریکی بەهیزی پیغه‌مبه‌ری خواش بوو، ئەو کەسە بوو کە هەلەیه‌کی کرد بەوێی لە جەنگێکدا دواکەوت تا خوای گەرە ئایەتی لەسەر دابەزاندو لێی خوش بوو، پیغه‌مبه‌ری خواش خوشی دەوێست و کەعبیش تا مرد دلی پر بوو لە خوشەوێستی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ).

کەعب کورپی مالیکی خەزرجی بوو، ئەم پیاوه لە شاری مەدینەدا دەژیا، شاعیریکی زۆر بەهیز و زمانپاراو بوو، خەلکی سەرسامی شیعەرەکانی دەبوون.

جاریکیان کەعب لەگەڵ ژمارەیه‌ک لە خەلکی مەدینەدا چوو بۆ مەککە تا حەجی سەردەمی خۆیان لەسەر ئایینی خۆیان ئەنجام بدەن، لەوێ هەوالی هاتنی پیغه‌مبه‌ری خویان بیست، بۆیە لە شوێنێک کە پێی دەوتریت عەقەبە لەگەڵ پیغه‌مبه‌ری خوادا دانیشتن و لەوێ موسڵمان بوون و بەیعتیان پێدا، بەوجۆرە کەعب یەکێ بوو لەو حەفتا کەسە مەدینە کە لەپێش خەلکی تری مەدینە موسڵمان بوون.

دوای ئەوێ کەعب گەڕایەوێ بۆ مەدینە بە گەرم و گۆریه‌وه کەوتە بانگەواز کردن بۆ ئایینی خوا، دەچوو بۆ لای دۆست و کەسەکانی و باسی ئیسلامی بۆ دەکردن، شیعری بەهیزو جوانی لەسەر پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و ئیسلام دەوت و شیعەرەکانی دەبوونە ھۆی موسڵمان بوونی خەلکی، تەنانەت جار ھەبوو بە یەک دێرە شیعەر کە دەیوت کەسێک دەهاتەوێ ھۆش و موسڵمان دەبوو.

کاتی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) کۆچی کرد بۆ مەدینە کەعب چوویە خزمەتی و بەردەوام دەچوو بۆ مزگەوتەکە ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و دواجار بوو بە یەکێک لە ئەندامانی صوفەو بەردەوام لە مزگەوتی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا دەبوو.

که‌عب له شیعره‌کانیدا زۆر به جوانی باسی جیهادی پێی خوای ده‌کرد، هاوکات دوو شاعیری تریش له‌گه‌ڵ که‌عبدا شیعیان ده‌وت بو پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) که ئه‌وانیش بریتی بوون له‌حه‌سانی کوپی سابیت و عه‌بدوڵای کوپی په‌واحه، ئه‌م سیانه به‌رده‌وام به شیعره‌کانیان به‌رگریان ده‌کرد له ئیسلام.

زیاترینی شیعره‌کانی که‌عب سه‌باره‌ت به‌ جه‌نگ و جیهاد بوون، به‌لام هه‌سان زیاتر باسی که‌موکورتی دوژمنانی ئیسلام و گه‌وره‌یی ئیسلامی ده‌کرد، عه‌بدوڵاش زیاتر له‌سه‌ر گه‌ژه‌یی عه‌قلی بێباوه‌پان شیعی ده‌وت و سه‌رکۆنه‌ی ده‌کردن له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که بێباوه‌پن.

که‌عب له‌ جه‌نگی ئوحووددا به‌شدارییه‌کی دلێرانه‌ی کرد و ئه‌وپه‌ری توانا و هیزی خۆی به‌کارهێنا بو لێدانی دوژمنان، کاتێ له‌ جه‌نگه‌که‌دا موسڵمانان شکان و هه‌والا بلاو بوویه‌وه و تیان پێغه‌مبه‌ری خوا کوژراوه‌یه‌که‌م که‌س که‌ پێغه‌مبه‌ری خوای بینی که‌عب بوو و هه‌والی دلخۆشکه‌ری دا به‌ موسڵمانان و وتی موژده‌بێ پێغه‌مبه‌ری خوا زیندوو و نه‌کوژراوه، ئیتر وزه‌ که‌وته‌وه ئه‌ژنۆی موسڵمانان و سه‌ر له‌نوێ لێنه‌وین، که‌عب که‌وته‌ به‌رگریکردن له پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) و هێنده به‌ سه‌ختی جه‌نگا تا ئه‌وه‌ی له‌ هه‌فته‌ شوێنه‌وه‌ برینداربوو.

په‌ند و ئامۆژگاری:

۱- پێویسته به‌رده‌وام بانگه‌واز بکه‌ین بو ئایینی خوا با ته‌نانه‌ت ته‌نها به‌یه‌ک ئامۆژگاریش بێ، چونکه زۆرجار به‌ ئامۆژگارییه‌کی تو که‌سیک سوودمه‌ند ده‌بێ و له‌ خراپه‌ دوور ده‌که‌وێته‌وه.

۲- هه‌ر که‌س ده‌توانێ له‌ چ بواره‌کدا به‌هێزه‌ له‌و بواره‌دا خه‌زمه‌ت بکات به‌ ئیسلام، هه‌یه به‌ شیعر هه‌یه به‌ نووسین هه‌یه به‌ کردار هه‌یه به‌ وتار، هه‌یه به‌ پاره، هه‌یه به‌ هیز، هه‌یه به‌ نزا یا نه‌.....هتد.

۳- بهرگه گرتنی ناره‌حه تیه‌کان له پیناو خوادا پاداشتی پۆژی دوا‌یی هه‌یه وه‌ك
چۆن كه‌عب له‌ جه‌نگی ئو‌خوددا له‌ حه‌قده‌ لاوه‌ بریندار کرابوو.

كه‌عب به‌رده‌وام له‌ غه‌زاو جه‌نگه‌كاندا له‌گه‌ڵ پیغه‌مبه‌ری خوا دا (ﷺ) به‌شداری
ده‌کرد و دوا نه‌ده‌كه‌وت تا ئه‌وه‌ی ئه‌مجاره‌یان جه‌نگی‌کی نو‌ی هاته‌ پێ‌ كه‌ سه‌خت‌ترین
جه‌نگ بوو و به‌ پۆژی سه‌ختی ناوده‌برا، ناوی ئه‌و جه‌نگه‌ش بریتی بوو له‌ جه‌نگی
ته‌بووك، كاتێ ئه‌م جه‌نگه‌ پوویدا كه‌ به‌رووبووم تازه‌ پێده‌گه‌شت، گه‌رمایه‌کی زۆر
سه‌خت بوو، پێگه‌كه‌ش ته‌واو دوور بوو.

پرسیار: بۆچی ئه‌و جه‌نگه‌ پوویدا؟

وه‌لام / چونكه‌ پۆمه‌كان ده‌یانویست هه‌رش به‌ئینه‌ سه‌ر پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و
موسڵمانان و له‌ناویان به‌ن، پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) بپاریدا به‌ریان پێ‌ بگرێ.
ئه‌وه‌ بوو پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمانی کرد هه‌موو موسڵمانان خۆیان ئاماده‌ بکه‌ن تا
بچن بۆ ئه‌و جه‌نگه‌، موسڵمانانیش به‌وپه‌ڕی خۆش‌حاله‌یه‌وه‌ خۆیان ئاماده‌کرد،
دوو‌پوه‌کانیش ده‌چوون و بیانویان ده‌هه‌تیایه‌وه‌ و ده‌یانوت ناتوانین بێین،
پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) پێ‌ ئێ‌ نه‌ده‌گرتن.

هه‌ندێ له‌ موسڵمانانیش له‌به‌ر نه‌بوونی چه‌ك و هه‌یج پێ‌ویسته‌ك نه‌یانده‌توانی بچن
و له‌به‌ر ئه‌وه‌ش له‌ دل‌گرانیدا ده‌ستیان ده‌کرد به‌ گریان، ئیمامی عوسمان و چه‌ند
كه‌سی‌کی تر هه‌ولیاندا پێ‌داوێستی بۆ هه‌ندی‌کیان دا‌بین بکه‌ن.

به‌لام له‌و نێوه‌نده‌دا كه‌عب ته‌مه‌لێ نواند و له‌گه‌ڵ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا نه‌چوو،
هه‌روه‌ها دوو كه‌سی تریش له‌ موسڵمانه‌ راست‌گۆزان وه‌ك كه‌عب ته‌مه‌لییان نواند و
نه‌چوون.

پرسیار: ئه‌و دوو كه‌سه‌ی تر كێ بوون؟

وه لām: ئەو دووانه بریتی بوون له میراره‌ی کۆری په بیع و هیلالی کۆری ئومه بیه.
کاتی پیغه مبه (ﷺ) هاته وه که عب ویستی بچێ بۆ لای پیغه مبه (ﷺ)، هه‌رچی کرد نه‌یتوانی له خزمه‌ت پیغه مبه (ﷺ) دا درۆ بکات و وتی ئەو پیغه مبه‌ری خوا هیچ بیانویه‌کم نه‌بوو له ته‌مه‌لیدا نه‌هاتم، پیغه مبه (ﷺ) هه‌رمووی ئەو قسه‌ پاسته‌، ده‌ی هه‌سته بپۆ تا خوا بپاریات له‌سه‌ر بدات.

پیغه مبه (ﷺ) هه‌رمانی کرد موسلمانان له‌گه‌ڵ ئەو سێ که‌سه‌دا قسه‌ و تیکه‌لی نه‌که‌ن تا خوا بپاریان له‌سه‌ر بدات، چونکه‌ ئەوانه‌ له‌ کاتی ئاره‌حه‌تیدا له‌ هه‌رمانی خواو پیغه مبه‌ره‌که‌ی ده‌رچوو بوون، ئیتر ئەو سێ که‌سه‌ به‌رده‌وام له‌و باره‌دا بوون و ده‌گریان و بی‌تاقه‌ت و دل‌گران بوون و ده‌پارانه‌وه‌ تا خوا لییان خۆش بی‌ت.

که‌عب به‌رده‌وام ده‌چوو بۆ مزگه‌وت و نوێزه‌کانی ده‌کرد، به‌لام ئەو دووانه‌که‌ی تر هه‌ر له‌ ماله‌وه‌ بوون و ده‌گریان، که‌عب ده‌چوو بۆ هه‌ر شوێنی که‌س وه‌لامی نه‌ده‌دایه‌وه‌، ته‌نانه‌ت پیغه مبه‌ریش (ﷺ) وه‌لامی نه‌ده‌دایه‌وه‌، چونکه‌ هه‌له‌که‌یان گه‌وره‌ بوو و ده‌بوو ته‌وبه‌ بکه‌ن.

له‌و کاته‌دا پاشای غه‌سان نامه‌یه‌کی نارد بوو بۆ که‌عب و ده‌یوت بیستوو مه‌ به‌رپرسه‌که‌ت لی‌ت زیره‌ و ناتوینێ، وه‌ره‌ بۆ لای ئیمه‌ با سه‌رت بخه‌ین، به‌لام که‌عب نامه‌که‌ی خسته‌ ناو ته‌نووڕو سوتاندی.

په‌نجا شه‌و و پۆڤ له‌و باره‌دا بوون تا دوا‌ی په‌نجا شه‌و دوا‌ی نوێژی به‌یانی که‌سێ هاواری کرد که‌عب موژده‌ت لی‌تی خوا لی‌ت خۆش بوو، که‌عب له‌ خۆشیدا جله‌که‌ی به‌ری کرده‌ خه‌لات بۆ ئەو که‌سه‌و دوو کراسی تریشی لایو ئەوانیشی پێدا، خێرا چوو بۆ مزگه‌وت و خه‌لکی پیرۆزبایان لێکرد.

که‌عب وتی ئەو پیغه مبه‌ری خوا له‌ بری ئەو ته‌وبه‌دا چی سامانم هه‌یه‌ له‌ پتی خوادا ده‌یه‌خشم، پیغه مبه (ﷺ) هه‌رمووی هه‌ندیکی لای خۆت به‌یله‌وه‌، به‌وجۆره‌ خوای گه‌وره‌ له‌و تاوانه‌ی خۆش بوو، ئەمه‌ش ته‌وبه‌ی پاست و دروسته‌.

.....

ئیتیر که عب تا پۆژی مردنی بهو تهوبه پاک و دروسته وه ژیا و چی تر پژی نه ده دا
خۆشیه‌کانی ژیانی دنیا زیان بگه‌یه‌نن به کاره‌کانی بۆ پۆژی دواپی.
په‌ندو ئامۆژگاری:

- ۱- ئه‌گه‌ر تاوانیکمان کرد به جوانی تهوبه بکه‌ین و ئیتیر لیتی نزیک نه‌بینه‌وه.
- ۲- نابی هیچ کات درۆ بکه‌ین و ئه‌وه‌ی راسته ئه‌وه بلێین وه‌ک چۆن که عب ئاماده نه‌بوو
یه‌ک درۆش بکات.

پرسیاره‌کان:

- ۱- که عب چۆن موسلمان بوو؟
- ۲- که عب چۆن به‌رگری ده‌کرد له ئیسلام؟
- ۳- له جه‌نگی ئوحووددا که عب چه‌ند جار بریندار بوو؟
- ۴- بۆچی که عب له جه‌نگی ته‌بووکدا دواکه‌وت؟
- ۵- باسی تهوبه کردنه‌که‌ی که عب بکه.
- ۶- گرنگترین په‌ندو ئامۆژگاری له‌م چیرۆکه‌دا فێریان بوویت چین؟

چواردهم : حکیمی کوری حیرام

حەكیم ئەو هاوای پێغه مبه‌ری خوا بوو كه له پال كه عه‌دا له دایك بوو و خه‌دیجی ژنی پێغه مبه‌ری خواش پووری بوو، حەكیم دره‌نگ موسلمان بوو به‌لام چاكه‌ی زۆری هه‌بوو بۆیه هه‌رچه‌نده‌ ده‌رفه‌تی كه‌م بوو به‌لام هه‌موو كاتیكه‌ی ده‌گرت به‌ر بۆ قه‌ره‌بوو كردنه‌وه‌.

حەكیم كۆپى حیزام بوو، حیزام ئافەرەتییكى بە ھاوسەر گرتیبوو و لە مەككەدا . دەرژیان، سامان و پارەى زۆریان ھەبوو، زۆر بە خۆشى دەرژیان و چىيان بويستايە لەبەر دەستیاندا دەبوو، لەناو مەككەشدا بە چاوى پێزەو ھەسەر دەكردا.

پۆڭتيكيان ئەو ژنە بە سىكپىرپەوہ چوۋ بۆ لای كەعبە و لەوئى بە دەۋزى كەعبەدا دەھات و دەچوۋ، لەوكاتەدا ژانى مندالبوونى بۆ ھات و نەيتوانى بگەپىتەوہ مالەوہ و ھەر لە پال كەعبەدا منداڵەكەى بوو، ئەو منداڵەش ناوى حەكىم بوو.

مندالایکی جوان و چاو گهش و ئیسك سووك بوو، ههكیم له لای دایك و باوکی ده ژیا و ته مهنی ده برده سهر و فه قیری و نه بوونی نه ده چه شت، به هۆی پړیزی باوکی له مهككه دا خه لگی زۆر پړیزیان له ههكیمیش ده گرت و ههكیمیش له گه ل باوکیدا به شداری كۆر و دانیشتنه كان ده بوو.

حەكیم هەر له مهككه‌دا زۆر پێغه‌مبه‌ری خوای خۆشده‌ویست و سه‌رسامی په‌وشنی
 جوان و گه‌وره‌یی پێغه‌مبه‌ر(ﷺ) بوو، له‌و ماوانه‌دا له‌ مهككه‌ جه‌نگێك پوویدا كه‌ به‌
 جه‌نگی فوجار ناسرابوو، پێغه‌مبه‌ری خوايش(ﷺ) له‌و جه‌نگه‌دا له‌گه‌ڵ مامه‌كانیدا
 به‌شدار بوو، ئه‌و جه‌نگه‌ كرا بۆ پشتیوانی هه‌ژاران و دژایه‌تی سته‌مكاران، له‌و جه‌نگه‌دا
 باوكی حەكیمیش به‌شدارى كردبوو، به‌لام باوكی حەكیم له‌و جه‌نگه‌دا كوژرا، به‌وه
 حەكیم باوكی له‌ده‌ست دا و لای دایكى ده‌ژیا.

ده‌سه‌لاتدارانی مه‌ککش وه‌ک پێزدانانیك بۆ باوکی و له‌به‌ر به‌خشنده‌یی و چاکه‌کاری هه‌کیم بریاریاندا هه‌کیم بکه‌نه به‌پررسی (ریفاده) له‌ مه‌ککه‌دا که له‌ کاتی هه‌جدا خواردن و پێویستی حاجیه‌کانی دابین ده‌کرد.

هه‌کیمیش جیا له‌و سامانه‌ی بۆ نه‌و کاره‌ خرابوو به‌رده‌ستی له‌ سامانی تایبه‌تی خۆشی یارمه‌تی حاجیانی ده‌دا و خواردنی بۆ ئاماده‌ ده‌کردن، ئیتر هه‌کیم له‌ناو خه‌لکدا به‌ به‌خشنده‌ و چاکه‌کار ناسرابوو.

جاریکیان هه‌کیم سه‌د وشتی کرد به‌ خێر و دابه‌شی کرد به‌سه‌ر خه‌لکدا، جاریکی تریشیان هه‌کیم بریاریدا ژماره‌یه‌ک کۆیله‌ ئازاد بکات، ده‌ستی کرد به‌ کپینی کۆیله‌ و سه‌د کۆیله‌ی کپی و هه‌ر هه‌موو کۆیله‌کانی ئازاد کرد، ئیتر به‌وه‌ لای خه‌لک خۆشه‌ویست بوو.

به‌لام نه‌وه‌ی جێی سه‌رسوپمان بوو هه‌کیم هه‌شتا موسلمان نه‌بوو هه‌رچه‌نده‌ زۆر پیغه‌مبه‌ری خواى خۆشه‌ویست، کاتیکیش پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) کۆچی کرد بۆ مه‌دینه‌ و دواتر جه‌نگی به‌در پوویدا بیاوه‌پان هه‌کیمیان ناچار کرد تا له‌و جه‌نگه‌دا به‌شداری بکات، به‌لام تیایدا نه‌کوژرا و به‌بێ باوه‌ری نه‌مرد.

پۆزێکیان هه‌کیم له‌ مه‌ککه‌ جلیکی زۆر جوان و ناوازه‌ی کپی و وتی نه‌مه‌ ده‌که‌م به‌ خه‌لات بۆ پیغه‌مبه‌ری خوا، بۆیه‌ له‌ مه‌ککه‌وه‌ که‌وته‌ پێ و چوو بۆ مه‌دینه‌ و چوو بۆ لای پیغه‌مبه‌ری خوا، پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) پێشوازی لێکرد و پێزی گرت، هه‌کیم وتی نه‌م جله‌م کپیوه‌ و هه‌تاومه‌ تا خه‌لاتی تۆی بکه‌م، به‌لام پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) لێی وه‌رنه‌گرت و فهرمووی نه‌گه‌ر پێت باشه‌ به‌ پاره‌ لێت ده‌کپمه‌وه‌، هه‌رچه‌نده‌ هه‌کیم هه‌ولیدا به‌ دیاری پێی بدات به‌لام پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) وه‌رنه‌گرت، هه‌کیم زۆر هه‌زی ده‌کرد نه‌و جله‌ جوانه‌ له‌به‌ری پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا ببینی بۆیه‌ پاری بوو و به‌ پاره‌ پێی فروشت، پیغه‌مبه‌ری خواش (ﷺ) لێی کپی و کردیه‌ به‌رو پێی چوو بۆ مزگه‌وت و به‌و جله‌شه‌وه‌ وتاری هه‌ینی فهرموو.

پرسیار: بۆچی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) نه‌و دیاریه‌ی ئی وه‌رنه‌گرت؟

وه‌لام/ چونکه‌ه‌کیم بییاوه‌ر بوو و ناماده نه‌بوو موسلمان بی.

به‌وجوره‌ه‌کیم له‌مه‌ککه‌دا ژیا و به‌و شیوازه له‌ناو خه‌لکدا ناسرابوو تا‌ئه‌و کاته‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و موسلمانان شاری مه‌ککه‌یان فه‌تحرکد نه‌وکات هه‌کیمیش موسلمان بوو و زور به‌چاکی باوه‌ری هینا و که‌وته‌خزمه‌تکردنی نیسلام و هه‌میشه‌خه‌فته‌تی بو‌ئه‌وه‌ده‌خوارد بوچی زووتر موسلمان نه‌بووه.

هه‌کیم وتی‌ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا من له‌سه‌رده‌می نه‌فامی و بییاوه‌پیدا هه‌ندی کاری چاکه‌م هه‌بوون‌نایا نیستا که‌موسلمان بووم‌ئه‌و چاکانه‌م فه‌وتاون؟ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پتی‌فه‌رموو که‌ئه‌و چاکانه‌شی نه‌فه‌وتاون و لای‌خوا بو‌ی ده‌نووسرین، هه‌کیمیش بریاریداو وتی له‌سه‌رده‌می نه‌فامیدا چه‌ند چاکه‌م کردبن‌ده‌بی هینده‌ش له‌کاتی موسلمان بووندا‌ئه‌نجام بده‌م، بو‌یه‌که‌وته‌کړینی کۆيله و ژماره‌ی کۆيله‌کانی گه‌یاند هه‌ده‌کۆيله و هه‌موویانی‌نازاد کرد، هه‌روه‌ها له‌پتی‌خوادا سه‌د‌ناژه‌لی کرد به‌خیر، هه‌روه‌ها جگه‌له‌وه‌ش‌خانویه‌کی‌ناوداری‌ناو‌مه‌ککه‌ی‌کړی و له‌پیناو‌خوادا‌ئه‌وه‌شی‌کرد به‌خیر.

پرسیار:‌ئه‌و‌خانویه‌ناسراوه‌کامه‌بوو؟

وه‌لام/‌ئه‌و‌خانویه‌ناسراوه‌دا‌زونه‌دوه‌بوو که‌لای‌خه‌لکی‌مه‌ککه‌زور‌گه‌وره‌و‌گرنگ‌بوو و ده‌سه‌لاتدارانی‌قوره‌یش‌تاییدا‌کۆبوونه‌وه‌یان‌ده‌به‌ست و بریاره‌کانیان‌ده‌رده‌کردن، هه‌ر‌له‌و‌خانویه‌شدا‌بوو‌پیشتر‌بییاوه‌ران‌بریاریان‌دابوو‌پیغه‌مبه‌ری‌خوا‌بکۆژن، به‌لام‌هه‌کیم‌داوای‌موسلمان‌بوونی‌به‌پاره‌یه‌کی‌زور‌ئه‌و‌خانویه‌ی‌کړی و له‌پتی‌خوادا‌کردی‌به‌خیر.

جاریکیان‌هه‌کیم‌داوای‌سامانی‌کرد له‌پیغه‌مبه‌ری‌خوا،‌ئه‌و‌یش‌پتی‌به‌خشی،‌هه‌متر‌داوای‌کردو‌پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پتی‌به‌خشی،‌ئینجا‌هه‌کیم‌سویندی‌خوارد‌جگه‌له‌پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) سامان‌له‌که‌س‌وه‌رنه‌گرت،‌ئیترا‌تا‌ئه‌و‌پۆژه‌ی‌مرد‌ته‌نانه‌ت‌ئه‌و

به‌شە‌ی خۆ‌پیشی وە‌رنە‌دە‌گرت کە‌ خە‌لیفە‌کان بۆ‌یان دانابوو، هە‌رچە‌ندە‌ ئیمامی ئە‌بوبە‌کر و عومەر پێ‌یان دە‌وت بە‌شە‌کە‌ی خۆ‌ی وە‌رگرتی ئە‌و دە‌یوت بە‌لێ‌نم داوہ جگە‌ لە‌ پیغه‌مبەر (ﷺ) پارە‌ و سامان لە‌ هیچ کە‌سی تر وە‌رنە‌گرم، ئە‌و بە‌لێ‌نە‌شی بە‌تە‌واوە‌تی بردە‌سەر.

بە‌وجۆ‌ره هە‌رچە‌ندە‌ حە‌کیم درە‌نگ موسڵمان بوو بە‌لام نە‌یدە‌هێشت هیچ کاتی لە‌دە‌ست بچێ‌ و بە‌ردە‌وام لە‌ پە‌رسە‌ش و کاری چاکە‌ و خە‌زمە‌تکردن دا بوو بە‌ ئیسلام و زیاتر لە‌ چل سال بە‌ موسڵمانی ژیا، تا ئە‌وێ‌ دوا‌ی زیاتر لە‌ سە‌د سال تە‌مە‌ن لە‌ جێ‌گە‌دا نە‌خۆش کە‌وت و سەرە‌مەرگی هات، لە‌و کاتە‌دا وتی خوا‌یه تا ئێ‌ستا ترسم لە‌ تۆ‌ هە‌بوو بە‌لام لە‌ ئێ‌ستاوہ هیواو ئومێ‌دم پێ‌ت هە‌یه تا بمپاریزی، ئێ‌تر کۆ‌چی دوا‌یی کرد.

پە‌ند و ئامۆ‌ژگاری:

- ۱- کاری چاک و بە‌خشنە‌دی و بە‌رپزی لای خە‌لک خۆ‌شە‌ویست و بە‌رێ‌زمان دە‌کات.
- ۲- هە‌رچە‌ندە‌ لە‌ پابردودا خراپ بووبین ئە‌وا دە‌رفە‌ت هێشتا ماوہ و دە‌توانین قەرە‌بووی پابردووش بکە‌ینە‌وہ وە‌ک چۆ‌ن حە‌کیم دە‌ستی پێ‌کرد و زۆ‌ر بە‌ چاک‌ی قەرە‌بووی پابردووی دە‌کردە‌وہ.

پرسیارە‌کان

- ۱- باوکی حە‌کیم چۆ‌ن مرد؟
- ۲- حە‌کیم لە‌ مە‌ککە‌دا چ ئە‌رکیکی پێ‌ درا؟
- ۳- باسی خە‌لاتە‌کە‌ی حە‌کیم بۆ‌ پیغه‌مبەر (ﷺ) بکە‌.
- ۴- بۆ‌چی پیغه‌مبەر (ﷺ) خە‌لاتە‌کە‌ی حە‌کیمی وە‌رنە‌گرت؟
- ۵- حە‌کیم کە‌ی موسڵمان بوو؟
- ۶- حە‌کیم لە‌ سەرە‌مەرگیدا چی وت؟
- ۷- بۆ‌چی حە‌کیم سامانی لە‌ ئیمامی ئە‌بوبە‌کر و ئیمامی عومەر وە‌رنە‌دە‌گرت؟

پاڤزه‌هه‌م: حارسه‌ی کۆری نوعمان

حارسه‌ی کۆری نوعمان بوو و دایکیشی ناوی جه‌عه‌ده‌ بوو، حارسه‌ له‌ گه‌ڵ دایک و باوکیدا له‌ مه‌دینه‌دا ژیا‌نی ده‌برده‌سه‌ر و که‌سیکی زۆر نه‌رم و نیا‌ن و به‌سۆز بوو، به‌ که‌سیکی چاکه‌کار و په‌وشت جوان ناسرابوو.

کاتێ هه‌ندێ له‌ موسڵمانانی مه‌دینه له‌ عه‌قه‌به‌ی دووهم گه‌رانه‌وه‌ و پیغه‌مبه‌ری خوایش (ﷺ) موضعه‌بی کۆری عومه‌یری نارد تا له‌ مه‌دینه‌دا خه‌لکی فێری ئیسلام بکات حارسه‌ش خێرا چوو بۆ لای و گوێی له‌ وته‌کانی گرت و سه‌یری کرد ئایینی ئیسلام دروستترین ئایینه‌ و ئه‌وه‌ی ئه‌و بۆی ده‌گه‌را له‌ ئیسلامدا هه‌یه‌، بۆیه‌ خێرا له‌ وێدا باوه‌ری هێناو موسڵمان بوو.

به‌لام حارسه‌ هه‌یشتا داته‌نگیه‌کی ما‌بوو چونکه‌ هه‌یشتا دایکی موسڵمان نه‌بوو بوو، بۆیه‌ هه‌ولیدا دایکیشی موسڵمان بێ، چونکه‌ حارسه‌ به‌وه‌ ناسرابوو که‌ زۆر دایکی خۆش ده‌ویست و هه‌نده‌ لای خۆشه‌ویست بوو که‌ له‌ هه‌موو شتیکدا به‌ گوێی ده‌کرد ته‌نانه‌ت پووی نه‌بوو قسه‌یشی پێ دووباره‌ بکاته‌وه‌.

ئهو ئاواته‌ی حارسه‌ هاته‌ دی کاتێ جه‌عه‌دی دایکی گوێی گرت له‌ پێنمائه‌کانی ئیسلام و باوه‌ری پێهه‌تئا، ئیتر حارسه‌ له‌وپه‌ری خۆشی و کامه‌رانیدا بوو چونکه‌ له‌ گه‌ڵ موسڵمانبوونی دایکیدا هه‌موو ژن و مناله‌کانی ئه‌و خه‌زانه‌ موسڵمان بوون، به‌وه‌ش خوای گه‌وره‌ هه‌موویانی له‌ گومپایی و نه‌زانی پزگارکرد.

کاتێ هه‌والی ئه‌وه‌ بالابوووه‌ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دیت بۆ مه‌دینه‌ پۆژانه‌ حارسه‌ له‌ گه‌ڵ خه‌لکی دا ده‌چوو به‌ ده‌ره‌وه‌ بۆ پیشوازی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) تا ئه‌وه‌ی دوا‌جار به‌ دیداری پیغه‌مبه‌ری خوا شاد بوو، ئیتر به‌رده‌وام ده‌چوو بۆ لای پیغه‌مبه‌ری خوا و زانیاری و پێنمایی لێ وه‌رده‌گرت، پیغه‌مبه‌ری خوایش که‌ په‌وشتی به‌رزی حارسه‌ی بی‌نی زۆر خۆشی ویست و به‌چاوی پێزه‌وه‌ سه‌یری ده‌کرد.

حارسه له گه‌ڵ پیغمبه‌ری خوادا به‌شداری جه‌نگی به‌در و ئو خودیشنی کرد و نۆز سوور بوو له‌سه‌ر پاراستنی پیغمبه‌ری خوا.

حارسه هینده‌ی حه‌زی ده‌کرد هه‌موو شتی به‌ حه‌زی پیغمبه‌ری خوا بۆ و حه‌زی ده‌کرد خۆشی ببه‌خشی به‌ پیغمبه‌ری خوا کاتی ئیمامی عه‌لی فاتیمه‌ی کچی پیغمبه‌ری (ﷺ) به‌ هاوسه‌رگرت حارسه خانووه‌که‌ی خۆی چۆلکرد بۆ عه‌لی و فاتیمه تا له‌ نزیک پیغمبه‌ری خواوه‌ بن چونکه حارسه ده‌یزانی پیغمبه‌ر (ﷺ) حه‌زده‌کات فاتیمه و عه‌لی نزیک بن لیوه‌ی.

هه‌روه‌ها کاتی پیغمبه‌ر (ﷺ) سه‌فه‌ی به‌ هاوسه‌رگرت برده‌ی یه‌کێ له‌ ماله‌کانی حارسه چونکه حارسه ئه‌و خانووه‌ی چۆلکرد بوو بۆ پیغمبه‌ری خوا، به‌مه‌ش حارسه هه‌موو توانای خۆی خستبووه‌ گه‌ پ بۆ خزمه‌تی پیغمبه‌ر (ﷺ).

پۆزیکیان حارسه دای به‌ لای پیغمبه‌ری خوادا سه‌یری کرد که‌ سیکی له‌ گه‌لدایه‌، حارسه سه‌لامی کرد له‌ پیغمبه‌ر (ﷺ) و هاوڕیکه‌ی و ئه‌وانیش وه‌لامیان دایه‌وه‌، ئینجا حارسه چوو، دوابی گه‌رایه‌وه‌و چوو بۆ لای پیغمبه‌ری خوا، پیغمبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی ئه‌و که‌سه‌ت ببنی که‌ له‌ گه‌لمدا بوو؟ وتی به‌ئێ، پیغمبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی ده‌ی ئه‌وه جبه‌ئه‌ئیل بوو و وه‌لامی سه‌لامه‌که‌شی دایته‌وه‌.

هه‌روه‌ها پیغمبه‌ر (ﷺ) باس له‌وه‌ ده‌کات کاتی له‌ شه‌وی شه‌وره‌ویدا چووته‌ به‌هه‌شت له‌وێ گوتی له‌ ده‌نگی حارسه‌ی بووه‌ که‌ قورئانی خویندووه‌، ئه‌وه‌ش موژده‌یه‌کی گه‌وره‌ بوو بۆ حارسه‌.

ئێتر حارسه هه‌میشه‌ له‌ خزمه‌تی ئایینی ئیسلامدا لێنه‌ویبوو و ئاماده‌ بوو له‌و پێناوه‌دا هه‌ر هه‌ولێک بدات، له‌ هه‌موو جه‌نگ و غه‌زاکاندا به‌شداری ده‌کرد، دواتریش که‌ جه‌نگی حونه‌ین پوویدا موسلمانان که‌وتنه‌ بۆسه‌ی دوژمنه‌وه‌ و شکان و هه‌موو موسلمانه‌کان رایانده‌کرد، به‌لام سه‌د موسلمان له‌ ده‌وری پیغمبه‌ر (ﷺ) دا مانه‌وه‌و

پاریزگارییان لێده کرد، یه کۆ له وانهش خارسه بوو که بهردهوام له دهوێ پیغه مبه (ﷺ) دا بوو و به جهسته و گیانیه وه ده بیاراست.

دوای جهنگه که پاش ماوه یه ک جبره ئیل هات بۆلای پیغه مبه‌ری خوا، شیوه‌ی له شیوه‌ی که سیکدا بوو، له وکاته دا خارسه دای به لایاندا، ویستی سهلام بکات به لام وتی له وانه یه سه‌رقال بن با کاتیان نه‌گرم، بۆیه چوو، له وکاته دا جویره ئیل پرسیری کرد له پیغه مبه (ﷺ) و وتی: ئه‌ی موحه‌مه‌د ئه‌وه کۆیه؟ فه‌رمووی خارسه‌ی کوپی نوعمان، جبره ئیل وتی ئه‌و یه‌کیکه له سه‌د خۆپاگه‌هه‌کی پۆزی حونه‌ین که خوای گه‌وره پۆزی ئه‌وانی له به‌هه‌شتدا دابین کردووه، ئه‌گه‌ریش سه‌لامی بکردایه وه لامان ده‌دایه‌وه).

به‌وجۆره خارسه دووچار جبره ئیلی گه‌وره فریشته‌ی خوای گه‌وره‌ی له‌گه‌ڵ پیغه مبه (ﷺ) دا بینی.

په‌ند و ئامۆژگاری:

۱- په‌روشتی به‌رز و پێزگرتنی که‌سه‌کان ده‌بێته هۆی ئه‌وه‌ی ئێمه‌ش لای هه‌موان به‌پێز و خۆشه‌ویست بین به‌تایبه‌ت له‌لای خوای گه‌وره.

۲- ئه‌گه‌ر فێری کارێکی چاک بووین هه‌ول بده‌ین که‌سه ئازیزه‌کانیشمان فێر بکه‌ین وه‌ک چۆن خارسه کاتی موسلمان بوو هه‌ولیدا دایکی و ژن و منداڵه‌کانی فێری ئه‌و چاکه و پاستیه بکات.

۳- ده‌بێ به‌ مال و گیان و توانامانه‌وه له‌ خزمه‌ت پیغه مبه‌ری خوا و پێبازه‌که‌یدا بین.

پرسیار: گه‌رنگترین ئا‌کارێکی جوان که خارسه‌ی پێ ناسرا بوو چی بوو؟
وه‌لام/ گه‌رنگترین ئا‌کارێکی جوان که خارسه‌ی پێ ناسرا بوو بریتی بوو له‌ چاکه‌کردن له‌گه‌ڵ دایکیدا، به‌ جۆرێ دایکی هه‌رچی بو‌تایه ده‌ست به‌جێ خارسه‌ی بۆی جێبه‌جێ ده‌کرد.

نێر له‌گه‌ڵ ئیمامی عوسماندا ناویان ده‌رکردبوو به‌وه‌ی زۆر له‌گه‌ڵ دایکیاندا چاکن، ته‌نانه‌ت جاری وا هه‌بوو دایکی داوای شتیکی له‌ خارسه‌ ده‌کرد، خارسه‌ش چاک لێی

تینه ده گیشته، پووی نه بوو بلی دایه گیان دووباره‌ی بکهره وه، به لکو پرسپاری له و که سانه‌ی تر ده کرد که له و کاته‌دا لای دایکی بوون ده‌یوت ئه وه دایکم داوای چی کرد؟ ئه وانیش پییان ده‌وت، ئه ویش خیرا ده‌چوو کاره‌که‌ی بق جیبه‌جی ده‌کرد.

حارسه به و شیوه‌یه هه‌موو کارێکی خیر و چاکی ئه‌نجام ده‌دا تا په‌زامه‌ندی خوا به‌ده‌ست بێنی، له‌ سه‌رده‌می خلیفه‌ راشیدینه‌کانیشدا به‌ هه‌مان شیوه‌ هه‌ولی ده‌دا، به‌ لکو له‌ سه‌رده‌می ئیمامی عوسماندا کاتی دوژمنان و یستیان هه‌ترش بکه‌نه‌ سه‌ر مالی ئیمامی عوسمان حارسه‌ وتی پشتت ده‌گرین و له‌ گه‌لیان ده‌جه‌نگین.

به‌لام دواتر حارسه‌ به‌هۆی ته‌مه‌نی تۆر و ماندویتی وه‌ بینایی له‌ده‌ستدا و هه‌ردوو چاوی کویر بوون، به‌لام له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا وازی نه‌ده‌هیتا له‌کاری چاکه‌، به‌ لکو قاپی خورمای له‌گه‌ل خۆی ده‌برده‌ به‌ر ده‌رگای مالی خۆی و له‌وێ داده‌نیشت هه‌ر هه‌زاری بهاتایه‌ خورمای پینده‌دا، هه‌رچه‌نده‌ ژن و مناله‌کانی وتیان ئیمه‌ له‌جیاتی تۆ ئه‌وه‌ ده‌که‌ین به‌لام حارسه‌ وتی هه‌ر ده‌بی خۆم ئه‌م کاره‌ بکه‌م. حارسه‌ به‌وجۆره‌ ژیا تا له‌ سه‌رده‌می موعاویه‌ی کویری ئه‌بووسفیانداندا کۆچی دوایی کرد.

په‌ند و ئامۆژگاری:

نابی هه‌چ کات واز له‌ کاری چاکه‌ به‌یتن با ته‌ناهت ده‌ست یان چاویان قاچمان ئیش نه‌کات وه‌ك چۆن حارسه‌ له‌گه‌ل ئه‌وه‌ی کویر بووبوو که‌چی وازی نه‌ده‌هیتا له‌ کاری چاکه‌.

پرسپاره‌کان:

- ۱- حارسه‌ به‌ چی ناسرا بوو؟
- ۲- حارسه‌ چۆن موسلمان بوو؟
- ۳- بینینی جهره‌یل له‌لایه‌ن حارسه‌ وه‌ باس بکه‌.
- ۴- پیغمبه‌ (ﷺ) ده‌رباره‌ی حارسه‌ چی فه‌رموو؟
- ۵- کاتی حارسه‌ چاوی کویر بوو چی کرد؟
- ۶- ئایا تۆ هه‌نده‌ی حارسه‌ دایکت خوشده‌وێت؟

به‌ر‌هه‌مه‌کانی نووسه‌ر نووسینه‌کان

۱. ئیبن ته‌میمه (په‌چه‌له‌كو پۆلى له مێژووی ئیسلامیدا). (چاپ‌كراوه).
۲. ناسینی هاوه‌لانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ). (به‌رگی یه‌كه‌می ئاماده‌یه بۆ چاپ).
۳. ژيانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ بۆ مندالان. (چاپ‌كراوه).
۴. ژيانی خه‌لیفه‌كانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ بۆ مندالان. (ئهم به‌ر‌هه‌مه‌یه).
۵. ژيانی هه‌ل‌كه‌وته‌كانی ئیسلام بۆ مندالان. (چاپ‌كراوه).
۶. پێناسی هاوه‌لان (ﷺ). (چاپ‌كراوه).
۷. هاوه‌لانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ بۆ مندالان. (چاپ‌كراوه).
۸. روانینیك بۆ مێژووی ئیسلامی (ئاماده‌یه بۆ چاپ).
۹. هه‌نگاوێك به‌ره‌و هاوسه‌ر‌گیری. (چاپ‌كراوه).
۱۰. ئیمانناسی (چیرۆك) (چاپ‌كراوه).

وه‌ر‌گیرانه‌كان

۱۱. چه‌ند وانه‌یه‌ك له مێژووی ئیسلامی: شیخ محمد خضری بك (چاپ‌كراوه).
۱۲. پوخته‌ی مێژووی ئیسلامی: د. محمد سهیل طقوش (چاپ‌كراوه).
۱۳. ده‌وله‌تی ئومه‌وی: پرۆفیسۆر دكتور عبدالشافی محمد عبداللطیف (چاپ‌كراوه).
۱۴. مێژووی ده‌وله‌تی عه‌بباسی: د. محمد سهیل طقوش. (چاپ‌كراوه).
۱۵. ده‌وله‌تی سه‌لجوقیه‌كان: د. علی محمد الصلابی وه‌ر‌گیران به‌هاوكاری شاهق عومەر عارف (چاپ‌كراوه).
۱۶. مه‌غۆل له مێژوودا: د. فؤاد عبدالمعطی الصیاد (چاپ‌كراوه).
۱۷. مێژووی ئه‌ییوبی و مه‌ملووكیه‌كان: د. أحمد مختار العبادی (چاپ‌كراوه).
۱۸. ده‌وله‌تی عوسمانی: د. علی محمد الصلابی وه‌ر‌گیرانی به‌هاوكاری أحمد عبدالرحمان أحمد (چاپ‌كراوه).

۱۹. پوخته ی شارستانی ه تی ئیسلامی، نووسینی: د. رحیم کاظم محمد الهاشمی و أ. عواطف محمد العربی شنقارو.
۲۰. جه نکه گه وره کان و فتوحاته ئیسلامیه کان: محمد سعید مرسی (ئاماده یه بۆ چاپ).
۲۱. سه رچاوه کانی ئیمامی ته به ری (نامیلکه) نووسینی: د. محمد أمحرزون، له مالمپه ری ئه یووبی بلاوکراوه ته وه.
۲۲. پوخته ی میژووی شارستانی ته کان، محمود شاکر، به هاوکاری ماموستا مووسا. (ئاماده یه بۆ چاپ).
۲۳. پوخته ی میژووی ئه وروپا له کۆنه وه تا ئه مپۆ: پروفیسۆر دکتۆر جفیری برون. (چاپکراوه).
۲۴. میژووی نوپی ئه وروپا: چه ند نووسه رێک، وه رگیژان به هاوکاری فاروق محمد محمدامین (ئاماده یه بۆ چاپ).
۲۵. فیکری رۆژئاوا، ئه نوهر لچوندی. (چاپکراوه).
۲۶. به راوردی ئایینه کان، نووسینی أنور الجندی. (چاپکراوه).
۲۷. به راوردی له نیوان غه زالی و ئیبن ته یمیهدا: د. محمد رشاد سالم (ئاماده یه بۆ چاپ).
۲۸. ژیا نی هاوه لان (سی به رگ)، نووسینی: محمد یوسف الکانه دهلوی. (چاپکراوه).
۲۹. ره وته هه نارد ه کان، نووسینی: أنور الجندی. چاپکراوه.
۳۰. به گه وره دانانی خواو حوکمی ئه وه ی قسه ی پی ده لیت (نامیلکه)، نووسینی د. عبدالعزیز الطریفی، له مالمپه ری ئیسلام هاوس بلاوکراوه ته وه.

زنجیره‌ی ریلوین بۆ منداڵان

